

“Så bliver din identitet ballademager!”

- En undersøgelse af identitetskonstruktioner i tidligere bandemedlemmer med etnisk minoritetsbaggrunds narrativer.

Formaia

Udarbejdet af:

Casper Sten Larsen, 20141389

Pernille Petrea Præstegaard, 20141724

Stine Skovsøe Birk Petersen, 20141575

Vejleder:

Kathrine Vitus Andersen

Aalborg Universitet, København:

Kandidatafhandling i Socialt Arbejde

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde

Antal typeenheder: 238.904

RESUMÉ	4
1. INDLEDNING	6
1.1 HVORFOR ER BANDER ET PROBLEM?	7
1.3 BANDEBEGREBET	9
1.4 NARRATIVER	10
1.5 ET LUKKET MILJØ	12
1.6 PROBLEMFOMULERING	13
1.7 DEFINITION AF BANDEBEGREBET	13
1.8 ETNISKE MINORITETER	14
2. METODOLOGI	15
2.1 VIDENSKABSTEORETISKE POSITIONERINGER	16
2.2 SOCIALKONSTRUKTIVISME SOM EPISTEMOLOGISK STÅSTED	16
2.3 ONTOLOGI MED UDGANGSPUNKT I SYMBOLSK INTERAKTIONISME	17
2.4 OBJEKTIV VIDEN ELLER KONSTRUERET ERKENDELSE?	19
2.5 GENERALISERBARHED, RELIABILITET OG VALIDITET	21
2.6 ABDUKTION SOM FORSKNINGSSTRATEGI	22
2.7 INDGANGEN TIL FELTET	1
2.8 PRÆSENTATION AF INFORMANTER	2
2.8.1 BILAL	2
2.8.2 LATIF	2
2.8.3 KAMIL	2
2.8.4 ALI	3
2.9 DET NARRATIVE INTERVIEW	3
2.10 INTERVIEWGUIDE	5
2.11 ETISKE REFLEKSIONER	5
2.12 INTERVIEWSITUATIONEN	6
3. DATABEARBEJDNING OG ANALYSESTRATEGI	9
3.1 DATABEARBEJDNING	10
3.2 ANALYSESTRATEGI	13
4. TEORI	15
4.1 SYMBOLSK INTERAKTIONISME	16
4.1.1 MENINGSSKABELSE	16
4.1.2 SYMBOLSK INTERAKTIONISME OG IDENTITETSTEORI	18
4.2 IDENTITETSTEORI	19
4.2.2 INPUT	21
4.2.3 KOMPARATOR	21
4.2.4 OUTPUT	22
4.2.5 ROLLEIDENTITET	22
4.2.6 SOCIAL IDENTITET	23
4.2.7 PERSONIDENTITET	24

4.3 NEUTRALISERINGSTEKNIKKER	25
4.4 STEMPLINGSTEORI	25
4.4.1 AFVIGENDE ADFÆRD SOM UDGANGSPUNKT FOR FORTÆLLINGEN	25
4.4.2 DEFINITION PÅ AFVIGELSE	26
4.4.3 FORMER FOR AFVIGELSE	27
4.4.4 UDVIKLINGEN AF EN AFVIGENDE KARRIERE	27
4.4.5 AFVIGERGRUPPER	28
5. ANALYSE OG DISKUSSION	30
5.1 AT BLIVE AFVIGER	31
5.1.1 SANKTIONER - <i>"DRENGESTREGER DER UDVIKLER SIG"</i>	32
5.1.2 AT LÆRE AT VÆRE KRIMINEL - <i>"SOM 17 ÅRIG FIK JEG 17.000 KR. OM DAGEN"</i>	41
5.1.3 STIGMA - <i>"VI BLIVER LIGE PRÆCIS DEN GADEBANDE SOM EKSTRA BLADET BESKRIVER"</i>	1
5.2 LIVET I BANDEN	1
5.2.1 EN INDGANG TIL BANDEN - <i>"JEG VAR MEGET FASCINERET AF DE ÆLDRE KRIMINELLE I OMRÅDET"</i>	1
5.2.2 BANDEBEGREBET - <i>"JEG KAN IKKE ENGANG LIDE ORDET BANDE"</i>	7
5.2.3 BANDEMEDLEMSKABETS BETYDNING - <i>"DET ER ALDRIG GODT AT VÆRE MED I EN BANDE"</i>	1
5.2.4 AT VÆRE UNIK - <i>"JEG KAN OGSÅ NOGET, JEG SKAL BARE HAVE LOV TIL AT VÆRE UDEN DEM"</i>	1
5.3 BRUDET MED BANDEN	4
5.3.1 UDGANGEN - <i>"OG SÅ VAR JEG OGSÅ BARE MÆT AF AT LEVE DET LIV"</i>	4
5.3.2 DE NÆRE RELATIONER - <i>"JEG KUNNE FORESTILLE MIG, AT MIN SØN SKULLE HELE MIT LIV IGENNEM"</i>	3
5.3.3 MENTOREN - <i>"JEG BEGYNDTE AT BRUGE MENNESKER SOM JEG VIDSTE KUNNE GIVE MIG NOGET"</i>	11
5.3.4 KUN EN HALVVERDEN - <i>"DE ANDRE GIDER JO IKKE VÆRE SAMMEN MED INDVANDRERNE"</i>	15
5.3.5 LIGEVÆRDIGE MEDBORGERE? - <i>"JEG FIK LOV TIL AT VÆRE MED"</i>	20
5.3.6 STÆRKE BÅND - <i>"SANDHEDSVIDNER PÅ ENS LIV"</i>	5
5.4 DISKUSSION VED UDFORDRING AF PLOTS	1
6. KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	5
6.1 KONKLUSION	6
6.1.1 AT BLIVE AFVIGER	6
6.1.2 LIVET I BANDEN	8
6.1.3 BRUDET MED BANDEN	10
6.2 PERSPEKTIVERING	12
LITTERATURLISTE	13

Resumé

In this thesis, we examine how former gang members with an ethnic minority background construct identities in their narratives concerning the times before, under and after their involvement in a gang. Since we focus on their constructions of identity, we find it interesting to examine how they position themselves in their narratives and which causal relations they identify. The empirical data consists of four narrative interviews with former gang members.

We have conducted our research within the Constructivist Interactionist theory of science. This influences our processing and analysis of the empirical data.

In the gathering of empirical data, and the processing of this, we have worked with an abductive research strategy. This has given us the opportunity to work with reciprocity within the empirical data and the theories. A Symbolic Interactionist narrative method has made it possible for us to investigate the informants constructions of meaning and identity in their narratives.

All of our theories are inspired by the theoretical tradition, Symbolic Interactionism. Our theoretical approach consists of Labeling Theory represented by Howard Becker and Erving Goffman. Firstly Becker's theory on deviant careers helps us to examine how the former gang members gradually becomes more and more involved in criminal activities. Goffman's theory on stigma helps us to further investigate how the former gang members perceives how the surroundings view them. Furthermore Peter J. Burke and Jan E. Stets' Identity Theory have helped us understand how identities are constructed and which factors have an influence in changing them. We also consider Gresham

M. Sykes and David Matza's techniques of neutralization in the analysis because these can help us understand how the informants position themselves in their narratives and how and which causal explanations they use in doing this.

Our main findings are that perceived racism and a feeling of stigmatization play a large role in the informant's narratives. Especially in that part of the narratives concerning how and why they got involved in gangs, and then again when they describe their life situations after they have left the gangs. The significant others in the form of biological family and the dreams of one day starting their own family plays a significant role in their motivations for leaving the gang. Another common feature are the positions the informants put themselves in during their narratives:

In the first part they position themselves as a victim. The search for somewhere to belong played the main role in this part of their narratives, and they explained how they found this in the gangs and in unity with other delinquents with minority backgrounds.

In the second part of their narratives they positioned themselves as non-violent gang members who were smarter than many others in the gang environment. Their explanations of their time in the gang were almost a description of a refuge from the surrounding society. They described how they found a family and brotherhood of equals in the gang. Even those of the informants, who did not have a description of a close involvement with a specific gang, still expressed a tale of feeling safe in this period of their life.

In the last part of their narratives is drawn a clear picture of the informants in the position as the hero when describing their movement away from the gang. They made a great deal out of explaining how they were the main reason in making this exit from the gang possible. After they had left the gang the perceptions of racism and stigmatization were introduced to us once again.

1. Indledning

Dette speciale handler om identitetskonstruktioner hos unge mænd med anden etnisk baggrund end dansk, som har været tilknyttet en bandegruppering. Vi ønsker at inddrage tiden før, under og efter deres tilknytning til bandemiljøet for at få et overblik over deres liv og identitetsdannelse.

Specialet tager udgangspunkt i fire tidligere bandemedlemmers narrative livshistorier.

1.1 Hvorfor er bander et problem?

Baggrunden for dette speciales tilblivelse er, at vi alle tre er interesserede i arbejde med kriminalitetstruede børn og unge. Et af de centrale emner her er tidlig forebyggelse mod bandedannelser. Over snart et årti har bandeproblematikker haft særlig politisk bevågenhed. Skiftende regeringer har valgt at investere massivt i at komme bandeproblematikker til livs gennem en række nye tiltag og strategier. Samtidig er der i de senere år sket ændringer i de kriminelle miljøers måde at organisere sig på internt i miljøerne, hvilket vi finder interessant.

Siden 2009 med regeringens bandepakke - efter bandekrigens start i slutningen af året 2008 - har indsatsen mod rocker- og bandekriminaliteten, ifølge Rigspolitiets rapport *Rockere og bander 2014*, været et af de højst prioriterede fokusområder for dansk politi (Rigspolitiet 2014:5). En del af bandepakken bestod i, at det blev muligt at straffe straffelovsovertrædelser dobbelt så hårdt, såfremt overtrædelserne er sket på baggrund af konflikter mellem parter i rocker- og bandemiljøet. Sammen med andre tiltag, som fx visitationszoner og skærpede straffe for besiddelse af skydevåben, har regeringen lagt en hårdere kurs mod bandekriminalitet. Flere forskere peger på, at den hårde kurs med strengere straffe kun gør det sværere at forlade miljøet igen, og derfor kan medvirke til at fastholde personer i det kriminelle miljø (Videnskab.dk 2014).

En anden udvikling, som kan fastholde det enkelte bandemedlem i miljøet, skal findes internt i miljøerne. For en stadig større andel af bandernes vedkommende gælder det, at organiseringen af banderne er på vej mod en tydeligere struktur og en vis grad af uniformering, og at flere bander i højere grad forsøger at efterligne rockergrupperinger organisatorisk såvel som kulturelt (Rigspolitiet 2014:13f). Ifølge rapporten kan det ses ved, at rekrutteringsmetoderne ændrer karakter, fordi banderne ønsker ekspansion. De går ud over de hidtidige lokalområder og opsøger aktivt nye medlemmer udefra (ibid.). Ligeledes ses det, at personer der tidligere var medlem af lokalt forankrede bandegrupperinger, søger medlemskab af større, internationale rocker- og bandegrupperinger (ibid.). Denne udvikling har betydning ikke blot for samfundet, men også for de unge, der kan opleve bandemiljøet som attraktivt. Det Kriminalpræventive Råd påpeger, at hvor bander traditionelt er kendetegnet ved en høj gennemstrømning af medlemmer, og hvor det at forlade miljøet ofte ikke har samme konsekvenser som i rockermiljøer, så kan ændringerne i organiseringen af bander medføre, at det bliver sværere for den enkelte involverede at forlade miljøet igen. Derfor peger Rådet på, at der er behov for en forebyggende indsats, da det er svært at sætte ind, når først en person er blevet en del af rocker- og bandemiljøer. Forskning viser, at bandemedlemskabet medfører en betydelig stigning i kriminel aktivitet for den enkelte involverede. Af Justitsministeriets undersøgelse fremgår det således, at der for straffelovsområdet er en vækst på ca. 45 % i fældende afgørelser i perioden to år inden medlemskabet til perioden 2 år efter involvering i miljøet (Det Kriminalpræventive Råd (1)). Ovenstående tendenser peger på, at ikke blot bliver bandekriminalitet opfattet som et samfundsmæssigt problem, der søges imødegået i form af forebyggende og bekæmpende tiltag, men at miljøerne samtidig i sig selv har en negativ betydning for det enkelte individs livsforløb, som bevirker, at den enkelte fastholdes i kriminalitet. Det er derfor nærliggende at se på, hvorfor nogle unge vælger at søge det alternative fællesskab, som en bande ser ud til at kunne tilbyde.

1.3 Bandebegrebet

Det er ikke uproblematisk at arbejde med bandebegrebet, da der i Danmark ikke eksisterer en generelt accepteret definition. Der er en tendens til, at begrebet anvendes uden at definere, hvad der menes med begrebet i en given sammenhæng (Jensen & Pedersen 2012:39). Bandebegrebet kan give associationer til det engelske ord *gang* og dermed til farlige, organiserede kriminelle. Dette kan være problematisk, da bandebegrebet dermed ikke kun bliver beskrivende, men gennem den negative kategorisering af bestemte grupper også bliver medskaber af virkeligheden. Det kan derfor have en stigmatiserende effekt, hvor grupperinger med forskelligartede kulturer og organiseringsgrader samles under samme betegnelse (Jensen & Pedersen 2012:51f). Kategorisering af grupper som bander kan derfor i sig selv bidrage til bandedannelser. Dette perspektiv tager udgangspunkt i en stemplingsteoretisk forståelse, hvor mening skabes gennem kollektive definitionsprocesser, hvor personer eller grupper stemples på baggrund af de forventninger omverdenen har til dem, hvilket kan resultere i en forskelsbehandling, som i sig selv kan føre til afvigende adfærd (ibid.:52). Hvor spørgsmålet om bandedannelse tidligere i en forskningsmæssig sammenhæng har fokuseret på klassebegrebet som forklaring på bandedannelse, så fokuserer nyere bandeforskning i høj grad på etnicitet. Der er uenighed blandt forskere omkring, hvorvidt det er meningsfuldt at fokusere på kultur som årsagsforklaring til bandedannelser, men ifølge kultursociolog og forsker Flemming Røgilds kan bandebegrebet ses som en kilde til etnificering og racialisering af etniske minoriteter. Dette kommer i en dansk kontekst til udtryk gennem en dikotomisering ved anvendelsen af begreberne *rockerg grupper* og *indvandrerbander* (ibid.:44).

En undersøgelse foretaget halvårligt af Catinét Research blandt et repræsentativt udsnit af flygtninge og indvandrere i Danmark i perioden 2000-2010 viste således, at den oplevede diskrimination, hvor politikere eller medier har været kilden, var steget (Bræmer 2010). Den oplevede diskrimination pga. medierne var i perioden steget fra 8 % til 17 %, og for gruppen, der oplevede at blive diskrimineret pga. politikere, var der sket en stigning fra 4 % til 11%. Nyheder bliver taget personligt af avislæsere, og det betyder ifølge medieforsker og forfatter Mark Blach-Ørsten, at den til tider massive negative dækning af indvandrerområdet kan påvirke grupper af indvandrere, som i forvejen føler sig udsatte og sårbare (ibid.). Generelt er etniske minoritetsborgere underrepræsenteret som kilder i medierne grundet en mediepraksis, hvor denne gruppe er en, der tales *om* og ikke *med* (Soei 2011:108ff). Ovenstående beskrivelse af politikernes og mediernes betydning kan forstås sådan, at en negativ kategorisering af befolkningsgrupper kan begrænse muligheden for at konstruere en meningsfuld identitet og medvirke til at fastholde et negativt selvbillede (ibid.:108).

Vi finder det interessant, at bander ofte italesættes som et problem, der kun vedrører personer med anden etnisk baggrund end dansk, og at der er særlige karakteristika, der knytter sig til sådanne grupperinger. Derfor vil dette speciale udelukkende fokusere på tidligere bandemedlemmer med etnisk minoritetsbaggrund.

1.4 Narrativer

Vi har valgt at fokusere på narrativer i form af livshistorier og vil med dette afsnit argumentere for, hvorfor vi vurderer, at disse er interessante i en undersøgelse om tidligere bandemedlemmer. Den danske debat om rocker- og bandemedlemmer tegner ofte et billede af personer, der har fravalgt det konventionelle samfund til fordel for et liv i kriminelle grupperinger.

Medlemskabet bliver ofte betragtet ud fra et perspektiv, hvor stabiliteten omkring medlemskabet fremhæves. Det er et valg for livet, og er man først blevet en del af rocker- eller bandemiljøer, så er der tale om livslangt engagement (Pedersen & Ribe 2016:5).

En sådan forståelse er dog ikke i overensstemmelse med virkeligheden, ifølge Justitsministeriets forskningsrapport fra 2016 med titlen *Flowet i rocker-/bandemiljøerne*, hvor der tegnes et billede af, at der er en høj tilgang til miljøerne, dog ofte for en relativ kort periode. For dem, der har forladt rocker-/bandemiljøerne, har der været tale om en periode på knap tre år, hvor de har været medlemmer (ibid.:2). Gennemsnitsalderen er ca. 30 år for rockerne på det tidspunkt, hvor de er blevet registreret, og for bandemedlemmerne er gennemsnitsalderen ca. 23 år (ibid.:3). Det er vigtigt at understrege, at der er tale om det tidspunkt, hvor medlemmerne er blevet registreret af Politiets Efterforskningsstøtte Database (PED), da andre forskningsresultater i en dansk sammenhæng peger i retning af, at de unge mænd tidligt i deres livsforløb stifter bekendtskab med mere organiserede kriminelle miljøer. Informanterne i Kirsten Elisa Petersens rapport fra 2015 *Stemmer fra en bande - unge bandemedlemmers egne fortællinger om opvækst, hverdagsliv og fremtid* var alle i alderen 13-14 år, da de på den ene eller anden måde påbegyndte bevægelserne ind i forskellige bandegrupperinger. Hvad enten der har været tale om, at de har bevæget sig direkte ind i en bestemt bandegruppering, eller om de gennem udførelse af småkriminalitet med deres venner er kommet i berøring med bandegrupperinger, så er det denne periode af deres liv, at de kommer i berøring med kriminelle grupperinger (Petersen 2015:15). Dette er interessant ift. de ovenfor præsenterede resultater, som peger på, at det først er i starten af 20'erne, at de unge bliver registreret som bandemedlemmer af PED. Tidspunktet for, hvornår den unge bliver en del af bandemiljøer finder vi interessant i en forebyggelsessammenhæng, og det har derfor betydning for valg af fokus i dette speciale. Ovenstående resultater kan samlet set tolkes sådan, at der ligger et relativt langt forløb forud for det kortvarige medlemskab.

Vi vurderer på denne baggrund, at vi for at få indsigt i bandemedlemmernes overgang til bandemiljøet må fokusere på selve forløbet, fra før de unge indgår i grupperinger, og frem til, at de bliver en del af bandemiljøet, selve forløbet i miljøet, og sidst bruddet med miljøet igen – som, ifølge Justitsministeriets rapport, for de fleste tidligere bandemedlemmer er permanent.

1.5 Et lukket miljø

Bander er oftest lukkede miljøer for journalister, samfundsforskere og andre udenforstående. Størstedelen af den viden, der eksisterer om bandemiljøer, kommer fra kriminalitetsstatistikker, nyhedshistorier og medieinterviews med fremtrædende personer fra bandemiljøet (Jacobsen 2012:22). Derudover kommer størstedelen af den viden, der eksisterer om kulturen i banderne, fra politiet og deres efterforskningsarbejde. Disse kilder frembringer vigtig viden, men der er mangel på viden, der fokuserer på at forstå og forklare, hvordan bandekulturer og bandekriminalitet opstår, samt hvad det er for værdier, normer og samværsformer, der dyrkes i disse afvigende miljøer, og hvordan dette opleves af de individer, der er involveret i bandemiljøer (ibid.).

Grundet det tidsmæssige perspektiv, der er beskrevet ovenfor, finder vi det givende at fokusere på narrative livshistoriefortællinger i undersøgelsen af overgangen fra en identitet som bandemedlem til tidligere bandemedlem, der medfører nye rolleforventninger fra samfundet.

Antropolog Marianne Gullestad argumenterer for, at en rolle er underlagt et bestemt sæt af normer og forventninger til ens opførsel i en bestemt situation. Moderne mennesker har dog samtidig, ifølge Gullestad, mulighed for at distancere sig fra visse roller, hvilket betyder, at mennesker således kan have mange forskellige identiteter på samme tid, afhængigt af de situationer, de befinder sig i. En identitet skabes socialt gennem fysisk og psykisk indlejrede

erfaringer med sociale roller, gennem bekræftelse fra andre og gennem normer om, hvad et godt menneske er.

Livshistorier indeholder billeder af det samfund, som fortælleren lever i og forstår sig selv ved hjælp af. De kan dermed bidrage til at klarlægge de faktorer, der har haft betydning for denne udvikling i roller (Skytte 2008:254f). Derfor finder vi det relevant at belyse de positioner, som tidligere bandemedlemmer med etnisk minoritetsbaggrund indtager i deres fortællinger om vejen ind i bandemiljøet, tiden i en bandegruppering, og sidst vejen ud af miljøet igen.

1.6 Problemformulering

Hvilke identitetskonstruktioner kan identificeres i narrativer fra tidligere bandemedlemmer med etnisk minoritetsbaggrund om vejen ind i, tiden indenfor og vejen ud af bandemiljøet?

1.7 Definition af bandebegrebet

Som omtalt er bandebegrebet svært at definere. Da dette speciale handler om tidligere bandemedlemmer, har vi fundet det nødvendigt at definere, hvad vi mener, når vi bruger dette begreb. Definitionen skal også bidrage til at sikre, at specialets informanter har været medlemmer af bander. Vi anvender i dette speciale Det Kriminalpræventive Råds definition af en bande. Rådet har opstillet tre punkter, der beskriver, hvordan en bande adskiller sig fra en gruppe:

- *Bandens kriminalitet er organiseret. Det betyder, at kriminaliteten bliver grundigt planlagt og udført*
- *Kriminaliteten er tit alvorlig, fx grov vold og narkohandel*
- *Gruppen har nogle kendetegn. Fx navn, rygmærker og tatoveringer, som man kender det fra rockerbander (Det Kriminalpræventive Råd (2)).*

Samtlige informanter i dette speciale har på et tidspunkt i deres liv levet op til de tre ovenstående kriterier. Vi oplevede dog i interviews, at de ikke selv var glade for brugen af begrebet *bande*, og vi vil udfolde dette i analysen.

Vi skelner ikke mellem rockere og indvandrerbander i vores beskrivelser, men betegner disse samlet under termen *bander*. Vi har i vores arbejde med at finde informanter spurgt efter tidligere bandemedlemmer, og de fagpersoner, vi har været i kontakt med, har således udvalgt dem på denne baggrund.

1.8 Etniske minoriteter

Vi afgrænser specialets målgruppe til at omfatte mænd med anden etnisk baggrund end dansk - personer med etnisk minoritetsbaggrund, som befinder sig i, eller har været en del af, en bande-gruppering.

Vi vælger i specialet at bruge termen "etnisk minoritetsbaggrund" som en fællesbetegnelse for indvandrere, flygtninge og disses efterkommere (Mørck 2005:209). Informanterne i specialet har forskellige baggrunde, hvor nogle er førstegenerationsindvandrere, som er kommet til Danmark i deres barn- eller ungdom, mens andre er andengenerationsindvandrere, som er født i Danmark.

2. Metodologi

2.1 Videnskabsteoretiske positioneringer

De følgende afsnit redegør for specialets videnskabsteoretiske position, der kan betegnes som konstruktivistisk interaktionistisk, idet den er forankret i både den teoretiske og den metodiske tilgang, som vi anvender. De teorier, der anvendes i den analytiske tilgang til materialet, kan næsten alle siges at være stærkt inspireret af den symbolske interaktionismes forståelse af, hvordan sociale fænomener skal begribes, omend deres fokus ligger forskellige steder.

2.2 Socialkonstruktivisme som epistemologisk ståsted

Socialkonstruktivismen kan siges at ligge i grænseområdet mellem filosofi og samfundsvidenskab, og har gennem de seneste årtier fået sin plads som indflydelsesrig position i samfundsvidenskab og humaniora. Etiketten socialkonstruktivisme omfatter en samling forskelligartede positioner af mere eller mindre radikal art, som dækker over forskellige erkendelsesteoretiske og metafysiske præmisser, afhængig af hvilken filosofisk tradition der anvendes. En grundlæggende antagelse er, at fænomener som normalt betragtes som uafhængige og naturligt eksisterende, i virkeligheden kun frembringes og opretholdes gennem forskellige samfundsmæssige praksisser (Wæver 2012: 230). Dette er dog en forståelse, som kan anvendes på flere niveauer, og det er derfor nødvendigt at skelne mellem erkendelsesteoretisk og ontologisk konstruktivisme. Førstnævnte hævder, at det er vores erkendelse af verden, som er socialt konstrueret, hvilket vil sige at erkendelsen er formet af den sociale kontekst i erkendelsesprocessen, i højere grad end af sin genstand

(ibid.:231). Ontologisk konstruktivisme hævder mere radikalt, at selve virkeligheden er en konstruktion. En yderligere skelnen, der hjælper til at forstå det socialkonstruktivistiske perspektiv, er mellem den fysiske virkelighed og den sociale virkelighed. Hvad enten det er den epistemologiske eller ontologiske forståelse af socialkonstruktivismen, der anvendes, er det derfor vigtigt inden for begge perspektiver at gøre sig klart, om det er den sociale, fysiske eller begge verdener, der opfattes som konstruktioner, altså om det er selve eksistensen af dem eller vores erkendelse af dem, som er konstrueret (ibid.:231). Dette speciale lægger sig op ad den erkendelsesteoretiske socialkonstruktivisme. Det er vores erkendelse af den sociale verden, som er konstrueret, og vi anvender samtidig en mindre radikal udgave ved at anerkende, at den fysiske virkelighed eksisterer, uafhængig af vores erkendelse af den.

Konkret forstår vi i specialet konstruktioner som informanternes meninger, tolkninger og praksisser samt den mening, som de tillægger relationer mellem sig selv og deres familier, venner, bandemedlemmer og samfundet som et større hele.

2.3 Ontologi med udgangspunkt i symbolsk interaktionisme

Identitetskonstruktioner er det centrale genstandsfelt i specialet, idet vi ønsker at afdække, hvordan informanterne konstruerer identiteter i forskellige faser af deres narrativer. Det synes derfor uundgåeligt at præcisere, hvad vi forstår ved begrebet identitet, og hvad det er for en ontologisk position, som vi indtager. Vi vil i specialet primært forankre vores forståelse af, hvordan subjektets identitet (re)konstrueres i teorier præsenteret af Howard Becker, Erving Goffman, George Herbert Mead samt Peter J. Burke og Jan E. Stets.

Ovennævnte teoretikere kan alle siges at være inspireret af betegnelsen symbolsk interaktionisme, som vi læser den hos Mead. Mead ville ikke betegne sig selv som symbolsk interaktionist, da betegnelsen først kom senere med eleven Herbert Blumer, der arbejdede videre med Meads oprindeligt formulerede ideer. Symbolsk interaktionisme kan forstås som en teoriretning, der fokuserer på interaktionen mellem individ og samfund i modsætning til andre klassiske perspektiver, der tager udgangspunkt i individet selv eller samfundet i sig selv (Hutchinson & Oltedal 2006:98). Det er således et perspektiv, der ikke forsøger at vælge side mht. aktør/struktur-dualismen, der på den ene side indeholder en determinerende forståelse af individet, hvor dennes handlinger udelukkende er bestemt af ydre forhold i form af sociale og kulturelle strukturer, mens den anden side har en forståelse af et individ, der er helt frit uden mulighedsbetingende forhold. Der er i interaktionismen i stedet tale om et menneskesyn, hvor individet skabes i den sociale verden. Identitet er inden for interaktionismen noget, der skabes, noget der evigt er til forhandling, og identiteten stadfæstes i relationen, hvor en overensstemmelse mellem den etiket, som vi sætter på os selv, argumenterer med den etiket, som omgivelserne sætter på os (Hutchinson & Oltedal 2006:100). Det er en forståelse, som tager udgangspunkt i James Cooleys klassiske *spejlselvet*, der handler om, hvordan vi spejler os i andres syn på os selv. Det er ikke barndommen eller det ubevidste, der bestemmer, hvordan vi skal handle, det er i stedet i selve interaktionen med andre mennesker i her og nu-situationer, at vi udvikler vores billede af os selv, og dette er derfor altid til forhandling i nuet (ibid.:100).

Hos Mead er identitet eller selv, bevidsthed og meningskonstruktioner i den sproglige kommunikation, og samtidig resultatet af disse. De kommunikative handlinger, som individet foretager, betegner Mead *Gestus*, og de skal ikke forstås som et udtryk for individets emotioner eller hensigter. Han er i stedet interesseret i den funktion, de har i den sociale samhandling. Bevidsthed, selv og mening skal altså ikke forstås som bagvedliggende årsager til

kommunikation, i stedet udgør sproget med udveksling af vokale gester mekanismen for udviklingen af en bevidsthed og identitet.

Inden for dette perspektiv opfattes mennesket altså som meningsøgende, og derfor er det metodisk interessant at finde frem til deltagerens tolkning af interaktionen, og hvordan de tolker mening ind i handlingerne (ibid.:98). Vores ontologiske position i specialet læner sig op ad en socialkonstruktivistisk forståelse, da virkeligheden, som vi undersøger, afhænger af informanternes erkendelse af den.

2.4 Objektiv viden eller konstrueret erkendelse?

Den interaktionistiske position, som vi lægger os op ad i specialet, står altså som socialkonstruktivismen i kontrast til en naturalistisk tankefigur, og indeholder forestillingen om, at jo tættere forskeren kommer på interviewpersonen og dennes tanker, følelser og oplevelser, jo større mulighed er der for at finde frem til en erkendelse om interviewpersonens selv. Med inspiration fra den symbolske interaktionisme og de teorier, vi inddrager, som lægger sig op ad denne forståelse af selvet, så giver ovennævnte forestilling om et autentisk indblik i interviewpersonens sjæl ingen mening. Selvet er ifølge de anvendte teoretiske perspektiver ikke en statisk størrelse, eller som Margaretha Järvinen kalder det *"en privat, individuel enhed, som interviewerens skal udvinde viden fra"* (Järvinen 2005:29). Der er i stedet tale om et møde, hvor interviewmaterialet er formet af mødet mellem interviewer og interviewperson, og hvor empirien bliver resultatet af et fælles bud på en række plausible forståelser af verden (ibid.). Dette betyder ikke, at meningsindholdet er underordnet, da en undersøgelse uden udsigelseskraft, som rækker ud over interviewsituationen, ikke vil være særlig brugbar. Det betyder i stedet, at vi forholder os til, både *hvad* der siges, samt *hvordan* det

siges, hvor vi derfor både har fokus på meningsindhold og produktionen af dette (ibid.:27ff). Dette vil blive udfoldet i specialets metodeafsnit. Formålet er her blot at beskrive, hvordan vi forstår erkendelse som en forhandling af interviewpersonernes retrospektive gengivelser, som ikke skal forstås som en endegyldig, objektiv sandhed, da denne rekonstrueres i nuet. Mead skriver i hovedværket *sindet, selvet og samfundet*, at vores fortid ikke kan forstås uafhængig af nuet (Mead 1964:335). Materialet, ud fra hvilket individet skaber sin fortid, ligger i nuet, hvor det ikke er muligt at ignorere, hvad det er blevet til i dag, når fortiden skal genkaldes. Ligeledes er der ved perspektiver omkring fremtiden behov for en fortid, som er forenelig med en realistisk udviklingsproces. Pointen er altså, at "livet selv" kun eksisterer i form af vores genkaldelse af det, hvor en rekonstruktion af den biografiske fortælling finder sted (ibid.). Når informanterne retrospektivt forholder sig til de begivenheder, som de vælger at fremhæve i deres fortællinger, så forsøger de at genkalde, hvordan de i en konkret situation selv tolkede hændelserne på det pågældende tidspunkt, som vi kan forstå ved, hvilken symbolsk betydning de tilskriver bestemte handlinger eller begivenheder. Men det er samtidig en tolkning, som - jf. Meads forståelse af tid og hvordan vi forholder os til fortiden, såvel som fremtiden - er en fortolkning, som baserer sig på nuet, og hvordan informanterne i dag forholder sig til deres livsforløb og tænker bestemte begivenheder ind i den fortalte udviklingsammenhæng. Det kom konkret til udtryk gennem fortællinger om, hvordan de oplevede hverdagssituationer fra tidlige i deres livsforløb, og hvordan deres syn på visse hændelser har ændret sig med tiden. De forholder sig derfor reflektivt til det forløb, de har været igennem, hvor meningen kan ændres gennem deres fortælling.

Efter at have præsenteret specialets videnskabsteoretiske ståsted følger et overblik over specialets forskningsprocesser, herunder hvilken slutningsform vi anvender.

2.5 Generaliserbarhed, reliabilitet og validitet

Vi arbejder i dette speciale med en konstruktivistisk, interaktionistisk videnskabsteoretisk position. Denne videnskabsteoretiske position kommer i dette afsnit til udtryk i, hvordan vi ser på mulighederne for at generalisere, og hvilke muligheder der er for at reproducere vores resultater, altså reliabiliteten. Vi kan og vil ikke argumentere for, at vores resultater kan overføres til andre personer eller interviewsituationer, da en stor del af den viden, vi finder frem til, bliver skabt i den specifikke kontekst, der er i mødet mellem os og specialets informanter. Vores resultater vil være præget af os helt fra begyndelsen ved betydningen af vores tilstedeværelse i interviewsituationen, og dernæst, transskriberingen, bearbejdningen og analysen af den indsamlede empiri (Gubrium & Holstein 2009:9ff og Kvale & Brinkmann 2009:271f). Dermed giver vores resultater ikke mulighed for hverken reliabilitet eller generaliserbarhed i form af efterprøvelse. Vi vil løbende arbejde med reliabilitet ved at begrunde vores til- og fravalg, så læseren ved, hvad der ligger til grund for disse for dermed at skabe en gennemsigtighed i specialet.

Järvinen skriver, hvordan det i en interviewsituation ikke er forskerens opgave at afdække livsverdener, men derimod at undersøge den meningsproduktion, som den sociale verden bliver skabt igennem (ibid.:16). Vi har i bearbejdningen af den indsamlede empiri fået et indblik i de sociale strukturer, der ifølge informanterne selv har været medvirkende til at forme informanternes identiteter. Dette har givet os en forståelse for de identitetskonstruktioner, der er i spil i fortællingen om et livsforløb, der handler om at komme ind i en bande, tiden indenfor, og det at forlade banden.

Validitet er at fastslå, om en undersøgelse undersøger det, den har til formål at undersøge (ibid.:278).

Livshistorier skal ikke blot ses som refleksioner over individuel erfaring, men også som udtryk for eksisterende diskurser. Järvinen henviser til en formulering af C. Wright Mills, som antager, at interviewudsagn belyser "*en sammenvævning af biografi, historie og samfund*" (Järvinen 2005:37). Med dette kan der argumenteres for, at livshistorier altid reflekterer informantens positionering i forhold til kontekst og tid. Derfor er livshistorier ikke kun personlige anekdoter (ibid.). Vi vurderer derfor, at denne metode kan bidrage til at vise, hvordan informanterne ikke kun forholder sig til deres egen historie, men samtidig til det samfund de er en del af. Derfor ser vi, at denne metode giver os mulighed for at besvare specialets problemformulering. Validering er en proces, der gennemsyrrer alle dele af en interviewundersøgelse (Kvale & Brinkmann 2009:274). Vi vil derfor løbende forholde os til validiteten.

2.6 Abduktion som forskningsstrategi

Specialets forskningsproces har både bestået af induktive og deduktive elementer. Vi har valgt at anvende en abduktiv forskningsstrategi, som befinder sig i spændingsfeltet mellem de to yderpoler, fordi der er tale om en tilgang, hvor de to slutningsformer indgår i en vekselvirkning. Hvor en induktiv tilgang fordrer at slutte fra enkeltstående tilfælde til det generelle gennem erfaringer, så vil forskeren ved en deduktiv tilgang udlede det specifikke ud fra almene regler eller principper, ofte ved at tage udgangspunkt i en given teori. En abduktiv forskningsstrategi vil bestå af mange lag, hvor forskeren løbende bevæger sig frem og tilbage mellem de to niveauer. Norman Blaikie skriver i sin bog *Designing Social Research*, at den abduktive forskningsstrategi tilstræber en 'bottom up', frem for en 'top down' tilgang, hvor det er centralt, at beskrivelse og forståelse af de sociale aktørers optik er det, der skal være styrende for forskerens fremgangsmåde (Blaikie 2010:91). Forskningsprocessen starter med det erfarede, hvor det opdagede ses i lyset af

eksisterende viden, for på denne baggrund at kunne indkredse, hvad der ønskes yderligere belyst. Denne proces gentages indtil det punkt, hvor forskeren vurderer, at yderligere input ikke vil kunne bidrage med nye erfaringer (ibid.:91). Vi har løbende forholdt os til, om yderligere interviews ville bidrage med ny viden. Vi fandt ud fra de gennemførte interviews, at alle informanternes narrativer grundlæggende fulgte den samme struktur og handlede om de samme problemstillinger, og vi ser derfor dette som udtryk for, at vi er nået frem til et mætningspunkt for dataindsamlingen.

Blaikie påpeger, at den abduktive strategi involverer at konstruere teorier, som udvikles på baggrund af sociale aktørers sprog, meninger og forklaringer i en kontekst af hverdagsaktiviteter (ibid.:89). Dette betyder, at vi må starte forskningen med at beskrive disse aktiviteter og meninger for derefter at slutte til bestemte kategorier og koncepter, som må kunne bidrage med en grundlæggende forståelse af den aktuelle problemstilling (ibid.). Det handler for forskeren om at opdage og beskrive den, i høj grad, tavse viden i form af symbolske meninger, intentioner og indforstået viden, som ligger til grund for eller som er styrende for, hvordan mennesker handler (ibid.).

Blaikie skriver om den abduktive forskningsstrategi, at forskeren, som lader sig nøje med at redegøre for de forklaringer med dertil hørende meninger og fortolkninger, som informanterne selv italesætter på en bestemt måde, ikke opfylder kravene til den abduktive tilgang. Forskeren er nødt til som minimum at gå et skridt videre i processen, som gøres ved at slutte fra eller udvikle tekniske begreber på baggrund af disse hverdagsbegreber (ibid.:90). Det er dog centralt, at denne proces ikke afkobles aktørernes egne opfattelser, da de skal kunne genkende sig selv i det endelige materiale, som produceres. Dette vil vi uddybe i kapitlet om etiske refleksioner.

2.7 Indgangen til feltet

Vi var fra starten bevidste om, at vi havde kastet os ud i at undersøge et felt, som kunne være problematisk at få adgang til. Vi startede undersøgelsesprocessen ved at kigge i egne rækker for at se, om vi havde kendskab til personer, som kunne sætte os i forbindelse med målgruppen. Stine havde gået i klasse med et tidligere bandemedlem, som indvilligede i at blive interviewet. Han blev specialets første informant. Pernille havde gennem sit tidligere praktiksted fået etableret kontakt til en tidligere bandeleder, der også gerne ville lade sig interviewe. Begge disse informanter har flere gange optrådt i diverse medier og er vant til at fortælle deres historie. Vi prøvede via de to informanter at få skabt yderligere kontakter, men det lykkedes ikke. Herefter udformede vi en standardmail, der kunne sendes ud til diverse enkeltpersoner og organisationer, der arbejder med målgruppen. Vi var af den overbevisning, at vi blev nødt til skabe kontakt til fagprofessionelle, da det ikke er muligt at kontakte vores målgruppe direkte, uden at have et personligt kendskab. Denne mail kan ses i bilag 1. De organisationer og enkeltpersoner, vi kontaktede, var: TBM (Tidligere BandeMedlemmer), Katalysator, fængselsimamer, fængselspræster, Fryshuset, DropUd og Grundtvigs Højskole. Talsmanden fra TBM og en socialarbejder fra Katalysator var de eneste, der reagerede på vores henvendelse, og begge kontakter førte til interviews, som gav information om målgruppen. Vi havde en formodning om, at disse to kunne blive vores indgang til at skaffe flere informanter, men det var desværre ikke en mulighed.

Vi blev igen bekræftet i, at det kunne blive svært at opnå kontakt, da både socialarbejderen fra Katalysator og talsmanden fra TBM forklarede, at den konkrete målgruppe ofte ikke ønsker at fortælle om deres fortid, men fokuserer på deres nye tilværelse uden for bandemiljøet.

Derfor prøvede vi igen at rette blikket mod eget netværk, og her fik vi igennem Caspers tante kontaktoplysninger på en kommunal exit-koordinator, der efter en indledende samtale satte os i forbindelse med et tidligere bandemedlem. Dette speciales sidste informant blev fundet gennem Stines frivillige arbejde,

hvor en frivillig kendte et tidligere bandemedlem og fik videregivet informationer. Vi endte med at få interviewaftaler med fire tidligere bandemedlemmer, som bliver præsenteret i næste afsnit.

2.8 Præsentation af informanter

2.8.1 Bilal

Bilal er 35 år, født i Danmark og tidligere kriminel med tilknytning til bandemiljøet. Bilal valgte at bryde med bandemiljøet, da han var 28 år, efter sit sjette fængselsophold. Bilal har i dag fuldført en videregående uddannelse og er i fast arbejde. Interviewet med Bilal blev udført på hans arbejdsplads.

2.8.2 Latif

Latif er 28 år og kom til Danmark fra et land i Mellemøsten, da han var 5 år gammel. Latif er tidligere bandeleder og valgte i en alder af 24 år at bryde med bandemiljøet og gå ind i kommunens bandeexitprogram. Han var på daværende tidspunkt blevet far. I dag læser Latif på VUC og målet er at blive exitkoordinator. Interviewet med Latif blev udført på hans uddannelsesinstitution.

2.8.3 Kamil

Kamil er 31 år og kom til Danmark fra et land i Mellemøsten, da han var 10 år gammel. Forinden havde han boet fire år i flygtningelejr. Kamil stiftede bekendtskab med bandemiljøet i sine teenageår og forlod miljøet som 29-årig. Kamil er flyttet til en ny by og skal snart starte på en uddannelse. Interviewet med Kamil blev udført på et kommunekontor, hvor Kamil er tilknyttet to kontaktpersoner.

2.8.4 Ali

Ali er 29 år og kom til Danmark fra et land i Mellemøsten, da han var 14 år. Efter sin ankomst til Danmark fik han kontakt til kriminelle miljøer og blev senere del af en etableret bande. Ali forlod bandemiljøet for halvandet år siden. Han er på nuværende tidspunkt i praktik på en restaurant. Interviewet med Ali fandt sted på hans praktiksted.

2.9 Det narrative interview

Da dette speciale søger at opnå viden om tidligere bandemedlemmers liv og identitetsskabelse, har det været naturligt for os at vælge kvalitative interviews med en narrativ tilgang.

Der bliver ofte anvendt narrative interviews i interaktionistisk forskning (Järvinen 2005:35). Det narrative interview kan enten betragtes som et livshistorieinterview, hvor hele interviewet betragtes som én fortælling, eller dette kan opdeles og identificeres som flere fortællinger (ibid.:35f.). Fokus i det narrative interview er oftest en søgen efter plots i fortællingen, hvilket vil sige fortællingens røde tråd eller struktur, som er den kraft, der driver fortællingen (ibid.:36). Plottet defineres som det spændingsskabende og interessante i historien. I livshistorieinterviews er plottet ofte opbygget efter en tredelt struktur bestående af en begyndelse, midte og slutning, og indebærer ideelt set en stabil situation, der bliver forstyrret og skaber uligevægt i interviewpersonens liv, hvorefter modsatrettede kræfter igangsættes, og til sidst skabes der igen ligevægt i interviewpersonens liv (ibid.:36). Disse plots forstås som det, der spiller en rolle igennem informantens fortælling.

Et andet begreb, der er interessant i narrative analyser, er *karakterer*. Interviewfortællinger er ikke kun fokuseret på plots, men er også befolket af

genkendelige karakterer. Her er det interessant at kigge på de karakterer, der indgår i fortællingen. Med karakterer menes birolleindehavere og roller som fx "den gode", "den onde", "den stærke" samt fortællingens "protagonist", som er fortællingens primus motor eller forkæmper. Derfor har fortællingen også en "antagonist" som betegnes som "skurken" eller "modstanderen" (ibid.:37). Samtidig er det interessant at kigge på, hvilke handlinger og holdninger disse gives af fortælleren. Derudover afdækker vi, hvilke karakterer informanterne selv indtager i fortællingen (ibid.). Vi vil løbende gennem analysen undersøge, hvilke karakterer informanterne præsenterer os for, og hvilken betydning de tillægges af informanterne selv. Vi ser i analysen på, hvordan disse karakterer kan kobles til informanternes selvfrestillinger. I interaktionistisk forskning forstår man ofte interviewpersonernes udtalelser som delelementer af en selvpræsentationsproces (ibid.:30). Vi vil i tråd med dette anvende narrativerne til at se på, hvordan informanterne forholder sig til det samfund, de er en del af, og hvordan de positionerer sig i denne sammenhæng.

2.10 Interviewguide

Vores metodiske overvejelser om speciales målgruppe har gjort, at vi har valgt at anvende det kvalitative interview som interviewform.

Vores interviewguide tager derudover udgangspunkt i en tredeling af informanternes livsforløb - før, under og efter tilknytningen til en bande.

For at kunne danne os et overblik og se helheden i informanternes fortællinger har vi valgt at medtage spørgsmål om alle faser i deres liv: barndom, indgangen til bandemiljøet, livet i bandemiljøet og udgangen fra bandemiljøet.

Interviewguiden er opdelt i "temaer" og "interviewspørgsmål". Vi har, så vidt det var muligt, forsøgt at minimere temaerne i interviewsituationen, da vores udgangspunkt var, at informanterne selv vælger, hvad de ønsker at fremhæve i deres fortællinger. Interviewguiden har derfor haft det formål at være et støttepapir, hvis interviewet gik stå. Interviewguiden findes i bilag 2.

2.11 Ethiske refleksioner

Ethiske spørgsmål spiller ifølge Kvale og Brinkmann en rolle gennem hele interviewundersøgelsen og ikke kun i selve interviewsituationen. De etiske retningslinjer har fire hovedområder: *informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser* samt *forskerens rolle* (Kvale & Brinkmann 2009:81ff). Under vores specialeproces har vi gjort brug af disse hovedområder. Dette skyldes først og fremmest, at specialets informanter dels kan være personer, der er udsatte i forhold til repressalier fra tidligere bekendte og også kan risikere negative reaktioner fra nuværende bekendtskaber, kolleger og det omgivende samfund. Vi ønskede at undersøge, hvordan informanterne fortalte deres livshistorier - med særlig interesse i deres tilknytning til bandemiljøet.

Informeret samtykke er det første af de fire etiske hovedområder. Vi foretog en briefing og debriefing af informanterne for at sikre os et informeret samtykke. En briefing og debriefing skal indeholde en overordnet redegørelse for undersøgelsens formål, informationer om fortrolighed, mulighederne for adgang til transskriptioner og analyse, oplysning om hvem, der får adgang til interviewmaterialet og forskerens ret til at offentliggøre dele af det (ibid.:88f). Vi ønskede så vidt muligt ikke at påvirke informanterne og undersøgelsen. Dette undgik vi bl.a. ved at præsentere interviewformen som åben og afslappet med fokus på informanternes egne meninger.

Informeret samtykke og forskerens rolle indebærer en overvejelse af, hvor meget information, der skal gives hvornår (ibid.:90).

Fortrolighed som etisk felt er problematisk, da anonymiteten på den ene side beskytter interviewpersonerne, og derfor er et etisk krav, mens det på den anden side kan give forskeren mulighed for at fremsætte fortolkninger af deltagernes udsagn uden at risikere at blive modsagt (ibid.:91). Vi tilbød samtlige informanter at læse transskriptionerne for at sikre både anonymisering og enighed om udsagn, men de takkede alle nej til dette. Derudover tilbød vi at sende det endelige speciale til dem, men det var ingen af dem interesserede i. Vi aftalte internt i gruppen, at vi ville skrive et offentligt speciale, men ikke ville offentliggøre transskriptionerne. Dette valg traf vi også for at sikre informanterne anonymitet, da vi er bevidste om, at deres deltagelse kunne få konsekvenser for dem. Vi har anonymiseret navne på grupperinger, som de har været en del af, og vi har sløret geografiske tilhørssteder, da vi ikke ønsker at udlevere hverken informanterne eller de grupperinger, som de har været tilknyttet.

2.12 Interviewsituationen

Formålet med dette afsnit er at præsentere vores fremgangsmåde og metodiske ståsted i de fire interviews.

Vi har fået tilladelse til at optage samt transskribere tre ud af fire interviews. I interviewsituationen benyttede vi en struktur med en primær interviewer, som stod for briefing indend interviewet, præsenterede os og oplyste om anonymitet. Et andet gruppemedlem havde fokus på interviewguiden, hvis der skulle opstå stilstand i fortællingen og den tredje skrev notater under interviewet. Den tredje rolleposition var mest i spil under det interview, som vi ikke måtte optage. Udover dette har vi alle tre i sidste del af interviewet, spørgefasen, været aktive. Specialets første informant skabte udgangspunktet (jf. vores abduktive tilgang) for at forme vores fremgangsmåde i de øvrige interviews og bidrage til mindre ændringer i interviewguiden.

Vi har i vores begyndelsesproces, som Margaretha Järvinen også skriver, været bevidste om, at forskerens møde med feltet altid vil være præget af forskerens forforståelser (Järvinen 2005:40ff). I interviewsituationen er det interviewerens rolle at sikre, at interviewpersonen ikke taber ansigt. Dette indebærer, at interviewsituationen bliver en forhandlingssituation, hvor vi som interviewere skal sørge for ikke at udfordre informanterne unødigt i deres selvfremstilling (ibid.:30). Vi oplevede i nogle af interviewene, at informanterne kommenterede på os som studerende og forholdt sig til, hvem de talte med ved at lave en "os" og "dem"-skelnen. Dette vil blive behandlet i analysen. Når vi stillede spørgsmål til informanternes fortællinger, gjorde vi derfor meget ud af at stoppe spørgsmålene, hvis vi kunne mærke, de kom for tæt på. Der var også dele af deres fortællinger, vi ikke spurgte ind til, da det både virkede for personligt, og de selv gik hurtigt hen over denne del af fortællingerne. Et eksempel på dette er Alis fortælling:

"Jeg har boet i Syrien i seks år og min far blev dræbt i 92 og der var jeg fem år og min mor har siddet i fængsel i Libanon i 12 år og så er vi samlet sammen familien her i Danmark" (Ali:2).

Han nævner ikke på noget tidspunkt sin far eller sin mors fængselsdom efter dette. Vi har i interviewsituationen også tænkt over, hvilke ord vi brugte for ikke fremstå forudindtagede. Vi havde fx drøftet anvendelsen af bandebegrebet og kom frem til, at vi måtte være forsigtige med at benytte begrebet, hvis vi oplevede, at informanterne ikke selv ønskede at bruge den term. Derfor valgte vi at have et spørgsmål, der lød: *“Hvordan vil du selv definere det du var en del af?”* Vi søgte at fremstå som neutrale og interesserede. Dette gjorde vi ved bl.a. ved at tænke over vores ordvalg og at forsøge at bruge de samme vendinger som informanterne, så vidt dette lod sig gøre uden at det virkede kunstigt eller påtaget.

Det har været vigtigt for os at lade informanterne vælge lokalitet samt tidspunkt for interviewene, da det afgørende for os ikke var placeringen, men derimod at skabe mulighederne for, at informanterne følte sig trygge og tilpas, Vi medbragte derfor også slik og frugt for at skabe et hyggeligt og afslappet rum. Vi lod informanterne afgøre, hvor længe interviewet skulle vare og oplevede, at de i gennemsnit kom til at vare omkring halvanden time. Vi lod dem bestemme, da de dermed selv kunne afgøre, hvornår de følte, at de havde fortalt os det, som de følte sig trygge ved at fortælle. Vi har i alle interviewene oplevet, at informanterne var åbne og gerne ville dele deres historier med os, selv informationer der til tider kan være meget personlige.

3. Databearbejdning og analysestrategi

3.1 Databearbejdning

Dette afsnit beskriver hvordan vi har arbejdet med den indsamlede empiri. Dette bidrager til gennemsigtighed i vores arbejdsmetoder og viser samtidig, hvordan analysens fokuspunkter er opstået.

Afsnittet er skrevet med udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns metoder og begreber.

Vi har, som beskrevet i interviewsituationen, transskriberet interviews med Latif, Bilal og Ali. De transskriberede interviews er transskriberet i deres fulde længde og er vedlagt som bilag. Til transskriberingen har vi anvendt transskriberingsprogrammerne "Express Scribe" og "oTranscribe" til at skrive transskriptionerne fuldt ud. Når vi har overført et citat fra det transskriberede dokument til brug i specialet har vi oversat dette til skriftsprog. Dette har vi gjort ved at udelade gentagelser og udbrud som "øh", som vi vurderede ikke havde nogen betydning for indholdet. Vi vælger at oversætte til skriftsprog for at gøre læsningen lettere. Det kan dog også betyde, at der kan gå meninger tabt. For at undgå dette har vi valgt at medtage kommentarer om pauser og grin i transskriberingen, hvis dette var af betydning for forståelsen af det sagte (Kvale & Brinkmann 2009:209).

Vi har ikke transskriberet interviewet med Kamil, da interviewet ikke er optaget. Vi har i stedet sørget for, at der under interviewet var en af os, der skrev noter i hånden. Derefter skrev vi vores erindringer, observationer og direkte citater ned i selve interviewet og tilføjede efterfølgende. Det er ifølge Kvale og Brinkman en anerkendt metode, at forskeren stoler på sine erindringer om det sagte i interviewsituationen og skriver disse ned efter interviewet (ibid.:201). Denne metode er mest pålidelig, når forskeren tager notater undervejs, sådan som vi gjorde. Dette har bl.a. betydet, at flere af de særlige sproglige formuleringer, som Kamil brugte, ikke er gået tabt. Dette kan

have betydning for vores undersøgelses reliabilitet, og da vi under selve interviewet tog notater, har vi dermed forsøgt at højne reliabiliteten.

I gengivelsen af citater gør vi brug af følgende citatteknik:

- ... Betyder der har været en pause i informantens fortælling
- (...) Dele af citatet/udtalelsen er klippet ud, da det ikke har betydning.
- [] Vores tilføjelser, forklaringer.

For at skabe et overblik over interviewmaterialet har vi anvendt meningskodning. Kodning indebærer, at der knyttes et eller flere nøgleord til et tekstafsnit, for at man senere kan identificere en udtalelse inden for en bestemt kode (ibid.:223f). Vores kodning har været datastyret, da vi har udviklet vores koder løbende under gennemlæsningen af interviewmaterialet, uden at indblande teorier og allerede eksisterende begreber (ibid.:224f). Dette har vi gjort, fordi vi ønsker, at det skal være informanternes fortællinger, der skal være styrende. Vi har derfor fokuseret på at finde frem til de temaer, som de fremhæver som afgørende i deres fortællinger. Hvert tema fik en farve, og vi afsluttede med at farvekode hvert enkelt interview efter disse. De temaer, vi fandt frem til i informanternes fortællinger, er:

- **Skolegang**
- **Forholdet til det offentlige**
- **Racisme/diskrimination**
- **Fællesskab**
- **Neutraliseringsteknikker**
- **Økonomi**
- **Deres definition af det de var en del af**
- **Status**
- **Ensomhed**
- **Vejen ud**

3.2 Analysestrategi

Analysen er tredelt og er opbygget kronologisk, da vi oplevede en kronologi i informanternes fortællinger.

Første del af analysen handler om informanternes barndom og det *at blive afviger*. Her vil vi inddrage Howard Beckers stemplingsteori til at forklare udviklingen af en afvigende karriere. Derudover anvendes Matza og Sykes neutraliseringsteknikker, da disse kan medvirke til at forklare, hvordan informanterne positionerer sig i denne del af deres fortælling. Derudover bliver Burke og Stets inddraget i denne del af analysen, da de kan bidrage med at forklare, hvad informanternes oplevelser i denne del af deres liv betyder for deres udvikling af identitet. Endvidere inddrager vi Erving Goffman og hans begreb om stigma, da informanterne kommer med fortællinger om racisme og en følelse af at stå udenfor, og vi mener, at Goffman kan bidrage med en forståelse af, hvad dette betyder for deres plads i samfundet.

Anden del af analysen tager udgangspunkt i informanternes fortællinger om *livet i en bande*. Her behandler vi, hvordan de selv definerer det, de har været en del af. Vi ser på, hvordan de italesætter, hvordan fællesskabet i en bande kan forstås, og hvordan de i den forbindelse positionerer sig selv, både i forhold til omgivelserne og internt i miljøet. Vi behandler, hvordan indtrædelse i mere etablerede miljøer har en betydning for, hvordan informanterne opfatter det fællesskab de har været en del af, og hvilken betydning det har for deres identitet. Becker bliver inddraget til at behandle informanternes relationer til mere erfarne kriminelle, og Burke og Stets identitetsteori anvendes til at behandle, hvordan deres position i miljøet kan ses ift., at de konstruerer en særlig identitet.

Tredje og sidste del af analysen handler om *bruddet med banden*. På dette tidspunkt i informanternes fortællinger er der forskellige faktorer, der kommer

til at spille en rolle for, at de ikke længere ønsker at være en del af bandemiljøet. Her vil fokus være på de ændringer, som informanterne betragter som udslagsgivende for deres brud med bandemiljøet. Samtidig vil vi undersøge, hvordan dette brud foregår, hvad det har af konsekvenser for informanternes identitetskonstruktioner, og hvordan de positionerer sig selv i denne del af deres fortælling.

4. Teori

På baggrund af vores bearbejdning af empirien har vi fundet frem til relevant teori, der kan bidrage til at besvare specialets problemformulering. Vi har i afsnit 2.3 redegjort for vores videnskabsteoretiske position, og beskrevet at de teorier, som vi arbejder med alle er inspireret af den symbolske interaktionisme. Vi vil i de følgende afsnit redegøre for specialets teoretiske udgangspunkt samt beskrive, hvordan teorierne komplementerer hinanden. Disse teorier vil blive aktiveret i analysen, når vi fortolker informanternes udsagn, både ift. kohærens og betydningsmæssige sammenhænge.

4.1 Symbolsk interaktionisme

4.1.1 Meningsskabelse

Da vores analytiske tilgang til empirien tager udgangspunkt i, hvordan informanterne selv fortolker den verden, de befinder sig i, samt hvordan vores egne fortolkninger er afgørende for meningsproduktionen, finder vi det relevant at redegøre for, hvordan specialet forstår, hvordan mennesker skaber mening med verden. Et vigtigt formål i forbindelse med undersøgelser, som tager udgangspunkt i symbolsk interaktionisme, er at fokusere på og forstå, hvordan undersøgelsesobjekterne selv opfatter deres omverden (Thagaard 2004: 36). For at opnå indsigt i personers sociale virkelighed handler det for forskeren om at søge at forstå den symbolske betydning, som bestemte handlinger eller begivenheder tillægges af de involverede parter. Symbolsk interaktionisme hviler på antagelsen om, at mennesker løbende vil skabe deres identitet på ny i samhandling eller interaktion med andre. Ifølge Thagaard har en handling altid en meningsladet inderside og en adfærdsmæssig yderside (ibid.). Dette er en central pointe, da vi i specialet både fokuserer på, hvad

informererne siger, samt hvordan de siger det, når vi fortolker, hvordan de konstruerer forskellige identiteter i deres fortællinger.

Set i et hverdagslivsperspektiv bygger symbolsk interaktionisme på følgende fem grundlæggende elementer:

Definition af situationen, også forstået ved Thomas-teoremet om, at “Hvis mennesker definerer situationen som virkelig, så er den virkelig i sine konsekvenser” (Levin & Trost 2015:107). Det betyder, at hver person handler ud fra sin definition af situationen, da det er det, der er virkeligt for dem. Derudover bygger symbolsk interaktionisme på en antagelse af, at al samhandling er *social*, at vi interagerer med hinanden ved hjælp af *symboler*, at vi er *aktive*, og endelig at vi taler, opfører og befinder os i *nuet* (ibid.:107).

For at forstå den position, som symbolske interaktionister indtager, må vi forstå, at de “verdener”, som eksisterer for mennesker, er sammensat af meningsladede “objekter”, og at disse objekter er et produkt af symbolsk interaktion (ibid.:311). Et objekt kan være alt, der bliver indikeret, refereret til eller peget på, og der er derfor tale om en henvisning til en fælles forståelse af objektet. Herbert Blumer opstiller objekter i tre forskellige kategorier:

- a) Fysiske objekter såsom en stol, et træ etc.
- b) Sociale objekter som fx studerende, kriminelle, en politiker, en mor eller en ven.
- c) Abstrakte objekter som fx moralske principper, idéer om retfærdighed, udnyttelse, medfølelse etc. (Ibid.:311).

Det er vigtigt at forstå, at den mening, som et objekt eller et symbol bliver tillagt, foregår som en proces, der er forankret i det sociale miljø (ibid.:122). Det er i den sociale samhandling, i interaktion med andre mennesker i individets miljø, at denne proces muliggøres. Uden den sociale samhandling er

det meningsløst at tale om objekters mening, da dette ville bero på udelukkende subjektive vurderinger (ibid.:122).

Termen *den generaliserede anden*, som vi finder hos Mead, betegner det forhold, at individet står overfor samfundet eller sociale grupper, hvor meninger, normer og forventninger internaliseres, og derigennem skaber selvet hos individet gennem socialiseringsprocesser. Mennesker opfatter sig selv ud fra samfundets eller gruppens forventninger, eller det vi tror andre forventer af os, og det bliver derfor regulerende ift. vores adfærd (ibid.:119).

Det følgende afsnit introducerer identitetsteori, som vi inddrager som et supplement til symbolsk interaktionisme. Vi starter med at beskrive, hvordan vi ser koblingen mellem de to teoriretninger.

4.1.2 Symbolsk interaktionisme og identitetsteori

Forståelsen af identitet i specialet er baseret på identitetsteori, repræsenteret af Peter j. Burke og Jan E. Stets. Deres teori er inspireret af den symbolske interaktionisme, og vi ser deres arbejde som en naturlig forlængelse af symbolsk interaktionisme, repræsenteret af Mead og Blumer. Ligesom den symbolske interaktionisme forstår Burke og Stets individets identitetsdannelse som en proces, der er forankret i sociale sammenhænge. Symbolsk interaktionisme (herefter SI) kan ifølge Burke og Stets opdeles i to retninger, henholdsvis traditionel SI og strukturel SI, som begge er inspireret af Mead (Burke & Stets 2009:33f). Burke og Stets peger på, at den traditionelle SI adskiller sig fra den strukturelle SI på flere punkter, men det forhold, som bliver fremhævet som det væsentligste, er en underbetoning af sociale strukturers betydning i den traditionelle retning. Her opfattes samfundet som en flydende og omskiftelig størrelse, som er resultatet af individers frie fortolknings- og definitionsmuligheder, der gennem forhandling af disse med andre personer er med til at redefinere strukturerne. I strukturel SI ses samfundet og de sociale strukturer som stabile i deres natur, og disse

medvirker til at begrænse såvel som til at skabe muligheder for handling. Ud fra denne forståelse er individet i højere grad et produkt af det samfund, som det er født ind i, som på forhånd var organiseret og i udvikling, og som individet gennem socialiseringsprocessen lærer at forstå sig på gennem social samhandling med fx forældre, lærere og medier, som dermed bidrager til at begrænse fortolkningsmulighederne. Individets fortolkninger og handlinger er derfor ikke determineret af strukturerne, men de udgør mulighedsbetingelser, der bidrager til at begrænse fortolkningsmulighederne (ibid.:34). Målet inden for strukturel SI er netop at forstå og forklare, hvordan sociale strukturer påvirker selvet og derigennem selvets handlinger. Burke og Stets identitetsteori læner sig, ifølge dem selv, op ad den strukturelle SI (Burke & Stets 2009:37), og vi inddrager deres identitetsteori i specialet for at udfolde, hvordan identitet kan anskues ud fra et perspektiv, hvor de sociale strukturer er afgørende for individets selvforståelse og identitetsdannelse. Vi vil derfor redegøre for de væsentligste identitetsbegreber i deres teori, som vi vil anvende til at behandle det empiriske materiale i analysen.

4.2 Identitetsteori

Burke og Stets arbejder med en forståelse af, at individer og samfundet samt sociale strukturer er bundet sammen af identitet. Individet eksisterer indenfor de sociale strukturers kontekst, og de sociale strukturer skabes af individers handlinger (Burke & Stets 2009:3f). Burke og Stets definerer identitet som:

"An identity is the set of meanings that define who one is when one is an occupant of a particular role in society, a member of a particular group, or claims particular characteristics that identify him or her as a unique person" (Burke & Stets 2009:3).

Et individ har flere identiteter, da det indtager mange forskellige roller, er medlem af flere forskellige grupper og påtager sig forskellige personlige karakteristika (ibid.). Burke og Stets arbejder dermed med tre forskellige baser for identitet: *rolle, gruppe og person*. De tre forskellige identitetsbaser opererer på samme måde. En identitet består af både kognitive og følelsesmæssige processer og fungerer på både bevidste og ubevidste niveauer. En identitet består af fire komponenter: *input, identitetsstandard, komparator og output*. Hver af disse komponenter er en proces, der behandler meninger i omgivelserne og i selvet og er forbundet cyklisk med hinanden (ibid.:61f). Individet opfører sig på en måde, der skal kontrollere opfattelser af, hvem de er i en situation for at matche den feedback, de modtager i situationen. En diskrepans mellem betydninger af selvet i en situation og ens identitetsstandard vil medføre en negativ følelse og betyde, at personen ændrer sin opførsel, sine opfattelser og på længere sigt sin identitets-standard. Modsat vil en overensstemmelse mellem identitetsstandardens meninger og reaktioner fra andre resultere i positive følelser og betyde, at individet fortsætter som altid. Selvom der er forskel på de tre identitetsbaser, er de underliggende mekanismer for, hvordan de fungerer, de samme (ibid.:112f). Disse mekanismer kan samlet beskrives som identitetssystemet. Delene af dette system uddybes i det følgende.

Det første komponent af identitetssystemet er identitetsstandard. En identitet består af et sæt af meninger, der kan ses som dem, der definerer karakteren af individet. Dette sæt af meninger er identitetsstandard (Burke & Stets 2009:63). Individet har flere identitetsstandarder, som fungerer som den norm og reference, der guider personens handlinger i forskellige situationer (ibid.:112f). Identitetsstandard er ifølge Burke og Stets grundlæggende stabil. Dette begrundes med, at verifikationsprocessen gør, at individet som regel søger bekræftelse af, hvem de er, og at dette modvirker, at der sker ændringer (ibid.:176). Burke og Stets redegør for, at

identitetsstandarden altid er under langsom forandring (ibid.:175). De angiver derudover fire årsager til, at denne ændrer sig:

- Ændringer i situationen
- Identitetskonflikter
- Identitetsstandard og adfærdsconflikter
- Forhandlinger og tilstedeværelsen af andre (ibid.:180).

Disse fire former for ændringer vil blive udfoldet i analysen, når det er relevant.

4.2.2 Input

Det andet komponent i identitetssystemet er input. Perceptioner er centrale for identitetsprocessen, og det er disse, individet forsøger at kontrollere.

Individets perceptioner fortæller det om dets omgivelser og er den eneste kilde til information om, hvad der sker omkring det (Burke & Stets 2009.:64f).

Indenfor identitetsmodellen bliver perceptionerne sammenlignet med identitetsstandarden, perceptionerne fungerer som input til identiteterne, i og med at perceptioner er de meninger individet ser i en given situation som relevante for dets identitet. De fungerer som inputs i identitetsprocessen da de sammenlignes med allerede gemte meninger i form af identitetsstandarden (ibid.:65f).

4.2.3 Komparator

Den tredje komponent i identitetssystemet er komparatoren. Komparatorens roller er at sammenligne meninger i form af inputs med de i forvejen gemte meninger i identiteten i form af identitetsstandarden. Hvis disse ikke stemmer overens, kan det forklares med, at komparatoren udsender et fejlsignal, hvilket leder videre til, at sidste komponent i identitetssystemet kommer i spil (Burke & Stets 2009:66).

4.2.4 Output

Den fjerde og sidste komponent i identitetssystemet er output. Hvis komparatoren sender et fejlsignal om, at inputtet ikke stemmer overens med identitetsstandarden, vil individet forsøge at ændre miljøet, som individet er i. Dette gøres ved at ændre den symbolske karakter af miljøet. Når symbolerne ændres, medfører det, at alle, inklusive individet selv, vil ændre deres perceptioner. Dette betyder, at der kommer andre input ind i komparatoren, og dermed fortsætter det cykliske system. Burke og Stets argumenterer for, at symboler er fælles, og derfor er det ikke selve handlingen, der er relevant, men derimod meninger eller den symbolske værdi, der tillægges handlinger, der er det relevante (Burke & Stets 2009:67).

4.2.5 Rolleidentitet

Roller bidrager med struktur, organisering og mening for selvet i situationer. For at forstå, hvad der menes med roller, er det nødvendigt at forstå begrebet sociale positioner. En social position er en kategori i samfundet eller i en organisation, som et individ indtager. Nogle af disse er normativt givet ud fra livets faser, som fx studerende eller forælder. Andre betragtes som modsat normative, og disse kan fx være alkoholiker eller kriminel. Sociale positioner kan også være et produkt af ens interesser, aktiviteter eller vaner, som fx aktivist eller fodboldspiller (Burke & Stets 2009.:113f). En rolle er de forventninger, der er forbundet med indtagelsen af en bestemt social position. Disse forventninger tillæres fra forældre, skole, medier etc.. Der kan være flere forskellige forventninger til en rolle (ibid.: 114f). For hver rolle, der bliver udspillet i en situation, eksisterer der en modrolle. Der kan fx ikke eksistere en rolle som far uden, at der eksisterer en rolle som barn. Ligesom der er roller og modroller er der også identiteter og modidentiteter. For at denne samhørighed mellem identiteter og modidentiteter kan fungere, må individerne forhandle om forskellige meninger og tilsvarende opførsel forbundet med hver enkelt

identitet. Da alle har forskellige interesser og ressourcer, bliver man nødt til at indgå kompromisser, hvis alle skal kunne bidrage med effektive rolleudførelser i en situation (ibid.:115f). Alle individer ønsker, at deres identitet bliver verificeret. Identitetsverifikation betyder, at opfattelsen af en person i en situation er overensstemmende med personens identitets-standards betydninger. Hvis individer ikke opnår identitetsverifikation for de identiteter, de hævder, kan det betyde, at de trækker sig tilbage fra interaktioner. Det kan derimod også have betydning for ens selvværd i form af større tiltro til egne evner. Hvis ens rolleidentitet ikke verificeres, kan det betyde, at man vælger ikke at deltage i problematiske situationer, da man har en følelse af, at man ikke vil kunne klare dem. Man prøver ikke nye ting og har derfor svært ved at finde ud af, hvilke ting man kan finde ud af (ibid.:116ff).

4.2.6 Social identitet

Den anden base for identitet er den sociale identitet, som er baseret på en persons identifikation med en social gruppe. En social gruppe er en gruppe af individer, der ser sig som medlemmer af den samme sociale kategori (Burke & Stets 2009:118). At have en specifik social identitet betyder, at man er lig med andre i gruppen, ser på tingene fra gruppens perspektiv, tænker og agerer som andre i gruppen. En person behøver ikke interagere med andre fra gruppen for at tænke og agere som denne. Det er nok at identificere sig med gruppen for at aktivere ligheder i forståelser og opførsel (ibid.). Samtidig kan det at kategorisere en person som en del af en gruppe være nok til, at personen identificerer sig med gruppen (ibid.:119). I grupper skelnes der mellem "os", der er ingroup, og "dem", der er outgroup. Når en person ser sig selv som indbegrebet af en ingroup-prototype, opstår depersonalisation. Depersonalisation betyder ikke, at en person mister følelsen af, hvem de er, det betyder i stedet, at de identificerer sig med en bestemt gruppe og påtager sig gruppens identitet, der sker et skift i fokus fra individ til gruppe (ibid.:119).

At få sin sociale identitet som medlem af en gruppe verificeret medfører en følelse af at høre til og fremmer ens selvtillid. Selvtillid kommer oftest fra en følelse af, at andre accepterer og sætter pris på en. Når en person har stor selvtillid, skaber det en sikkerhed, der giver personen en mening med livet. Medlemskabet af en gruppe, hvor man bekræfter hinanden i tankegang og væremåde, og dermed bekræfter hinandens sociale identitet som gruppemedlem, medfører en følelse af selvtillid, hvor man er anerkendt som den, man er, og ikke for det man gør (ibid.:121).

4.2.7 Personidentitet

Personidentitet indebærer, at man ser sig selv som et unikt og særligt individ og ikke som et gruppemedlem eller en rolleindehaver (Burke & Stets 2009:124). Personidentiteten bygger på kulturelt anerkendte karakteristika, som individet internaliserer som sine egne og som dermed kommer til at definere og karakterisere personerne som unikke og individuelle. Disse karakteristika kan handle om, hvor dominerende en person er eller hvilke værdier denne har. Da disse karakteristika er kulturelt anerkendte vil andre have de samme holdninger, og dermed bliver ens personidentitet verificeret (ibid.:125).

Burke og Stets skriver, at denne dannes af den familie, man bliver født ind i, den skole man går på etc. Roller og grupper har derfor en indvirkning på ens personidentitet (ibid.:126).

Ligesom med rolle- og den sociale identitet medfører en verifikation af identiteten et bedre selvværd. En verifikation af personidentiteten har positiv betydning for den del af selvværdet, som Burke og Stets betegner som autenticitet. En styrkelse af autenticitet er en styrkelse af personens kerne, da det betyder, at man får verificeret, hvem man er som person på tværs af situationer, tid og forhold. Individet opnår en følelse af at være sit sande jeg (ibid.:125).

4.3 Neutraliseringsteknikker

Matza og Sykes præsenterer fem neutraliseringsteknikker, som kan bruges af afvigere til at retfærdiggøre handlinger, der bryder med samfundets regler og normer. Neutraliseringsteknikkerne anvendes, da selv lovovertrædere vil forholde sig til konventionelle normer, og kan på denne måde retfærdiggøre sine handlinger både overfor sig selv, men også overfor andre.

De fem neutraliseringsteknikker er følgende: 1) *fornægtelse af ansvar* 2) *fornægtelse af skade* 3) *fornægtelse af ofre* 4) *fordømmelse af de fordømmende* og sidst 5) *appel til højere loyaliteter* (Matza & Sykes 1957: 667ff). Når vi i analysen undersøger de forskellige neutraliseringsteknikker, som informanterne gør brug af, vil vi uddybe, hvad de mere specifikt indebærer og betyder.

4.4 Stemplingsteori

Dette afsnit præsenterer Howard S. Beckers afvigelsesteori. Becker har udviklet begrebet *Den afvigende karriere*, som vi finder relevant at inddrage i specialets analyse. Becker tydeliggør, at når man skal undersøge afvigelse, er det vigtigt at få den undersøgte egen historie i spil (Becker 2005:166). Beckers beskrivelser af udviklingen af en afvigende karriere, bidrager til en forståelse af informanternes fortællinger.

4.4.1 Afvigende adfærd som udgangspunkt for fortællingen

I specialet har vi interviewet tidligere bandemedlemmer, og det er på baggrund af denne kategorisering, at informanterne er udvalgt. Interviewene tager derfor afsæt i en fortælling om det at afvige fra det konventionelle samfund

med dets normer og regler. Afvigelse står derfor centralt i specialet, og vi vil her eksplicitere betydningen af dette i forhold til specialets videnskabsteoretiske position. Vi tager udgangspunkt i stempelingsteorier, repræsenteret af sociologerne Erving Goffman og Howard Becker. I stempelingsteoriene er det ikke de objektive forhold, fx forekomsten af kriminalitet, der er genstand for analyse, men i stedet hvordan omgivelserne reagerer på adfærden (Becker 2005:29). De kollektive definitionsprocesser der definerer, hvad der kan betragtes som afvigelse, kommer til udtryk gennem anvendelse af regler og sanktioner overfor regelbryderen, og det er dette, der er det interessante for en forståelse af afvigende adfærd. Afvigende adfærd bliver ud fra dette perspektiv kun opfattet som afvigende i kraft af, at omgivelserne fordømmer adfærden (ibid.). En forståelse af at være afviger er derfor relativ og til forhandling. Det er derfor interessant at afdække, hvordan informanterne selv forholder sig til den etikette, som de er blevet givet, da stemplingen, som Becker påpeger, har to dimensioner, hvor den stempede kan vælge at påtage sig de negative forventninger i form af at være stemplet som outsider, eller afvise stemplingen med henvisning til, at der er tale om normbrydende adfærd, og dermed opfatte det sådan, at det er de andre, der er outsiders. Vi vil redegøre for Goffmans stigma-begreb, når det inddrages i analysen. Den første del af analysen er opbygget med udgangspunkt i Beckers teori om en afvigende karriere. Vi vil i de næste afsnit fremhæve de dele af hans teori, som vil blive anvendt i analysen.

4.4.2 Definition på afvigelse

Beckers teori bygger på en opfattelse af, at afvigende adfærd opstår som følge af samfundets normer, sanktioner og konsekvenser:

“Sociale grupper skaber afvigelse ved at opstille regler, som skaber afvigelse, når de bliver overtrådt” (Becker 2005:29).

Afvigelse er dermed ikke en egenskab ved handlinger, som en person foretager, men derimod afhængig af, hvordan andre mennesker reagerer på den (Becker 2006:29f). En afviger er derfor en person, som bliver opfattet som en afviger af andre mennesker (ibid.:30).

4.4.3 Former for afvigelse

Becker sonderer mellem fire forskellige former for afvigelse:

Uforskyldt anklaget - en person, som stemples som regelovertræder, men ikke har begået handlingen.

Konform adfærd - en person, der efterlever reglerne, og også ses af samfundet som sådan.

Åbent afvigende - en overtræder af reglerne og opfattes sådan.

Hemmeligt afvigende - en regelovertræder, som ikke opdages.

De fire kategorier er dannet på baggrund af, at afvigende adfærd er et produkt af, at andre mennesker betragter en persons handlinger som afvigende, samt om en persons handlinger reelt er i modstrid med en specifik regel (Becker 2005:39f).

4.4.4 Udviklingen af en afvigende karriere

Det første skridt i en afvigende karriere involverer som oftest en ikke-konform handling (Becker 2005:44). Det er ikke altid, at denne handling er bevidst, fx kan personen, der overtræder en regel være en del af en subkultur og dermed ikke være klar over, at den regel, der overtrædes, eksisterer. Andre gange sker overtrædelsen af reglen med fuldt overlæg. Det er derfor interessant at undersøge, hvorfor en person ender med at overtræde reglerne og udføre en ikke-konform handling (ibid.:44f).

Hvis et individ opdages i sine afvigelser og offentligt stemples som afviger, ændres personens offentlige identitet, og han får en ny status, der er afhængig af den afvigelse, han har begået, fx kan han fremover blive kendt og benævnt

som "bandemedlem" eller "kriminell", og blive behandlet i overensstemmelse med dette stempel (Becker 2005:50). Denne stempling medfører, at personen der er udsat for denne identifikation som generelt afvigende, tager dette stempel på sig, og den afvigende identitet bliver en selvopfyldende profeti. En kriminell kan derfor, når han fx ikke kan finde arbejde pga. dette stempel, se sig nødsaget til at foretage flere afvigende handlinger (Becker 2005:52ff). Det sidste skridt i den afvigende karriere er, når personen indgår i en organiseret afvigergruppe. Dette kan have en stærk betydning for personens selvopfattelse, da der nu opstår en accept af gruppens fælles afvigende identitet (ibid.:56)

4.4.5 Afvigergrupper

Afvigergrupper og kulturen i disse opstår, når der dannes en organisation på baggrund af nogle forståelser, som en gruppe er fælles om (Becker 2005:93). Becker beskriver kulturen i en fælles gruppe, dannet af afvigere, som en subkultur (ibid:93f). Medlemmer af en afvigende gruppe har deres afvigelse til fælles. Dette giver en følelse af at have fælles skæbner og stå overfor de samme udfordringer samt skaber fælles forståelse af, hvordan verden er, og hvordan man skal håndtere den. Når en person indtræder i en organiseret afvigergruppe, betyder det, at han i høj grad må finde rationaler for sin position. Størstedelen af de organiserede afvigergrupper har et selvbekræftende rationale, der skal forsyne medlemmerne af gruppen med argumenter til at neutralisere konventionelle holdninger og give dem tilsyneladende fornuftige argumenter for at fortsætte (ibid.:56f). Derudover foregår der en læringsproces i den afvigende gruppe, som overleverer erfaringer og bygger videre på individets i forvejen afvigende adfærd (ibid.:57).

5. Analyse og diskussion

I næste analytiske afsnit vil vi inddrage specialets fire informanter: Bilal, Latif, Kamil og Ali. Analysen er struktureret efter informanternes narrativer, som tager udgangspunkt i de tre livsfaser: tiden inden bandemiljøet, tiden i banden, og bruddet med miljøet.

5.1 At blive afviger

“Jeg er vokset op med at stjæle cykler og lege i baggårde og have det sjovt med andre børn, og sådan er det når man tænker tilbage. Sommeren var lidt længere dengang, og solen skinnede lidt mere, og alting var lidt hyggeligere. Sådan husker jeg også min barndom (...) Jeg har gået på æblerov i alle de der rige kvarterer og fået dem til at råbe, at de ikke ville have, vi skulle kravle rundt i deres træer og sådan noget” (Bilal:2).

Bilal er den eneste af informanterne, der fremhæver positive barndomsminder i sin fortælling. Bilal beskriver gennem barnlig uskyldighed, både *leg* og *stjæle* i samme vending. Becker påpeger, at mange ikke-konforme handlinger i starten begås uden fuld motivation og overlæg (Becker 2005:44). Bilal er på daværende tidspunkt barn og oplever ikke særlige sanktioner eller konsekvenser af sine handlinger.

De efterfølgende fortællinger i dette afsnit handler om informanternes opvækst, mødet med kriminalitet og hvilke årsagsforklaringer de giver på, deres tilslutninger til bandemiljøet.

5.1.1 Sanktioner - *“Drengestreger der udvikler sig”*

Specialets informanter har det til fælles, at de tidligt i deres liv udfører det, som Becker vil beskrive som ikke-konforme handlinger. Informanterne kommer alle med en fortælling om, at de tidligt oplever nogle hårde sanktioner for deres handlinger, hvilket vi ser som den del af deres liv, der starter en udvikling, hvor de ender i bandemiljøet.

“At blive pågrebet behøver ikke føre til yderligere afvigelse, hvis denne situation, i hvilken den pågældende person bliver pågrebet for første gang, opstår på et tidspunkt, hvor han stadig kan vælge mellem alternative handlemåder. Idet han for første gang bliver konfronteret med de mulige endelige og drastiske konsekvenser af, hvad han foretager sig, vil han måske beslutte, at han ikke ønsker at slå ind på den afvigende vej, og vende om. (...) men hvis han træffer det forkerte valg, vil han blive udstødt og starte en cyklus af stadig større afvigelse” (Becker 2005:55).

Her argumenterer Becker for, at man, første gang man pågribes, har et valg om enten at vende tilbage til samfundet eller bevæge sig ud i yderligere afvigelse. Vi vil med dette afsnit belyse konsekvensen af de første sanktioner, og hvordan informanterne forholder sig til disse.

Som vist giver Bilal udtryk for at have haft en god barndom i et pænt og roligt kvarter. Der sker dog et skifte i hans fortælling:

“Indtil slutningen af 80'erne så har alting bare været fint. I slut 80'erne så begynder der at komme sådan nogle skinheads, i det kvarter jeg boede, og de begyndte at skrive sådan noget med, at Allah var en hund og muslimer skulle rejse hjem (...) Jeg tror også, at jeg oplevede, at min mor hun er blevet råbt af og sådan noget. Så skete der et stort opgør lige omkring 90-

91 tror jeg, hvor der kom ja en masse indvandrere (...) og ligesom satte de her skinheads på plads, hvor jeg så det, hvordan altså det var måske 30-40 mænd på den ene side og ligeså mange på den anden side, og der blev slået med køller og kastet med brosten og blev slået med brædder og alt muligt, det var rigtig voldsomt at se som en lille dreng” (Bilal:2).

Vi vurderer, at denne episode i Bilals fortælling markerer overgangen fra en tilstand af orden, der bliver efterfulgt af en tilstand af kaos. Han laver ikke en direkte kobling eller forklaring, men umiddelbart efter ovenstående citat, fortæller han følgende:

“Nogle år efter så begynder jeg at slås meget i min skole osv.” (Bilal:2).

Vi tolker det sådan, at episoden med skinheads får betydning for Bilals videre forløb, der tager en drejning i form af, at hans adfærd ændrer sig. I denne konkrete episode bliver Bilal for første gang præsenteret for vold:

“Og i sjette klasse så bliver jeg smidt ud af skolen pga. et slagsmål (...). Nogle gange så har jeg været smidt ud af klassen, hvor jeg skulle gå i sådan noget OBS-klasse fordi jeg havde gjort et eller andet, reageret voldsomt eller et eller andet, men pga. det her slagsmål, så bliver jeg sendt hjem. Jeg synes ikke det var noget voldsomt eller noget, og det ender med, at ikke alene, at jeg bliver sendt hjem, så den anden drengs forældre de får også sat sådan et rygte i gang og spredt det i skolebestyrelsen eller hvad det er. Jeg er en skidt knægt og det ene og det andet, så jeg må heller ikke gå på nogle andre skoler i [kommunen], så jeg ender med at gå hjemme i et helt år mens kommunen skal lave en §50. Der bliver jeg undervist, ja altså enten derhjemme eller måske skal jeg komme på skolen efter skoletid, hvor der ikke er nogle elever (...). Efter det år så beslutter de, at

jeg skal, altså at min mor skal skrive under på en frivillig tvang, at jeg bliver sendt på kostskole” (Bilal:2f).

Bilal fortæller, at han har lavet ballade gennem sin folkeskoletid, men først i sjette klasse får det alvorlige konsekvenser, og han bliver smidt ud af skolen. Bilal benytter sig af en neutraliseringsteknik i form af *fordømmelsen af de fordømmende*. Fordømmelsen af de fordømmende betyder ifølge Matza og Sykes, at afvigeren flytter fokus fra vedkommendes egen afvigende adfærd over på ”de andre,” som kan betegnes, som dem der er imod ham. Dette kan bl.a. gøres ved at påpege, at de er drevet af personlige stridigheder, og dermed flyttes fokus fra individet selv og samtalens emne ændres (Matza & Sykes 1957:667ff). Bilal giver udtryk for, at slåskampen ikke er voldsom, men at drengens forældre starter et rygte, som i sidste ende får den konsekvens, at han frivilligt bliver anbragt på kostskole. Som vi vil udfolde senere, får opholdet på kostskolen konsekvenser for Bilals kriminelle liv.

I Alis historie er hans første år i Danmark karakteriseret af en følelse af at være sat udenfor. Han kan ikke sproget og kan kun kommunikere med de få indvandrere, som bor i området:

“Og så har man så selvfølgelig været igennem tiden, har man haft problemer og så sådan der, hvor man har været oppe og slås lidt forskelligt, og så begynder man at komme ind i det dér kriminelle miljø ik’?” (Ali:2).

Ali beskriver det som en selvfølgelighed, at det at stå udenfor har haft en betydning i forhold til at ende i slåskampe.

Da Ali er omkring 16 år bliver hans begyndende kriminelle adfærd for meget for hans mor, og hun vælger at stille ham et ultimatum:

“Men så, ja, familien accepterede det ikke [kriminalitet] så sagde min mor “Vi kan ikke, fordi, enten så skal vi alle sammen være kriminelle eller så bliver du nødt til at tage dig sammen, fordi det kan ikke gå begge veje, eller så skal du gå herfra” og så blev jeg så uvenner med min mor, og så flytter jeg derfra” (Ali:2).

Ali bliver gjort opmærksom på, at hans afvigende adfærd ikke er i overensstemmelse med familiens normer, og i stedet for at tilpasse sig vælger Ali at trodse sin mor og flytte. Alis valg som følge af ultimatummet fra hans mor kan forstås med Beckers pointe om, at der bliver præsenteret et alternativt valg, hvor Ali kunne have fravalgt kriminaliteten og undgået den kriminelle løbebane, men Alis valg om at flytte får konsekvenser for ham, hvilket vil blive behandlet i næste afsnit.

Modsat Bilal, der i en ung alder oplever at blive smidt ud af skolen, og Ali som smides ud hjemmefra, oplever Kamil ikke konsekvenser eller advarsler, før han får en fængselsdom. Om sin ungdom fortæller Kamil:

“Jeg kom skævt ind i landet. Der var ingen voksne til at guide mig. Jeg mødte en del racisme og modstand. (...) som teenager vil man gerne lave noget uden for loven, det kender vi alle sammen, drengestreger der udvikler sig (...) men som voksen ville jeg ønske at nogen havde sagt noget til mig, vi havde som sagt kun en kontaktperson” (Kamil:1).

Vi tolker Kamils udsagn sådan, at manglende kontaktpersoner har været udslagsgivende for de udviklede drengestreger. Han ytrer ønske om, at nogen havde sagt noget til ham. Der kan ses en dobbelt betydning i Kamils udsagn, da han på den ene side legitimerer lovovertrædelserne, som noget “alle kender til”, og som en naturlig del af det at være teenager, og at han på den anden side

ville have ønsket, at nogen havde grebet ind. Kamil fortæller om en lærer, som opdager ham, mens han bryder reglerne:

“Jeg både drak og røg i skolen og det eneste læreren sagde var: “Jeg er chokeret over, at du kan klare dig” (Kamil:2).

Kamil oplever i lang tid ikke konsekvenser af sine handlinger, selvom han åbent udfører afvigende handlinger i skolen. Han italesætter det på den måde, at ingen har grebet ind, hvilket har ført til det, vi tolker som en cyklus af større afvigelser. Kamil oplever første gang, at hans handlinger får konsekvenser, da han i 9. klasse får sin første fængselsdom.

Bilal taler ligeledes om, hvordan han mener, kommunen har taget de forkerte valg i forhold til ham, og at han ligesom Kamil føler, at det kunne have været endt anderledes, hvis de havde givet ham en ordentlig støtte-kontaktperson:

“Jeg tror godt, at man kunne have rettet op på mig indenfor det normale skolesystem ved at give mig noget ordentligt støtte-kontaktperson og bibeholdt og fastholdt mig i almindelig skole” (Bilal:34).

Latif oplever, ligesom både Kamil og Bilal, at det offentlige system ikke giver ham den nødvendige støtte i løbet af hans opvækst, og at dette får konsekvenser for hans tillid til det offentlige system. Latif adskiller sig fra de andre informanter, ved at hans forældre og specielt hans far spiller en afgørende rolle i hans fortælling. De andre informanter har enten oplevet at vokse op uden deres far, eller nævner dem kun kort i deres fortællinger. Vi har derfor valgt at fremhæve Latif og hans far i dette afsnit.

Da Latif er ankommet til Danmark, oplever han udfordringer ved at finde sin plads i samfundet. Han fortæller, at hans forældre har modsatte værdier, hvilket medvirker til forvirring:

“Min mor hun var mere den der, vi skulle prøve at være en del af samfundet, vi skulle være gode mennesker (...) der skete et splid imellem dem, så min bror han gik jo på min fars side, jeg var altid på min mors side jo, så det var sådan vi kunne ikke finde rundt i det som børn, hvad skal vi? og hvordan skal vi være? Fordi vi ville jo have vores far, jeg ville jo gerne min fars accept, men et eller andet sted kunne jeg også som lille se, hvad min mor mente, at vi var gæster her, og vi skulle ikke opføre på den måde og sådan” (Latif:3).

Latif oplever at være splittet mellem sine forældre. Latif fortæller videre om sin far, og hvilken betydning faderens værdier har for Latifs opvækst:

“jeg følte mig sådan altså, bare som seks årig følte jeg mig flov over at komme over til min far at sige at nu var der nogle af de store, der havde drillet mig og sådan noget, så han var sådan meget “du skal gå ud og du skal ikke komme hjem før du har ordnet det selv og du kan ikke være min søn umuligt du kan være min søn, sådan er min søn ikke” (...). Min lillebror der var fem år, han var begyndt at gøre de ting min far altid fortalte mig, så min far fortalte altid “hvorfors er du ikke ligesom din lillebror? du burde være den han skal se op til” (...) altså min bror han gik jo og brændte fritidsklubben ned bare fordi de sendte ham hjem den ene dag. Der sad min far jo og var mega stolt af ham jo, han kunne slå lærerne og sådan noget og når lærerne sad og sagde din søn slår han er meget voldelig så sad de begge to og smilte til møderne, du ved min bror var jo stolt over hvad han havde gjort når lærerne skulle fortælle min far det” (Latif:3).

Latif udsættes også for vold i hjemmet og vælger på et tidspunkt at betro sig til pædagogerne på sit fritidshjem, som tager en snak med hans far. Latif får tæsk som følge af dette, og han mister derefter tiltroen til pædagogerne:

“Jeg følte altid, at de sagde noget, men det de sagde, det blev aldrig holdt, jeg ville jo gerne have min far blev anholdt, jeg ville jo gerne have han skulle komme væk, så jeg kunne slappe af og sådan noget, så med tiden, så begyndte jeg bare at blive ligesom min far, for ikke at få de tæsk og jo mere jeg var som min far jo mere stolt var han jo, og jeg kan huske jeg fik en større accept, og jeg sad og spiste ved bordet sammen med ham, og det måtte vi jo ikke før i tiden så sad vi jo i køkkenet, og så spiste han inde i stuen” (Latif:4).

Latif beretter løbende i sin fortælling, hvordan hans fars accept er betydningsfuld, og at han derfor forsøger at leve op til sin fars idealer om en god og stærk søn. Latif forsøger derfor at blive som sin far for at undgå konfrontationer og vold samt for at få sin fars anerkendelse. Ifølge Burke og Stets har de institutioner, som individet fødes ind i en afgørende betydning for udviklingen af personidentiteten (Burke & Stets 2009:126). Latif forsøger at leve op til rollen som den “rigtige” søn, og må derfor leve op til sin fars normer. Dette bliver afgørende for Latifs forståelse af, hvordan han skal begå sig, da hans fars modsat-normative moral bliver internaliseret af Latif.

Latif kommer undervejs i sin fortælling med nogle bud på, hvorfor han ender i bandemiljøet. Han vender ofte tilbage til sin tidlige barndom, hvor hans fars normer og former for belønning er en forklaring på dette:

“Man kan jo snakke om, hvordan er det jeg kom ind i det miljø, der kan jeg jo kun sige, det nok fordi jeg har lært fra min far, det du gør, det er det rigtige ik’? (Latif:6).

Latif årsagsforklarer bl.a. sine handlinger ved at give sin far skylden for, at han i en tidlig alder lærer at bruge vold til at håndtere konflikter. Han fortæller ovenfor, hvordan han ønsker at opnå sin fars accept, og at han tidligt lærer, at

denne kommer ved, at han selv håndterer sine problemer. Latif fremstiller her sin far på en måde, hvor han får en rolle som *skurk* i fortællingen:

“Men jeg føler også bare et eller andet sted, kan jeg jo sidde her og sige, at kommunen skulle have gjort mere, de skulle måske, fordi jeg har jo kontakten kommunen tusind gange. Jeg har jo stukket af hjemmefra seks gange, men hver gang så sendte de mig jo tilbage til min far jo, hvor jeg fik tæsk. Til sidst gad jeg jo ikke at gå til kommunen, til sidst gad jeg jo ikke at snakke med nogle andre gamle mennesker, i mine øjne, jeg gad jo ikke snakke med nogen, der havde noget med systemet at gøre, fordi de sendte mig jo bare tilbage til løvens gab jo. Jeg fik jo tæsk hver gang jeg kom hjem” (Latif:6).

Latif kom igennem sin fortælling med flere bud på, hvorfor han endte i bandemiljøet. Han startede med at fortælle om sin far og hans værdier. Herefter fortalte han, hvordan han i lang tid prøvede at følge sin mors værdier og gik til kommunen for at få hjælp. Latif beskriver i ovenstående citat en oplevelse af, at kommunen svigter ham ved ikke at gribe ind overfor Latifs far. Samtidig giver han med sætningen *“jeg gad jo ikke snakke med nogle andre gamle mennesker”* et indblik i, at han mistede tiltroen til voksne generelt. Dette svigt fører til næste del af Latifs fortælling, hvor han begynder at agere mere som sin far og selv klare sine problemer, hvilket nedenstående citat er et eksempel på:

“Så en dag jeg var i skole, var der en pædagog eller en lærer, hun sprang over os i køen. Jeg havde hende som tysklærer, og min bror var helt sådan oppe at køre, og så kom jeg ind i kantinen og så siger jeg til ham, “hvad er der galt?”, og så siger han “hun springer bare over hende der læreren, og jeg skal ned til time, og jeg skal tisse og det kan ikke være rigtig, at hun bare springer over sådan der og sådan noget.” Så siger jeg til hende, stille

og roligt, "hvorfors det du springer over i køen, nr du kan se der er en hel k?" og så siger hun "det er fordi jeg er lærer" og sådan noget. Da følte jeg sådan, at hun følte, hun var mere end os, så jeg gik jo over og købte en varm kakao til tre kroner på maskinen, og så gik jeg over til hende og prikkede hende sådan på skulderen igen, og så vender hun sig om, og så kaster jeg bare den der kakao ud over hende. Der kan jeg huske, at jeg blev kaldt ind til møde, og inspektøren han var bare sådan, "er du overhovedet klar over hvad du har gjort?" (...) "Ja det er jeg, jeg har skaffet retfærdighed" sagde jeg så ik'?. Jeg kunne ikke se, hvad jeg havde gjort forkert, jeg kunne kun se, at jeg havde kæmpet for min brors sag, og inspektøren kunne jo godt lide mig, fordi han vidste jo godt, hvordan jeg havde det derhjemme og sådan noget. Han prøvede at snakke til mig, og at jeg kunne selvfølgelig ikke tage til timen nu, om jeg kunne sidde oppe hos ham og spise bolsjer og sådan noget. Det var sådan jeg følte, at hver gang jeg gjorde noget forkert, så blev jeg belønnet på en eller anden måde ik'?" (Latif:4f).

Af citatet kan vi se, hvordan Latif oplever en følelse af at have opnået retfærdighed, og at han ikke gr noget forkert, da han hælder varm kakao ud over sin lærer. Han kommer derfor med, hvad vi tolker som en *retfærdiggørelse* i form af *fornægtelse af ofre*, da han ikke mener, at det er læreren der er *ofret* i situationen, men i stedet lillebroren, som Latif forsøger at forsvare, og derfor forstås handlingen som retfærdig af Latif. Episoden illustrerer, hvordan Latif forsøger at være en rollemodel for sin lillebror ud fra farens forståelse af, at Latif som storebror br være den, der bliver set op til. Tidligere har vi beskrevet, hvordan Latif oplever at blive svigtet af systemet, grundet dets manglende indgriben. I eksemplet med inspektøren beskriver han igen et svigt, men denne gang er svigtet i form af manglende konsekvenser fra inspektørens side. Latif forklarer den manglende reaktion fra inspektøren med, at han godt ved, hvor svært Latif har det derhjemme. Latif fremstiller den manglende

reaktion som en form for belønning og sammenligner det med sin fars belønning af voldelig adfærd, og fastholder billedet af faderen som skurken i denne del af sin livsfortælling. De normer, som Latif har overtaget fra sin far, tolereres ikke i skolen, og et ultimatum fra den berørte lærer medfører, at Latif bliver smidt ud af skolen. Latif bliver indskrevet på en anden skole, men efter et møde, hvor Latif stolt fortæller om episoden, ender det med, at han ikke kan starte på skolen alligevel, og han kommer herefter til at gå hjemme i et års tid. Latifs forældres arbejdstider gør, at han i høj grad er overladt til sig selv. Han forklarer, at han pga. kedsomhed ender med at rende rundt på gaden i en klike med syv andre unge, hvor de laver ballade.

Vi har ovenfor vist, hvordan informanterne fremstiller, at deres afvigende handlinger er blevet ignoreret, eller som i Latifs tilfælde belønnet, og at de, første gang de oplever sanktioner, fremstiller dem som pludselige, bl.a. i form af fx et ultimatum, der medfører, at de bliver bortvist fra skolen, får en fængselsdom eller bliver smidt ud hjemmefra. Fortællingerne viser, hvordan de alle tidligt i deres livsforløb tager det første skridt mod det, vi med Becker kan betegne som en afvigende karriere ved at udføre ikke-konforme handlinger og opleve at blive sanktioneret for disse. Disse sanktioner får betydelige konsekvenser for informanternes videre livsforløb, fordi de kommer i berøring med andre unge, som står i en lignende situation.

Fælles for informanterne er, at de positionerer sig selv i det, som vi tolker som en *offer*rolle i fortællingerne om deres tidlige ungdomsliv. De oplever ikke at have haft alternative handlemuligheder i de episoder, som de fremhæver.

5.1.2 At lære at være kriminel - "som 17 årig fik jeg 17.000 kr. om dagen"

Dette afsnit afdækker, hvordan tidlige sanktioner i informanternes liv er afgørende for deres afvigende adfærd.

Informanterne er på dette tidspunkt alle omkring 15-17 år.

“Når vi var færdige med skolen så gik man og mobbede hinanden og drillede hinanden, og jeg begyndte at ryge hash, og jeg begyndte at drikke alkohol på den skole, og jeg begyndte at slå, jeg begyndte at lyve og jeg begyndte at stjæle, det gjorde jeg de næste to år imens jeg var der og det første halve år jeg var der, der blev jeg mobbet næsten hver dag af de ældre elever ik’? og sådan var det bare, når man var en af de ældre elever skulle man mobbe de yngre” (Bilal:3).

Bilals vej ind i kriminalitet foregår ifølge ham selv gennem en læringsproces på kostskolen. Han internaliserer forskellige former for kriminalitet og afvigende adfærd:

“Jeg blev mobbet og så fandt jeg ud af en dag, at der var (...) en grønlander, jeg husker ham stadigvæk (...) han elskede at drille mig og slog mig altid når han gik forbi mig. Og så en dag så fandt han ud af, at jeg havde fået nok! og så var der sådan et kæmpe askebæger i rygerummet og jeg skulle jo prøve at ryge ude i rygerummet og være sammen med de seje og så kom han og prøvede at mobbe mig og alt muligt, og så kastede jeg det her kæmpe store askebæger efter ham og det ramte lige sådan, lige ved siden af hans hoved, og smadrede og han blev jo fuldstændig skræmt og efter den dag så mobbede han mig ikke mere. Alle de andre fandt også ud af, “nårh han er sådan en, der godt kan finde ud af at reagere” og så blev jeg en af dem som mobbede de andre” (Bilal:4).

Forholdet mellem eleverne på kostskolen vælger vi at tolke ud fra Burke og Stets identitetsteori. Vi har tidligere set, at Bilal har været involveret i slåskampe flere gange gennem sin skoletid, og at det også er pga. dette, at han ender på kostskolen. Vi har derfor en forståelse af, at Bilal har været vant til at

se sig selv som en stærk person, der kan reagere fysisk, og at han er blevet bekræftet i dette af sine omgivelser. Bilal oplevede derfor at blive verificeret i en identitetsstandard, som indebærer det at være dominerende. Da han starter på kostskolen oplever han, at han ikke længere bliver set på denne måde. Dermed opstår der en diskrepans mellem inputtet, forstået som hvordan situationen bliver opfattet af individet selv, og identitetsstandard. Dette betyder ifølge Burke og Stets, at individet vil ændre sin adfærd, så det igen kan opleve en verificering af sin identitetsstandard. Dette kan både ske ved at individet bevidst eller ubevidst vælger at ændre adfærd (Burke & Stets 2009: 63ff). Denne ændring kan vi se i ovenstående, hvor Bilal vælger at gå ud og prøve at ryge sammen med *de seje* og reagerer på mobningen fra Erik på en måde, der gør, at de andre umiddelbart efter ændrer deres opfattelse af ham. Vi kan i nedenstående citat læse, hvordan han selv opfatter sin handlings betydning for den rolle, han nu kommer til at indtage på kostskolen. Vi ser, at der på kostskolen eksisterer forskellige roller blandt eleverne. Ifølge Burke og Stets har roller kun betydning ved at være relateret til modroller i situationen (Burke & Stets 2009:115). Vi har en forståelse af, at der på kostskolen eksisterer roller og modroller i form af mobbere og mobbeofre. Bilal har i starten af sin fortælling om kostskolen en rolleidentitet i form af mobbeoffer, men denne ændrer sig efter ovenstående situation. Selvom Bilal fremhæver kostskolen som et forløb, der har været afgørende for, at hans kriminelle adfærd udviklede sig, så vurderer vi ikke, at ovenstående beskrivelse ændrer ved Bilals identitetsstandard, men blot, at han formår at blive bekræftet i denne.

Da Bilal efter to år er færdig med kostskoleopholdet, har han fået lært forskellige former for kriminalitet. Han tager den tillærte adfærd med hjem til sine gamle venner og lokalområde. Han går på dette tidspunkt ikke i skole:

“Efter et år så tog jeg i 10.klasse, og der var jeg røget ind i den der rytme med at hænge ud med de andre og ryge hash, og prøve at lave penge til noget hash også, altså sådan smårapserier. Det var ikke sådan alvorlig kriminalitet, det var sådan, hvor vi lavede knæk i en eller anden vinduesudstilling, og stjal hvad der var af elektronik eller ja, alt muligt smårapserier, nogle meget dumme ting” (Bilal:4).

På trods af, at Bilal beskriver tiden i folkeskolen som en tid med slagsmål og tilknytning til OBS-klasse inden kostskolen, fortæller han efterfølgende, at det var på kostskolen, at han lærte at ryge hash, drikke alkohol, slås, lyve og stjæle. Ifølge Becker er en af mekanismerne, som fører fra tilfældige eksperimenter til mere gentagne tilfælde af afvigende karakter, udviklingen af interesser samt motiver, som er indlært i en socialiseret proces (Becker 2005:49). Individet lærer netop i interaktion med erfarne afvigere, som vi også ser ovenfor i Bilals fortælling. Efter 10. klasse starter Bilal på HF, men smides ud efter seks måneder. Bilal oplever endnu engang at blive smidt ud af skolen og er nu i den situation, at han er ekskluderet fra samtlige kultur- og fritidstilbud i byen, og bruger nu tiden på at hænge ud på gaden. Betydningen af interaktion med erfarne afvigere er gennemgående i informanternes fortællinger. Et andet eksempel på dette er Alis fortælling.

Efter at Alis mor har givet ham et ultimatum, og han vælger at flytte, finder han sammen med 50 andre unge hjemløse og skaber sig en ny tilværelse:

“Og så tog jeg ind til København og så havde jeg ikke noget sted at bo og så automatisk, du har brug for penge, du har brug for et sted at bo. Så begyndte man altså lidt af hvert, og så begyndte jeg at smugle stoffer ind til Sverige (...) Så kom jeg ind og sidde og det var første gang, hvor jeg takkede Gud for at jeg kom ind og sidde. Fordi det var lidt sådan, det var de perioder som var meget over grænsen, fordi lige pludselig tog jeg for mange stoffer og så drak jeg meget, festede meget, boede på hotel i et

halvt år. Jeg havde for mange penge, altså som 17 årig fik jeg 17.000 kr., om dagen ik'? Det var mange penge" (Ali:3).

Ali har en forståelse af, at han er nødsaget til at begå kriminalitet for at kunne overleve. Ali ender i en situation på Københavns Hovedbanegård som 16 årig, hvor han bliver yderligere involveret i kriminalitet. Efter et år sammen med de andre hjemløse ender Ali med at få en fængselsdom. Som det fremgår af citatet beskriver Ali, hvordan hans livsstil, umiddelbart efter han er flyttet hjemmefra, ændrer sig markant til at være for meget, og at han overskrider det, han selv betegner som grænsen. Det er interessant, at det ikke er de afvigende handlinger i sig selv i form af stoffer, alkohol og ulovlige penge, der er over grænsen, men mere det, at hans forbrug af rusmidler og penge eskalerer i en grad, hvor det bliver for meget.

Da Latif bliver smidt ud af skolen, ender han med at hænge ud på gaden sammen med nogle andre unge, der heller ikke går i skole:

"Det, der sker, er, at vi begynder lige pludselig at være en klike der går meget sammen. Vi er sådan otte drenge der går sammen hver dag (...) Vi gør alt sammen, altså jeg følte lige pludselig tiden gik og de her mennesker de var ligesom mig, vi alle sammen var ens og vi alle sammen havde det samme problem. Alle var blevet smidt ud af skolen og klubben var det eneste sted vi hang rundt og jeg kunne mærke hvordan de andre børn var sådan, de respekterede os og sådan noget, og når vi var fx på stationen, og der kom en og eller anden og spillede smart, så kunne vi finde på at sige "ved du overhovedet, hvem vi er?" og sådan noget og når vi så sagde vores navne så vidste folk hvem vi var og vi var bare sådan "vidste I, hvem vi var?", vi havde jo ikke snakket med nogen og vi var sådan "ooroh så du, han vidste, hvem vi var?", det var sådan nogle syge ting. Så blev vi bare ved, og hvis der var en der sagde "næh jeg har aldrig hørt om jer" og vi kunne stå og gentage vores navne seks gange "Latif – Latif Mohammed!" – "nej det siger mig ikke noget", vi blev bare sure og så

tænkte vi ham her skal lige vide hvem vi er også kunne vi hoppe på ham, så vidste vi at næste gang der var nogen der sagde "har du hørt om Latif?" så vidste han, hvem vi var og sådan noget" (Latif:6).

Da Latif bliver smidt ud af skolen, eskalerer hans voldelige adfærd. Dette medfører, at Latif bliver afvist fra byens fritidsklubber. Pædagogerne henviser ham til en alternativ klub, som er styret af de ældre i kvarteret. Politiet vælger efterfølgende at lukke klubben, hvilket bevirker til, at Latif og hans kammerater vender tilbage til den klub, som han i første omgang blev afvist af:

"Da politiet kom og lukkede stedet så røg vi jo tilbage til vores gamle klub, men vi måtte ikke komme ind, så vi hang bare ude foran og chikanerede alle de der unge mennesker der kom der, fordi vi følte vi var ude og de var inde og derfor skulle de ikke have lov til at have det godt og sådan noget" (Latif:7).

Latif oplever, at pædagogerne i de forskellige klubber har hørt rygter om ham, og at det er på baggrund af disse, at han bliver nægtet adgang. Dette rygte får betydning for hans deltagelse i konventionelle sammenhænge. Latif føler sig uretfærdigt behandlet, når han afvises af fritidsklubberne:

"Jeg var en 15-årig dreng hvordan kan I lave forskelsbehandling på den måde? Så er det jo bedre at fortælle mig, hvad jeg har gjort, jeg fik ikke at vide hvad jeg havde gjort "du må bare ikke komme ind, du er en ballademager". Når du får at vide, at du er en ballademager, så begynder du lige pludselig at tro på det de siger, når du får det at vide hele tiden, "du er en ballademager, du er en ballademager" jamen så er din identitet ballademager! Så ved jeg det er den jeg er, og det er sådan jeg skal leve, jeg kan ikke komme ind der, så det er mine fjender" (Latif:8).

Da Latif sanktioneres ved at blive smidt ud af skolen, bliver hans voldelige adfærd hyppigere. Dette medfører, hvad Latif beskriver som et rygte, som han

nu internaliserer. Omgivelsernes syn på Latif, får en betydning for hans selvopfattelse. Becker beskriver, hvordan det kan medføre negative konsekvenser for individet i sociale sammenhænge og for dets selvbillede, når personer stemples som afvigere (Becker 2005:50). Dette kan betyde en ændring af individets offentlige identitet og dermed også en ny status i samfundsmæssige sammenhænge. Vi ser i uddraget med Latif, hvordan han påtager sig identiteten som ballademager og dermed internaliserer de negative forventninger, der er til ham. Samtidig får han en følelse af at være "ude" og har et behov for at chikanere dem, som gerne må benytte klubberne. Vi ser dermed, hvordan stemplingen bliver en selvopfyldende profeti.

Informanternes beskrivelser af at være overladt til sig selv som følge af ekskluderingen fra de sociale/institutionelle sammenhænge kan vi forstå med Meads term *den generaliserede anden*. Det er gennem deltagelse i almindelige samfundsmæssige, sociale sammenhænge, fx i form af skole og fritidsklubber, at meninger, normer og forventninger internaliseres og er med til at danne selvet hos individet. Det er i disse sammenhænge, at individet vil udvikle en social ansvarlighed. Når informanterne udelukkes fra disse, er de i stedet henvist til andre sociale sammenhænge, hvor der eksisterer modsat-normative værdier.

Vi har i ovenstående vist, hvordan informanternes afvigende adfærd sker gennem en læringsproces, hvor de i sociale sammenhænge har fået indlært motiver og interesser for yderligere kriminelle aktiviteter. Særlig Alis historie illustrerer dette, fordi han blot et år efter at være flyttet fra sit barndomshjem er dybt involveret i kriminalitet. Vi kan forstå denne udvikling i informanternes livsforløb med udgangspunkt i Beckers pointe om, at deres fravalg af alternative handlemåder tidligere i deres livsforløb har været afgørende for, at deres involvering i kriminelle grupperinger er eskaleret. Det ender derfor med en cyklus af afvigende handlinger.

I hvilken grad en persons handlinger dømmes som afvigende afhænger ifølge Becker også af, hvem der begår denne handling, og hvem der føler, at de har oplevet negative konsekvenser af handlingen. Det er ikke usædvanligt, at nogle samfundsgrupper oplever konsekvenserne af at overtræde reglerne mere end andre grupper i samfundet. Samtidig er der også forskel på konsekvenserne ved at overtræde reglerne, afhængig af hvilken gruppe, der er offer for regelovertredelsen (ibid.:33). Det vil vi se nærmere på i næste afsnit.

5.1.3 Stigma - “Vi bliver lige præcis den gadebande som Ekstra Bladet beskriver”

Et tema som kommer til udtryk, i fortællingerne, er en bestemt oplevelse af samfundets syn på informanterne som ikke-danske og dermed en følelse af, at de bliver behandlet anderledes end etniske danskere. Det første citat er fra interviewet med Bilal. Det illustrerer, hvordan det opleves for Bilal at skulle finde sin plads i det danske samfund, og hvordan han samtidig fortolker det, der sker omkring ham, og hvad det gør ved hans relation til det danske samfund:

“Nej, men jeg afslutter min 10.klasse, med lidt bedre karakterer end jeg afsluttede min 9.klasse, og så sker der noget i den sommer der, som er rigtig vigtigt og det er for første gang i mit liv, så lægger jeg mærke til det, at jeg lige pludselig næsten udelukkende kun går sammen med folk, der har en eller anden form for minoritetsbaggrund, mine venner er alle sammen tyrkere eller pakistanere eller marokkanere eller noget andet, jugoslavere eller sådan noget. Altså vi er alle sammen efterkommere af emigranter. Og jeg lægger rigtig meget mærke til, hvad der bliver sagt i fjernsynet og Pia Kjærsgaard og hendes slæng, og jeg lægger mærke til rigtig meget af hvad der står på Ekstra Bladets spisesedler der altså, det er sådan noget med indvandrerne kommer og nasser på vores samfund, de nasser i, hvad hedder det i børnepenge og de laver sort arbejde og alt muligt! Jeg oplever også, at når jeg går på gaden, at folk går over på den anden side af vejen, og jeg oplever også og blive, det kan jeg godt sige nu, altså dengang vidste jeg ikke hvad det var - jeg oplever at blive stigmatiseret. Jeg oplever at blive sat udenfor, og det oplever mine venner også, og vi forstærker hinanden i den følelse, at vi hører sammen, fuck alle andre og vi bliver lige præcis den gadebande som Ekstra Bladet beskriver at indvandrerdrengene de går i. Vi bliver de her gadedrengene, som går op og ned af Strøget og prøver at finde nogle mennesker, vi kan provokere nok

til at få en reaktion ud af dem, så vi kan slås med dem. Det er selvfølgelig rigtig grimt - det er nogle rigtig ulækre ting vi gør, men vi vil hele tiden slås med folk og vi er også altid mange om at overfalde folk, men på en eller anden måde, så føles det rigtig rart hver gang man overfalder nogen, fordi jeg føler at jeg giver igen, i forhold til det der står i, hvad hedder det i aviserne og sådan noget” (Bilal:5).

Bilal beskriver en følelse af stigmatisering, som han deler med sine kammerater. Gennem voldelige overfald oplever Bilal at give igen over for de negative, stereotype fremstillinger. Dette foregår altså ved, at Bilal selv danner negative stereotype forestillinger ved at give igen overfor tilfældige mennesker, som han forbinder med Ekstra Bladets overskrifter. Bilal beskriver, hvordan Pia Kjærsgaard og Ekstra Bladet har haft betydning for hans selvopfattelse og tilknytning til det omgivende samfund, og de kommer for Bilal entydigt til at repræsentere samfundets syn på indvandrere:

“Det er min historie, men for andre betyder det bare, at man er vokset op i fattigdom eller et eller andet, men min historie er, at jeg følte mig ramt og påvirket af Pia Kjærsgaard og Ekstra Bladet. Jeg følte mig... at det var det, der ligesom gjorde, at jeg ikke hørte til i samfundet, og det at jeg ikke følte, at jeg hørte til, så ville jeg heller ikke være en del af det, så ville jeg klare mig selv!” (Bilal:15).

Bilals reaktion på følelsen af at blive stemplet bliver at distancere sig fra samfundet. Hans følelse af at høre til knytter sig i stedet til de vennegrupper, som han er en del af. Bilals følelse af, at ham og hans venner bliver stigmatiseret, gør, at de sammen skaber det, vi tolker som et “os”, og at alle udenfor dette bliver opfattet som “dem”. De føler, at de bliver stigmatiseret på baggrund af deres etnicitet. De karaktermæssige træk for ingroup-prototypen kommer derfor til at handle om at have etnisk minoritetsbaggrund. “Dem”

bliver beskrevet som tilfældige, etniske danskere, som de provokerer og giver igen overfor som følge af mediernes og Dansk Folkepartis hetz mod dem. Bilal oplever at blive bekræftet i denne følelse af at stå udenfor, når han fx går på gaden, og folk går over på den anden side af vejen. Bilal giver os eksempler på konkrete hverdagssituationer, hvor ham og hans venner tæsker tilfældige personer til en fest, uden at vide hvordan det startede. Vi tolker Bilals fortællinger om tilfældige slagsmål som udtryk for det, som Burke og Stets betegner depersonalisering. Depersonaliseringen forekommer, når individet ser sig selv som indbegrebet af et prototype ingroup-medlem (Burke & Stets 2009:118f). Individets selvopfattelse vil basere sig på de prototypiske kendetegn, der knytter sig til ingroup-medlemmerne. Det betyder ikke, at individet mister følelsen af, hvem det er, men i stedet, at det identificerer sig med en bestemt gruppe og påtager sig gruppens identitet (ibid.). Det, vi tolker som en kategorisering af "os" og "dem", kommer derfor til at repræsentere den følelse af ikke at være accepteret, som deles af vennerne, hvilket kommer til udtryk gennem overfald, hvor de handler på samme måde.

Kamil nævner ligeledes i sin fortælling, at omgivelsernes racisme er en medvirkende faktor til, at han ender i bandemiljøet:

"Efter juniorklub blev vi bare smidt på gaden, hvor vi ikke vidste hvad vi skulle lave, og vi blev jaget væk, fordi vi havde forkert hudfarve"

(Kamil:1).

Som vi tidligere har beskrevet, oplever Kamil at mangle kontaktpersoner. Kamil oplever udover at være overladt til sig selv uden kontakt til voksne i en tidlig alder at føle sig afvist grundet sin hudfarve. Han fortæller videre om, hvordan hans familie også bliver udsat for racisme:

Stine: *"Du nævnte tidligere, at du endte i kriminalitet, fordi det var ren overlevelse, kan du uddybe hvad du mener med det?"*

Kamil: *"Min mor blev revet i sit tørklæde og spyttet i hovedet, da hun var oppe i byen. Da jeg kommer ud sammen med min bror og vil smadre ham som gjorde det, finder vi ud af, at han var venner med [Bandenavn]. Vi var nye i Danmark og de voksne kunne ikke sproget, vi måtte kæmpe for vores egen sikkerhed" (Kamil:4).*

Kamils fortælling starter med familiens fire år i flygtningelejr, hvor Kamil angiver at have været ansvarlig for sine søskende.

Kamils fortælling adskiller sig fra de andre informanter ved at være præget af hans opvækst i en flygtningelejr. Livet i flygtningelejren bliver af Kamil beskrevet som hårdt og farligt. Kamil beskriver livet i Danmark med de samme vendinger, som han bruger til at beskrive livet i flygtningelejren: "overlevelse", "kæmpe" og "sikkerhed". Gennem sin opvækst og tiden i flygtningelejren forsøger Kamil at leve op til rollen som storebror. Vi forstår Kamils behov for at skulle beskytte sine søskende som almindeligt for en i *rollen* som storebror. Det er individuelt, hvordan individet vil tolke, hvad denne beskyttertrang indebærer, hvilket knytter sig til *rolleidentiteten* som storebror. Kamil beskriver i sin fortælling, hvordan han hele tiden var nødt til at være i denne beskytterrolle i flygtningelejren og indtager samme rolle, da familien kommer til Danmark. Vi kan også, som det fremgår af ovenstående citat, se, hvordan denne beskyttertrang rækker ud over hans mindre søskende og kommer til at omfatte resten af hans familie. Der er ifølge Burke og Stets fire forskellige kilder, der ligger til grund for, at ens identitetsstandard ændrer sig.

Ali forklarer ligeledes, hvordan borgere med etnisk minoritetsbaggrund bliver vurderet anderledes end etniske danskere, især i det område, hvor han er opvokset, som ifølge Ali er præget af meget racisme. Ali fortæller, at han ikke kan gå med sin mor til stationen, uden at der bliver råbt *perkersvin* efter dem.

Racismen kommer også til udtryk i byens offentlige rum, gennem symboler som *nazitegn*, som Ali kalder det:

“Og det var sådan, politiet holdt også på deres [De etnisk danske borgeres] side, i sin tid, så hver gang der skete noget ulykke ude i byen, så kom de direkte hjem til mig (...) Og så var der måske en pige, der blev mobbet, så gav de min adresse. Jeg har oplevet mange gange, hvor politiet kom hjem til mig, hvor jeg ikke havde noget med noget at gøre, man blev ikke sigtet for det, men så kom de ind og sådan rokerede ik’?”

Stine: *“Hvorfor tror du de gjorde det?”*

Ali: *“De samarbejdede med [rockerne] på det tidspunkt, altså dengang der var der også meget racisme i politiaktionerne” (Ali:16)*

Ali forklarer, hvordan det ikke blot er privatpersoner, som er negativt indstillet, men at racismen også kommer til udtryk gennem offentlige myndigheders arbejde, som med tilfældet her, hvor politiet antager, at Ali er involveret, når der er nye sager i området. Ali oplever derfor at blive *uforskyldt anklaget*, som Becker betegner det, når en person betragtes som ophavsmand til en utilladelig handling, men rent faktisk ikke har begået den (Becker 2005:40).

Ifølge Ali valgte flere familier at flytte derfra netop på grund af racismen. Da vi spørger ham, hvad det gjorde ved ham at opleve racisme hver dag, svarer han:

“Ikke noget, enten fik man tæsk ellers så gav man tæsk” (Ali:16).

Ali giver altså udtryk for, at det ikke havde den store betydning for ham personligt, da han var i stand til at forsvare sig selv. Dog synes det at have haft en betydning for hans relation til det danske samfund, da han i starten af

interviewet beskriver, hvordan han fra sin første tid i Danmark havde problemer med at finde sin plads i samfundet:

“Fx altså, jeg var den eneste indvandrere i hele klassen og så der var skole eller klassefest eller et eller andet, så var man altid en der ikke var inviteret ik’? og det var på den der måde og så gik man på sådan en specialklasse hvor at dem der ikke kunne godt dansk, fik privatundervisning ik’? og så startede jeg direkte i 7.klasse, hvor jeg ikke kunne snakke dansk og så efterhånden var man allerede delt op i grupper, fordi så snakkede man ikke med nogle af de danskere, så snakkede man kun med indvandrerne ik’?” (Ali:2).

Vores analytiske tilgang til empirien tager, som tidligere nævnt, udgangspunkt i hvordan informanterne selv fortolker den verden, de befinder sig i, og som vi redegjorde for med SI, så kan vi med Thomas-teoremet forstå, at hver person handler ud fra deres definition af situationen, da det er det, der er virkeligt for dem. Dette kan vi fx forstå ved informanternes fortællinger, når de beskriver, hvordan de oplever at blive behandlet anderledes end etniske danskere af samfundet på flere niveauer. I deres beskrivelser af, hvordan folk ser på dem og behandler dem, bliver det eksplicit beskrevet, at racisme fylder meget i det danske samfund, både gennem myndigheders arbejde, og gennem mødet med civilsamfundet i bestemte hverdagssituationer. Her er det ikke så væsentligt for den valgte analytiske tilgang, hvorvidt de har ret eller ej i dette udsagn om, hvordan virkeligheden er, men det at de oplever og tolker det på denne måde, får konsekvenser, der er virkelige for dem. Som Bilal fortæller, oplever han at blive udsat for stigmatisering, hvilket har betydning for ham og hans venners relation til etniske danskere. Her er pointen, ud fra det valgte teoretiske perspektiv, at vi som mennesker forholder os til symboler og fortolker dem. Denne proces af fortolkning består i, at individet interagerer med andre og med sig selv om meningen med symbolet, hvor en fortolkning finder sted. Som vi

tidligere beskrev, forklarede Bilal, at kostskoleopholdet inden hans start i 10. klasse var afgørende for, at han udviklede sin kriminelle adfærd, men at det er i forbindelse med oplevelsen af diskrimination og racisme, at han udvikler en modstand mod samfundet i en generel forstand.

Når vi tager udgangspunkt i de to sidstnævnte typer af objekter, som blev præsenteret med Herbert Blumer, så vil diskurser i samfundet om, hvordan nogle mennesker ser på unge med etnisk minoritetsbaggrund, blive fortolket af de unge selv, som dermed kommer frem til en forestilling om, hvordan det er, at etniske danskere ser på dem ud fra et bestemt perspektiv. Denne bestemte opfattelse er ifølge informanterne repræsenteret selv på politisk niveau og i medierne, som dog med nævnte eksempler begrænser sig til Ekstra Bladet og Pia Kjærsgaard, hvilket gør, at det er uundgåeligt at blive konfronteret med den. Etnicitet kan derfor ses som et objekt, der bliver fortolket i en særlig kontekst, nemlig det at være dansker med minoritetsbaggrund, som bliver det sociale objekt i denne sammenhæng.

Den sociale dimension kom også til udtryk i interviewene, hvor flere af informanterne siger, at de i banderne og deres tidlige vennegrupper, bekræfter hinanden i en følelse af at stå udenfor, hvor de er opmærksomme på, at de bliver set ned på af etniske danskere. Det er altså en tolkningsproces, som finder sted i interaktioner med andre ligestillede.

Informanternes beskrivelser af, at de grundet deres etniske minoritetsbaggrund ikke føler sig som en del af det danske samfund, vil vi behandle her ved at inddrage Erving Goffmans stigma-begreb. Dette gør vi for at forstå betydningen af informanternes tolkning af omverdenens negative forventninger, som de er bevidste om og forholder sig til. Goffman laver en overordnet opdeling af forskellige typer af stigma som er:

a) *Kropslige vederstyggeligheder*, forstået som forskellige fysiske misdannelser.

- b) *Karaktermæssige fejl*, som kunne være viljesvaghed, dominerende eller unaturlige lidenskaber, forræderiske og kompromisløse overbevisninger eller uhæderlighed (Goffman 1975:17). I denne kategori er det den pågældendes historik, som er det centrale, fx fængselsophold, stofmisbrug, alkoholisme, arbejdsløshed, politisk radikalisme eller homoseksualitet.
- c) *De tribale* eller *slægtsbetingede* stigmata omfatter race, nation og religion, hvor stigmaet kan ramme over generationer i samme grad (ibid.:17).

Som det blev fremhævet i uddraget fra interviewet med Bilal, sætter han selv mærkat på, da han beskriver, hvordan han i dag kan se, at det han oplevede med mediernes og samfundets negative fokus på indvandrere var, at han blev stigmatiseret. Med udgangspunkt i Goffmans opdeling er det de to sidstnævnte kategorier, som er aktuelle for specialets analyse. Informanterne har det tilfælles, at de beskriver erfaringer fra deres liv, der kan knyttes til flere af de karaktermæssige fejl. En historik med domme og fængselsophold, samt brug af euforiserende stoffer og alkohol, præger deres fortællinger. Alligevel er det særligt den sidste kategori, de tribale stigmata, som de selv fremhæver i deres fortællinger om, hvordan de ikke føler sig anerkendte som ligeværdige borgere. Ifølge nogle af informanterne kobles de karaktermæssige fejl til et bestemt syn på indvandrere, som bidrager med en unuanceret fremstilling af, hvordan alle indvandrere er. Dette har konsekvenser for informanternes følelse af at være inkluderet i det danske samfund, både hvad angår konkrete oplevelser fra hverdagssituationer såvel som en generel følelse af at være anderledes. Informanternes fortællinger formår dermed at sætte fokus på den tribale stigmatisering, hvilket igen placerer dem i en offerrolle, hvor de er stemplet pga. deres etnicitet, hvilket gør, at de ikke kan skjule deres oplevede stigma. Vi har tidligere vist, hvordan de oplevede at blive stemplet pga. deres handlinger, selvom informanterne selv beskrev konsekvenserne og stemplerne som "overreaktioner". I dette afsnit kan vi vha. af Goffmans stigma-begreb se, hvordan informanterne oplever at blive stemplet på baggrund af deres

etnicitet. De oplever derfor at blive fastholdt i en afvigeridentitet pga. deres udseende. Det er igen de ydre, strukturelle årsager, der fremhæves som årsag til deres adfærd.

5.2 Livet i banden

“Du fik følelsen af, at der sad en person overfor dig og kaldte dig bror, og han mente det, fordi han havde den følelse, at han var blevet svigtet derude, og nu sidder jeg over for ham og er også blevet svigtet derude, vi er ens, vi kæmper sammen” (Latif:13).

I informanternes beskrivelser af deres barndom og tidlige ungdom i afsnit 5.1 ser vi, at informanterne befinder sig i det, vi betegner som en offerrolle, som kan identificeres i deres fortællinger om oplevet racisme, diskrimination og i diverse konsekvenser og sanktioner som følge af deres adfærd. I tråd med dette ser vi, at informanterne gør brug af neutraliseringsteknikker i forsøget på at retfærdiggøre de afvigende handlinger.

Vi har nu gennemgået første del af informanternes liv og vi går nu videre med den fase i informanternes liv, hvor de bevæger sig ind i banderelaterede sammenhænge. Her indgår de i interaktioner med mere erfarne afvigere, og de begynder at internalisere en afvigende identitet med bl.a. stigende hashforbrug, vold, tyverier, salg af ulovlige rusmidler og hælervarer.

5.2.1 En indgang til banden - *“Jeg var meget fascineret af de ældre kriminelle i området”*

Dette afsnit undersøger den betydning, det har haft for informanterne at blive ekskluderet fra sociale sammenhænge, og hvor de i stedet søger hen for at få en følelse af at være inkluderet. Det er kun i Alis fortælling, at vi oplever en beskrivelse af et specifikt tidspunkt, hvorfra informanten regner sig selv som bandemedlem. Ali har dog været medlem af tre forskellige grupperinger. Den sidste gruppering, som han er en del af, er den han betegner en bande, men da vi senere spørger ind til de tidligere grupperinger, fortæller han, at de også kan ses som bander, men at han ikke kalder dem det, fordi der ikke var noget, der

hed bande dengang. Dette afsnit fungerer derfor som en undersøgelse af, hvornår informanterne stifter bekendtskab med bandemiljøet.

Da Latif bliver afvist fra klubberne i sit kvarter, henviser pædagogerne ham og hans venner til en anden slags klub:

[Latif og hans venner]: "Hvad for en klub skal vi så gå på?"

[Pædagogerne]: "I skal gå på noget der hedder UK, ovre ved stationen", og så da vi kom derover, så var det ikke pædagoger, der var der, men det var de ældre fra kvarteret, der havde fået lov til at få en klub af kommunen og det gjorde os jo bare mere kriminelle, fordi de var jo kun kriminelle derinde. Der var jo pushere og bandemedlemmer derinde og de sad jo og røg joints og hyggede sig, og de spillede også fodbold med os og sådan noget, men det eneste de gjorde det var jo bare at rekruttere os. Vi blev deres små stik-i-rend-drenge, der gjorde alt muligt for dem og alt hvad vi gjorde godt, der kunne jeg mærke det ligesom med min far, så fik jeg en belønning. Så lige pludselig, så i stedet for at sidde og fedte røv på min far, så begyndte jeg at fedte røv på de her mennesker, fordi det var en ny takt, det var lidt ældre mennesker, der havde mere at sige i kvarteret, jeg ville gerne være ligesom dem og sådan noget" (Latif:6f).

Politiet lukker UK klubben, og herefter oplever både Latif, hans venner og de ældre kriminelle, der havde UK klubben, at de mangler et sted at være:

"Med tiden så begyndte de der ældre og komme over hvor vi var og hænge sammen med os fordi de havde heller ikke nogle steder og være jo. Så tog de os med ud, i weekenderne tog de os med på diskoteket og sådan noget, altså vi var ikke så gamle vi var 15 år jo og de gik jo bare over til dørmanden og sagde: "De må også" – "ja, ja det er fint bare gå ind" (Latif:7).

Latif oplever nu en følelse af at blive inkluderet og giver i ovenstående udtryk for, at det er de ældre kriminelle, som er nøglen til inklusion.

Da Bilal er 17 år og hænger ud på gaden, udvikler han sine kriminelle aktiviteter. Han får et forbillede, som bliver en vigtig karakter i Bilals afvigende karriereforløb:

“Jeg var meget fascineret af de ældre kriminelle i området, jeg var meget fascineret af en af mine venner, hvis man kan kalde ham det, hans storebror han kørte i BMW, havde langt hår og guldkæde, en rigtig stereotyp på en ja, perker, nu sagde jeg det og jeg syntes bare, at det var det sejeste at køre rundt sammen med ham i kvarteret og han fik mig til lave alle mulige dumme ting, fx så havde han nogle kreditkort, så skulle vi ud og veksle dem eller sætte ild til nogens bil, nogle som havde spillet smarte over for ham eller en masse latterlige ting, (...) Der går et år eller to, hvor jeg hænger ud sammen med ham” (Bilal:7).

Bilal og Latif fortæller, hvordan de i mødet med de ældre kriminelle i kvarteret lærer nye former for kriminalitet. De ældre kriminelle kommer til at udgøre en gruppe, som Bilal og Latif ønsker at identificere sig med, da de på dette tidspunkt i deres liv har udviklet en identitetsstandard, hvor det er vigtigt at blive set som en af “de seje”. Bilal og Latif forsøger at kopiere deres adfærd og begynder at identificere sig med dem, som vi forstår som *ingroup*-medlemmer. Da de ældre kriminelle inkluderer dem i deres foretagender, oplever de at blive verificeret i den sociale identitet som en af “de seje”. Bilals beskrivelse af, at han bliver presset til at gøre en masse dumme ting, og Latifs fortælling om, at gerne ville være ligesom dem og blive deres små stik-i-rend drenge, forstår vi sådan, at de forsøger at leve op til prototypen for et *ingroup*-medlem.

Som vi tidligere har været inde på, oplever informanterne at være sat udenfor det konventionelle samfund. I dette afsnit påviser vi, hvordan informanterne nu oplever at møde erfarne afvigere, som inkluderer dem i deres verden.

Bilal og Latif bliver afvist fra pædagogiske rum, og det får den betydning, at deres forbilleder bliver ældre kriminelle, som de møder på gaden. Becker fortæller, at en afviger gennem erfaringer og interaktion med mere erfarne afvigere lærer at deltage i en subkultur og at se afvigergruppens handlinger som tilfredsstillende (Becker 2005:49). Dette gør sig gældende i begge informanternes fortællinger, da de får en følelse af, at den livsstil, der kan skaffe dem accept og en følelse af at høre til, er den kriminelle. Ifølge Burke og Stets kan *selvværd* beskrives som bestående af tre baser (elementer): *at have tiltro til egne evner, at have selvtillid og at være autentisk*. Disse knytter sig til hver deres identitetsbase. Eksemplerne med Bilal og Latif forstår vi med udgangspunkt i den sociale identitet, hvor en verifikation af tilhørsforholdet medfører, at individet vil opleve at føle sig værdsat og betydningsfuld. Både Bilal og Latif siger, at de fascineres af de ældre kriminelle, og at de oplever en følelse af at blive inkluderet ved at tage del i både de sociale og de kriminelle aktiviteter. Informanterne søger kontakten med bandemiljøet af grunde, der er forskellige for de fire informanter. Hvor Latif og Bilal gør det for at få en følelse af at høre til, gør Ali og Kamil det mere for at vise, at de kan klare sig selv og for at beskytte deres familier.

Ali vælger efter første fængselsophold at starte på en frisk. Han får arbejde i en butik, hvor han arbejder et par år og holder sig fra kriminalitet. Men så sker noget, som ifølge Ali medfører, at han er nødsaget til at starte i en bande:

“Så har jeg betalt min gæld af og fik ren straffeattest, men så har man jo så nogle venner rundt omkring jo, og så sagde de: “hvorfør jeg ikke starter i [Bandenavn]?” Så sagde jeg til dem: “jeg har ikke nogle problemer, jeg har hverken problemer med folk, jeg passer mig selv”, så sagde de: “bare start, så kommer vi efter” og så, på det tidspunkt der havde min lillebror nogle problemer med en anden gruppering, så blev jeg nødt til at starte

op, så min bror ikke skulle starte der, det har været sådan lidt privat også ik’? og så startede jeg så i [Bandenavn]” (Ali:5).

Alis familie spiller en rolle i hans fortælling om, hvorfor han bliver en del af bandemiljøet. Det starter med moderens ultimatum, der får en afgørende betydning for udviklingen af hans kriminelle adfærd. Senere i fortællingen får hans lillebror nogle problemer, som kun kan løses ved, at Ali bliver en del af en bande.

Kamil beskriver også sin indtræden i bandemiljøet som en nødvendighed. Han etablerer en relation til den lokale bande, som han ellers har følt sig chikaneret af. Efter en episode, hvor hans mor udsættes for et racistisk overfald, vil Kamil “smadre ham, som gjorde det” men opdager, at ham der gjorde det, er venner med den lokale bandegruppering. Kamil fortæller:

“Men ham der kendte [Bandenavn] og jeg tænkte: “Hvad kan jeg gøre for de her mennesker? - Jeg kan give dem forretninger”, da jeg kendte folk i udlandet, og jeg ville have sikkerhed for min familie, og at de holdt sig væk fra mig. Jeg skulle også sørge for mine kammerater - det var hele tiden “noget for noget” det var svært for det har aldrig været min hensigt” (Kamil:4).

Familiens betydning er gennem hele Kamils fortælling det afgørende motiv for, at han vælger at handle, som han gør. Kamil fortæller, at *det har aldrig været min hensigt*. Dette tolker vi ud fra Matza og Sykes neutraliseringsteknikker, som en *fornægtelse af ansvar*. Denne går på, at afvigeren vil forsøge at flytte fokus fra sine egne handlinger ved at fokusere på ydre kræfter, som angives at være årsagen til, at man handler, som man gør (Matza & Sykes 1957:667). Denne neutraliseringsteknik ser vi generelt i informanternes fortællingerne om, hvordan de endte i bandemiljøet.

Hans familie har værdier som er i overensstemmelse med det konventionelle samfund, som bl.a. vægtningen af uddannelse. Bandemiljøet bliver et middel til at opnå sikkerhed for hans familie.

Ved at bruge retorikken om overlevelse fremstiller Kamil sig selv på en måde, hvor der ikke har eksisteret alternative handlemuligheder. Vi har tidligere belyst, hvordan Kamil forklarer sin kriminelle adfærd med en mangel på kontaktpersoner eller voksne i det hele taget, som kunne guide ham under hans opvækst. Dermed åbner han for muligheden for, at der kunne være alternative handlemåder, men at han ikke vidste bedre. Vi finder det derfor interessant, at han senere fremstiller sin involvering i bandemiljøet med en forklaring om, at det er nødvendigt for hans families og venners sikkerhed og overlevelse.

Vi vurderer, at både Kamil og Ali benytter neutraliseringsteknikken *appel til højere loyaliteter*. Denne indebærer, at den afvigende neutraliserer sin handling ved at overtræde det dominerende samfunds love til fordel for en mindre gruppe, hvor loyaliteten ligger, som fx et søskendepar. Det betyder ikke nødvendigvis, at den afvigende afviser det dominerende normative system, men derimod er denne bliver sat i et dilemma, hvor en løsning uheldigvis kun kan findes ved at overtræde loven (Matza & Sykes 1957:669). Kamil retfærdiggør sine handlinger ved at fremlægge sit dilemma og vælge familien og vennernes sikkerhed, frem for at tilpasse sig det dominerende samfund, og Ali er nødt til at beskytte sin bror. Som det ses af citaterne ovenfor, er civilsamfundet og bandemiljøet for både Kamil og Ali to verdener, der skal holdes adskilt. Det bliver vigtigt for Kamil at hemmeligholde sin involvering i bandemiljøet, da det er i strid med familiens normer, og for Ali handler det om, at familien ikke skal associeres med den verden, han er i, så hans valg ikke får konsekvenser for dem.

5.2.2 Bandebegrebet - *“jeg kan ikke engang lide ordet bande”*

Vi arbejder i dette speciale med den bandedefinition, som Det Kriminalpræventive Råd har udarbejdet. Vi har i indledningskapitlet redegjort for, hvordan bandebegrebet er svært at definere. I interviewsituationen oplevede vi, at informanterne brugte andre begreber til at definere deres gruppetilhørsforhold. Brugen af begrebet bande kan, grundet dets negative konnotationer, have en stigmatiserende effekt ved at inkludere personer i kategorier, som de ikke nødvendigvis selv ser sig som en del af. Da vi arbejder med narrativer og ønsker at skabe et indblik i de tidligere bandemedlemmers livsverden, vil vi derfor med dette afsnit give informanterne mulighed for selv at italesætte det, som de var en del af.

Latif kommer i sin fortælling med flere forklaringer på, hvorfor han ikke bryder sig om ordet bande:

“Når vi så sidder ti mennesker så er det en familie, så glem det der bandenavn politiet har givet. Det er en familie, der sidder sammen og har præcis de samme problemer, som jeg har haft (...). Du kommer hver dag og møder, der kunne ligeså godt være en, der havde dit ansigt, allesammen er ligesom dig” (Latif:13f).

Latif forbinder sammenholdet i en banden med en familie og uddyber dette:

“Det er brødre det her (...). Så du kan ikke sammenligne det der med at, du har jo din egen familie, men jeg sidder og snakker om, prøv at forestille dig at have en familie der ikke er dit kød og blod. Du elsker dem højere, fordi de elsker dig højere. Din mor sidder altid og siger: “hvorfor har du ikke noget arbejde?”, men du føler bare din mor ikke forstår dig, de her mennesker de siger: “har du ikke noget arbejde?” “Nej brormand du ved hvordan det er” “ja det ved jeg”. De forstår dig, det er også derfor, du lærer

at kæmpe for de her mennesker, fordi de kæmper for dig. Det er sådan, broderskabet starter i din bande, jeg kan ikke engang lide ordet bande"
(Latif:15f).

Latif skelner mellem forskellige forståelser af betegnelsen familie, men fremhæver, at den familie han har i banden bidrager med en forståelse for hans situation. Hans mor kommer derimod til at repræsentere de forventninger, som han ikke føler, at han kan indfri. Som vi tidligere har belyst i afsnittet om stigma, skete der for Bilal det, som vi tolker som en depersonalisering, da han var omkring 16-17 år, hvor han og hans venner delte følelsen af ikke at være accepteret, hvorefter de med en forståelse af "os" begyndte at tænke og handle ens. Dette sker, ud fra citaterne herover, også for Latif, jo mere involveret han bliver i bandemiljøet. Vi vurderer, at denne udvikling finder sted på baggrund af udtalelser om, hvordan de i banden får en samhørighedsfølelse, fordi de alle kæmper med de samme problemer. Samtidig ser vi det i udtalelsen *der kunne ligeså godt være en, der havde dit ansigt, allesammen er ligesom dig*. Dette tolker vi som et udtryk for, hvordan de identificerer sig med gruppen og lærer at forstå sig selv gennem de andre medlemmer. Latif og Bilal er på dette tidspunkt begge omkring 16-17 år. Af citaterne ser vi, at Latif er opmærksom på omverdenens forståelse af, at det, som han har været en del af, er en bande. Han tager samtidig afstand fra begrebet ved at påpege, at det er politiet, der kalder det en bande og ikke dem, som selv er en del af det.

Bilal beskriver sit tilhørsforhold til banden som venskaber, men er ligesom Latif bevidst om bandedefinitionen:

Bilal: *"Nogle kalder det bande, nogle kalder det grupperinger og ja".*

Pernille: *"Hvad kalder du det?"*

Bilal: *"Jeg kalder det venner! (griner lidt) for mig har det været venner. Men jo, der er da mange af mine venner, eller ja, der har rygmærker,*

andre som der går i nogle trøjer, som viser at de hører sammen, men for mig har det bare været venner (...)”.

Stine: *”Altså, havde I et navn?”*

Bilal: *”Nej, vi havde ikke noget navn, altså jo da vi var yngre så blev vi kaldt for [nævner navnet] (...). Senere hen så blev det altså, det var lidt mere flydende dengang end det er nu. De unge er lidt mere låst fast i deres lokalmiljøer”* (Bilal:14).

Vi kan se, at både Bilal og Latif er bevidste om, at omverdenen vil tolke det fællesskab, de har været en del af, som en bande. De forsøger dog at sætte andre ord på som *venner* og *familie* for at forklare, hvordan de har kunnet finde støtte i hinanden, hvilket de ikke har oplevet i andre sociale sammenhænge. Latif bruger dog begrebet bande flere gange i sin fortælling, når han beskriver det, han var en del af. Betydningen af fællesskabet i bandemiljøet kommer i høj grad til udtryk i Bilals og Latifs fortællinger. Kamil og Ali fremhæver i stedet deres biologiske familie som betydningsfuld.

Som tidligere beskrevet følte Kamil sig udsat for racisme og chikane under sin opvækst. Hans strategi bliver derfor at starte et samarbejde med den dominerende bande i byen. Kamil bliver det, han selv betegner som entreprenør i bandemiljøet:

”Vores samfund står over for civilsamfundet, jeg har altid adskilt de to ting. En rocker er underlagt klub og regler, jeg er mere fri og vælger selv priser og samarbejdspartnere. Jeg har forbindelser over hele verden” (Kamil:2).

For Kamil er det vigtigt at fremstille sig selv som en person, der ikke identificerer sig med bandegrupperingen, og han skelner også i løbet af sin fortælling mellem civilsamfundet og bandemiljøet, som det ses af ovenstående citat. Alligevel omtaler han bandemiljøet som vores samfund:

“Engang sagde en rocker hej til mig, da jeg gik med min mor nede i byen. Min mor spurgte hvem det var - jeg sagde det var en jeg kendte og hun sagde, at det var ikke nogle rare typer at kende, og så sagde jeg, at hun lige skulle gå. Og så gik jeg over og slog rockeren og sagde, at han aldrig skulle hilse på mig foran min familie” (Kamil:4).

Citatet illustrerer, hvordan Kamil aktivt forsøger at holde de to verdener adskilt. Samtidig viser det, at Kamil har opnået en status inden for bandemiljøet, hvor han kan irettesætte medlemmer.

Ligesom Kamil forsøger Ali at holde de to verdener adskilt.

“Altså, jeg valgte at være kriminel, og jeg snakkede ikke engang med min mor og med min familie i to år, da jeg var – Altså det var bare for ikke at skade dem, lige pludselig politiet tænker, at jeg tager hen til min familie. Hvis jeg havde kommet hen til min familie hver dag, så ville de tænke okay, så må det være med kriminelle penge, at de er begyndt at åbne en restaurant ik’? Og min bror har arbejdet, begge to, i 16-17 år som kok, hver dag sparet deres penge for at åbne butikken ik’?” (Ali:24).

Ali vælger i denne del af sit liv at afbryde kontakten med resten af sin familie for at beskytte dem.

Som vi har fremhævet, fremstiller informanterne deres relation til bandemiljøet på forskellige vis. Det interessante er, hvordan Ali og Kamil skelner mellem to verdener, hvor bandemiljøet kommer til at stå over for civilsamfundet. Latif og Bilal beskriver i stedet deres tilhørsforhold til bandemiljøet med betegnelser som *familie* og *venner*, og som det fremgår af næste afsnit, *forening*. De sammenligner dermed fællesskabet og livet i banden,

med sammenhænge, som almindeligvis bliver forbundet med civilsamfundet, og som har en positiv betydning.

5.2.3 Bandemedlemskabets betydning - *“Det er aldrig godt at være med i en bande”*

Dette afsnit afdækker, hvilken betydning det har for informanterne at være inkluderet i en organiseret afvigergruppe.

Ali adskiller sig generelt fra de andre informanter ved at være meget ligefrem i interviewet. Han forklarer fx åbent, hvorfor han ikke har lyst til at blive set som et fuldgældigt bandemedlem:

Pernille: *“(…) Hvad var sådan det gode ved, hvad var det bedste ved at være en del af [bandenavn]?”*

Ali: *“Det var ikke godt”.*

Pernille: *“Det var ikke godt?”*

Ali: *“Det er aldrig godt at være med i en bande, fordi når du er med i bander, så bliver du afsløret rigtig meget. Fordi så lige pludselig så skal politiet holde øje med dig, din telefon bliver aflyttet hver dag og det er lige før, at de mennesker du laver penge med, de vil ikke have noget med dig at gøre, fordi de ved godt, at du er optaget af politiet” (Ali:24).*

Efter at Bilal har været med i en gadebande, som udøver vold mod tilfældige, laver hærværk og stjæler biler, får han flere fængselsdomme efter hinanden. Han får på et tidspunkt en dom for hjemmerøveri, vold, kidnapning og frihedsberøvelse:

“Og det ender med, at jeg sidder varetægtsfængslet i et år næsten i Vestre Fængsel. Hvis man virkelig vil fucke sit liv op eller være kriminel, så skal man bruge et år i Vestre Fængsel, fordi det er så stort et arresthus og der kommer så mange mennesker igennem, så efter jeg var færdig med at være der, så kendte jeg Gud og enhver som var kriminel (…). Jeg fik et kæmpe netværk og noget af det netværk det bestod også af rockere og de

kunne nogle andre ting end det jeg kunne. Man kan sige, at man røg lidt op hver gang, nu komprimerer jeg ligesom 12 år til jer, lidt kort, men efter jeg blev involveret med folk der var mere etablerede kriminelle, der begyndte det også at gå mig bedre. Det gav det ikke mening at sælge coke og hash og stjæle biler, der var en anden slags kriminalitet” (Bilal:8).

Bilal illustrerer her en udvikling i sin kriminelle karriere. Han bruger vendinger som *det begyndte at gå mig bedre*. Latif fortæller også om, hvordan han lærte af mere erfarne personer:

“De gamle medlemmer kan godt lide at give viden videre og de elsker folk der gider lytte til dem fordi de har det som om vi ved mere lyt nu til os ikke, hvor der tit er medlemmer der bare kommer og er sådan jeg behøves ikke at lære af jer og sådan noget. Vi er den nye generation og sådan, men det er altså du kan jo se deres generation har holdt i flere år hvorfor lytter du ikke til dem? Det er det jeg har gjort jeg lyttede til dem, lærte af dem” (Latif:19)

Medlemskab af en organiseret afvigergruppe medfører, at individet lærer, hvordan han skal udføre sine afvigende handlinger med et minimum af problemer (Becker 2005:57). Via sin tilknytning til rockerne lærer Bilal nye former for kriminalitet, og Latif lærer at udføre sine aktiviteter uden for mange problemer. Netop det ikke at kunne udføre sine kriminelle aktiviteter uden at tiltrække sig opmærksomhed er en af årsagerne til, at informanterne distancerer sig fra bandebegrebet i deres fortællinger.

For Latif handler det også om penge. Han forklarer os flere gange, med forskellige argumenter, hvorfor han ikke bryder sig om begrebet bande og sammenligner i stedet gruppen med en forening:

Latif: *"Men du kalder jo ikke en dartklub for en bande jo, de betaler også kontingent. Altså vi er jo en forening".*

Pernille: *"En forening?"*

Latif: *"Det er det vi jo er jo, men det sælger bare bedre i aviserne, når man kalder det en bande ik'? Vi er jo en forening ligesom alle andre ik'? og ligesom I altid hører Jønke sige: "Jamen vi kan jo ikke holde styr på, hvad alle vores medlemmer går og laver, selvfølgelig er der nogle kriminelle imellem, men det er der vel også i Danske Bank" (...). Der er jo dumme folk, der starter en ny bande og så har de sådan kæmpe mærke, sådan læg mærke til os, men nu spørger jeg bare lige dig [Stine] om en ting, hvis du laver 1,3 millioner om måneden efter alle dine regninger, efter nye varer du har handlet ind, du har 1,3, det er dine penge, i din lomme, ville du så gå rundt og reklamere med, at du er en bande, eller ville du holde lav profil for at beholde de penge?"*

Stine: *"Så ville jeg holde lav profil".*

Latif: *"Så spørger jeg dig igen, ville du kaldes en bande eller en familie?"*

Stine: *"Så ville jeg nok hellere kalde mig en familie, eller en virksomhed måske."*

Latif: *"Jamen, det var det, vi prøvede jo" (Latif:18f).*

Både Latif og Ali beskriver, hvordan det er bedst at undgå at blive associeret med bandemiljøet, da det gør det sværere at tjene penge.

I ovenstående citat bringer Latif os ind i hans tankegang. Når en person indtræder i en organiseret afvigergruppe, vil denne ifølge Becker skulle finde et rationale for sin position (Becker 2005:56f). Vi kan ud fra ovenstående se, hvordan informanterne bruger mange af de samme udtryk til at beskrive det,

som de var en del af. De bruger ord som *familie* og *venner*, der giver associationer til velkendte, hyggelige tætte fællesskaber. Becker forklarer, hvordan man i organiserede afvigergrupper har en fælles forståelse af de udfordringer, man står overfor (ibid.). Når Bilal og Latif bruger ord som *venner* og *familie* og fortæller, hvordan de i banden finder et broderskab, der forstår dem som ingen andre, tolker vi dette som udtryk for denne fælles forståelse om de udfordringer, gruppens medlemmer står overfor. De første afvigelser, som informanterne beskriver, er inden for kategorien åbent afvigende, og selvom de oplever sanktioner som følge af deres handlinger, så fortsætter de ad samme vej og retfærdiggør deres handlinger både overfor sig selv og andre. Vi har vist, at informanternes afvigende karriere ender med inklusion i en organiseret afvigergruppe i form af en bande. Her ændrer informanternes intention sig fra at handle om at finde en tilfredsstillelse i, at andre ved hvem de er og respekterer dem, til at ville undgå sanktioner og problemer, da det nu er pengene, der er det afgørende for ens status. Latifs og Alis udsagn giver os et indblik i, at noget af modstanden mod brugen af bandebegrebet skal findes i, at det skaber for meget opmærksomhed, som besværliggør deres ulovlige handlinger. Dermed ligger noget af modstanden mod bandebegrebet i et strategisk valg, hvor informanterne ønsker at skjule deres kriminelle aktiviteter. Det tolker vi sådan, at de bevæger sig inden for den afvigerkategori, som Becker beskriver som *hemmeligt afvigende*, da de ikke ønsker at blive afsløret som afvigere (ibid.:39). Becker skriver, at der sker det, at individet, med indtrædelsen i en afvigergruppe lærer, hvordan han skal udføre sin afvigende aktivitet med et minimum af problemer. Dette sker ved at lære af de mere erfarne afvigere i gruppen (ibid.:57). Dette er ovenfor eksemplificeret med Bilal og Latif.

5.2.4 At være unik - "Jeg kan også noget, jeg skal bare have lov til at være uden dem"

I de foregående afsnit har vi vist, hvordan informanterne går fra at være åbent afvigende til hemmeligt afvigende, efterhånden som de bliver mere involverede i bandemiljøet. I det følgende vil vi vise, at der eksisterer forskellige typer inden for bandemiljøet og afdække, hvordan informanterne selv positionerer sig.

Latif fortæller, hvordan man klarer sig bedst inden for bandemiljøet. Han forklarer, at det handler om at lave mange penge til sig selv og den bande, man er en del af. Han skelner mellem to typer bandemedlemmer, dem der er psykopater og dem, der laver penge (Latif:16). Denne forklaring om, at økonomi spiller en stor rolle ift. ens status i bandemiljøet, hører vi også fra de andre informanter.

Ali beskriver, hvordan forskellige medlemmer har forskellige grænser for, hvad de er villige til at gøre, og han positionerer sig ift. andre medlemmer:

Ali: "Jeg kender en der har siddet og tømt et helt magasin pga. 15.000 kr, han har bare tømt det på 10 mennesker, ikke!"

Pernille: "Ja, ok".

Ali: "Jeg ville aldrig gøre det fx for 50.000 ville jeg ikke engang sådan slå en for 50.000. Men altså så er der nogle af dem, og ham som har gjort det, lad mig sige det sådan her, han ryger ikke hash, han tager ikke stoffer og han ryger ikke smøger, han drikker kun. Og når du tænker på en der er normal oppe i hovedet og gør det, hvad vil han så gøre når han ikke er normal oppe i hovedet?" (Ali:31f).

Når Ali beskriver, hvordan han ikke vil slå en anden person for 50.000 kr. fremstiller han sig selv som en, der forsøger at undgå volden, og samtidig får han sagt, at denne sum ikke er mange penge for ham. Ligesom Latif fremhæver

han, at der grundlæggende er to typer af medlemmer, dem som kan lave penge, og dem som er "psykopater". I begge tilfælde fremstiller informanterne sig selv som betydningsfulde for andre i bandemiljøet i kraft af deres forretningsforbindelser og evner til at lave mange penge:

"De penge jeg har lavet, de har ikke noget med grupperinger at gøre, jeg kunne gøre det uden" (Ali:8).

Ali beskriver, hvordan han kan tjene penge uden at være en del af klubben og beskriver i løbet af interviewet sig selv som en indtægtskilde og et aktiv for banden.

Kamil fremstiller sig selv som en, der ikke har behov for at være del af en specifik bande. Han har tidligere fortalt, at han er en betydningsfuld person for bandemiljøet, fordi han har forbindelser over hele verden og kan bidrage med forretningsmuligheder:

"Jeg var entreprenør (...). Jeg stod mellem de andre og kunne handle med dem uden at være en del af deres" (Kamil:2).

Kamil fortæller endvidere:

"Rockere og bander tager altid fat i mig og vil skabe problemer, men jeg vil ikke. Jeg var samarbejdspartner med [Bandenavn]. Jeg kan også noget, jeg skal bare have lov til at være uden dem" (Kamil:2).

Kamil gør meget ud af at understrege overfor os, at han kan få lov til at være sin egen og handle med forskellige bander.

Bilal beskriver også, hvordan hans liv ændrer sig, efter at han begynder at omgås etablerede bandemedlemmer, hvor han lærer, hvordan han kan lave mange penge ved at anvende nye metoder i form af bedrageri, i stedet for, som tidligere, på stoffer. Bilal oplever at kunne skabe et godt liv for sig selv, uden at være afhængig af ældre kriminelle eller bandemedlemmer (Bilal:8). Han kommer ligesom Kamil med en beskrivelse af at kunne selv.

Latif fortæller om, hvordan han kom langt i miljøet ved at være et aktiv for banden, da han kan lave mange penge:

“Til sidst så spurgte de mig også: “Vil du ikke have vesten?” Det har jeg ikke brug for, hvorfor skal jeg have vesten, jeg kan sagtens, jeg fik et medlem, der havde været medlem i 10 år degraderet til prospect, bare fordi han satte sig på min plads. Der gik jeg over og sagde: “Du skal rejse dig fra min plads” - “Du ved godt jeg er medlem?” Jeg sagde: “Det vil jeg skide på”, så gik jeg op til præsidenten så kom han ned og sagde: “Hvorfor sidder du på Latifs plads? Rejs dig op, din idiot!” (...) De er bange for at miste mig jo, når du laver så mange penge, og er så godt inde. Så han blev degraderet lige på stedet og jeg lover dig for der er ikke nogen medlemmer, der spillede smart så hvorfor skulle jeg have en vest? Jeg vidste jo godt, hvordan jeg kunne bruge magten derinde, jeg har ikke brug for at have en vest for at betale mere i kontingent, jeg var klog nok, jeg lægger bare 1000 kroner og opførte mig som et medlem” (Latif:17f).

Personidentiteten aktiveres konstant og har derfor en stor synlighed. Et individ vil oftest, hvis dets personidentitet trues, sørge for at opretholde denne uden at tænke på den rolle, de ellers også skulle indtage (Burke & Stets 2009:126). I fortællingerne om deres tid i banden kommer informanterne med beskrivelser af, hvordan de er klogere end de fleste, fordi de er bedre til at lave penge. Selvom informanterne er en del af en bande og har oplevet depersonalisering og får deres sociale identitet bekræftet gennem deres bandemedlemskaber, gør

de meget ud af at holde os fast i opfattelsen af sig selv som unikke individer, der er klogere end mange andre i bandemiljøet. I første del af analysen viste vi, hvordan informanterne fralagde sig ansvaret for deres handlinger og i deres fortællinger fremstillede sig selv i en offerrolle. Fælles for informanterne er, at vi ser et skifte i deres fortællinger, når de bliver en del af bandemiljøet, hvor de begynder at fremstille dem selv som kloge og som personer, der har en vis status i og uden for bandemiljøet, da de fx begynder at kunne komme ind på diskoteker, hvor de ellers har været afvist fra. De kommer heller ikke længere med fortællinger om, at de eller deres familier bliver udsat for racisme i hverdagen.

5.3 Bruddet med banden

“Den store udfordring var at finde sig selv og lære at stå på egne ben og være udenfor en gruppe, men det var også det, som var det mest givende. Det var at finde sig selv, og sige jeg kan godt selv. Jeg har ikke brug for gruppepres eller at andre skal vælge, hvad jeg skal, og jeg har ikke brug for at stå sammen med flere mennesker for at sige min mening - det er min mening og min holdning” (Bilal:38).

Tredje og sidste del af analysen tager udgangspunkt i sidste del af informanternes livshistorie, der handler om vejen ud af bandemiljøet. Informanterne er nu kommet til en periode i deres liv, hvor de tager bandelivet op til overvejelse. Dette afsnit tager udgangspunkt i deres overvejelser, refleksioner og de årsager, som de angiver til, at de brød med bandemiljøet.

5.3.1 udgangen - *“og så var jeg også bare mæt af at leve det liv”*

Fælles for informanterne er en beskrivelse af, at de enten er mætte af livet i bandemiljøet eller ikke kan se en fremtid i indenfor miljøet. De beretter også

alle, at bandemiljøet ændrer sig, og at det kræver mere af en, hvis man vil have tilknytning til det.

Bilal fortæller om en episode, der får afgørende betydning for hans fremtid:

“Og så sker der en episode som skal ændre mit liv igen, det er at jeg kommer til at køre en cyklist over eller nej det er forkert, jeg kører en cyklist over med vilje, fordi han giver mig fingeren og råber perkersvin efter mig. Der sker noget med mig der, at jeg fuldstændig mister kontrollen over mig selv, og jeg ender med at jage ham i 3,5 km. en fredag eftermiddag hvor der er rigtig meget trafik (...) Og så har jeg kørt ham over med vilje. Så ender jeg med at være efterlyst igen i et par måneder og ryger i fængsel og denne her gang jeg ryger i fængsel så, det er sjette gang” (Bilal:9).

Bilal beskriver, hvordan han i dette forløb, beslutter sig for at være ærlig og tilstå, at det var ham, der gjorde det, selvom hans advokat under et møde fortæller Bilal, at politiet ikke ved, hvem der har kørt bilen, og at han derfor måske kan undgå en fængselsdom. Bilal fortæller, hvordan han er fast besluttet på, at han denne gang vil gøre det rette, og han tilstår derfor og tager sin straf. Ifølge Burke og Stets er en af de fire kilder til forandring af identitetsstandarder konflikt mellem adfærdsformer (Burke & Stets 2009:184). Der kan opstå situationer, hvor individet skal vælge mellem forskellige handlemuligheder, og hvor valget under alle omstændigheder får betydning for individets selvopfattelse fremover (ibid.:185). Det kan være, hvordan man forstår sig selv som et moralsk individ. Individet vil almindeligvis tillægge en situation den mening, som er i overensstemmelse med identitetsstandarder, men det kan forekomme, pga. særlige omstændigheder, at individet vil handle på en måde, der kan være i strid med identiteten (ibid.:183). Bilal, som gennem hele sin fortælling har fokuseret på de ydre omgivelseres betydning for, at han har handlet, som han gjorde, ændrer sig med denne hændelse. At cyklisten råber perkersvin efter ham, følger plottet i hans historie med oplevet racisme, hvor han handler på baggrund af sine følelser i

situationen. I stedet for at retfærdiggøre sin handling vælger han at forholde sig til sit eget ansvar. At han vælger at gøre det rigtige, og for første gang i sin fortælling vælger at tage ansvar for en af sine handlinger, kommer til at markere overgangen til, at Bilal begynder at reflektere over sine tidligere handlinger, hvor hans voldsomme følelser og reaktioner nu bliver fremstillet som problemet.

Hændelsen med cyklisten bliver ikke fremhævet af Bilal som det, der gør, at han ønsker at forlade miljøet. Inden Bilal tager beslutningen om at tilstå, sidder han varetægtsfængslet og har i den periode tid til at reflektere over sin situation:

“(...)og så var jeg også bare mæt af at leve det liv. Jeg havde ligesom opnået hvad jeg ville, jeg havde prøvet at lave penge og køre i store biler. Samtidig kunne jeg se, at de unge der gik rundt nede i gårdtursarealet, de var også en anden generation, end den jeg var, og tingene var blevet ligesom lidt hårdere, og det var ikke, jeg gad ikke fængselslivet” (Bilal:9).

Bilal giver her udtryk for at være mæt af kriminalitet. Han fortæller, at han har opnået det, han har behov for, men kommer samtidig med en forklaring om, at miljøet har ændret sig, og at en ny og hårdere generation har overtaget. Bilal har inden dette forklaret os, hvordan han er kommet ind i en periode af sit liv, hvor han går med skudsikker vest og sover med en shotgun under sengen. Han er paranoid og tror, at politiet er efter ham, hvilket han senere finder ud af, at de rent faktisk er. Dette betyder, at han begynder at afvikle sin kriminalitet. Alt dette sker lige inden episoden med cyklisten, og alligevel betegner han den episode med cyklisten som den, der ændrer hans liv. Det finder vi interessant, da han med cyklisten fortæller os en historie om, hvordan han ændrer sig og bliver et moralsk menneske, der tager ansvar for sine handlinger. Vi ser dog også en fortælling om, hvordan han allerede inden episoden afvikler sin

kriminalitet, fordi han er bange for at blive opdaget og er presset så langt ud, at han ikke føler sig sikker længere. Denne del af historien nævner Bilal selv kort, for derefter at lægge vægt på og uddybe fortællingen om, hvordan han tager et frivilligt valg. Det bliver derfor ifølge ham selv ham, der i fortællingen er årsagen til, at der sker en ændring, og ikke hans livssituation. Ligesom Bilal fortæller de andre informanter også, hvordan de er trætte af livet i bandemiljøet og ikke kan se en fremtid i den livsstil mere. Denne træthed kobles sammen med signifikante andre og deres betydninger.

5.3.2 De nære relationer - "*jeg kunne forestille mig, at min søn skulle hele mit liv igennem*"

Dette afsnit vil fokusere på de mennesker, som har en særlig betydning for informanterne, dem som inden for den symbolske interaktionisme bliver betegnet de *signifikante andre*. Da signifikante andre er mennesker, som vi holder af, har de derfor stor betydning for vores forestillingsverden og opbygningen af vores selv (Levin & Trost 2015:118). Som det ses af følgende uddrag, er det tanker vedrørende familie, kærester og barndomsvenner, samt om de konsekvenser informanternes handlinger har for deres forhold til deres nære relationer, som er en af de afgørende årsager til, at de tager deres nuværende livsstil op til overvejelse:

"Lige der da jeg sad i den celle, der ramte den indre samvittighed, der mærkede jeg lige pludselig noget, det var ikke i orden overfor (daværende kæreste), at jeg lige pludselig blev anholdt midt i hendes eksamen, og det var ikke i orden overfor min mor hendes hjem blev stormet af otte betjente osv.. Det var heller ikke i orden overfor mig selv fandt jeg også ud af. At jeg hele tiden skulle have i den celle, selvom jeg udlevede og prøvede alt det andet, jeg kunne godt se, det var ikke en måde man kunne, det var ikke et stabilt liv, og det var ikke længere det jeg ville mere, jeg havde udlevet det,

jeg havde prøvet det her og jeg kunne bare mærke, at jeg ville noget andet. Jeg ville gerne have en familie, jeg ville gerne have nogle børn, jeg ville noget stabilt i mit liv. Så det passede ikke sammen længere, den måde jeg levede mit liv og de drømme jeg havde” (Bilal:17).

Citatet er Bilals beskrivelse af de tanker, han går med, inden han vælger at tilstå episoden med cyklisten. Når Bilal beskriver sin indre samvittighed, handler det om forholdet til kæresten og hans familie, og hvordan han har skuffet dem. Det er altså de nære relationer, der bliver fremhævet, og han omtaler ikke de konsekvenser, hans handlinger har haft for samfundet i en bredere forstand, eller for cyklisten for den sags skyld. Når vi fremhæver dette, er det ikke for at påstå, at han ikke angrer episoden, men kun for at vise, at det, som Bilal tillægger en betydning ift. at ændre livsstil, er de nære relationer, og at hans nuværende livsstil ikke er forenelig med de drømme om at stifte familie og få et stabilt liv, som han har på dette tidspunkt:

“Det har været nemt for mig at komme ud, da jeg lavede mit eget, og bare kunne stoppe. Det førte ikke nogle vegne, folk kunne ikke tilgive en, og jeg kunne mærke, at der ikke var nogen fremtid. Jeg havde min far i bagtankerne, han ville hellere se mig død end at lave mere kriminalitet. Folk vidste hvem jeg var, jeg var anerkendt. Så nu skulle jeg stoppe, hvis jeg gerne ville giftes en dag” (Kamil:3).

Som det ses af citatet, så er det også overvejelser om familie, der får Kamil til at indse, at der ikke er nogen fremtid i bandemiljøet. Kamil fremhæver, hvordan hans fars forventninger har betydning for ham, selvom han er gået imod sin fars ønsker. Vi kan her se, at hans far, i kraft af sin rolle som en signifikant anden, spiller en betydningsfuld rolle for Kamil, og at hans meninger sidder fast i hans tanker.

Latif fortæller, at han har stået med det ene ben ude af bandemiljøet, siden han var 19 år:

“Jeg er bange for, min datter er sammen med dig, men du er sådan en dejlig person, vi vil gerne hjælpe dig med at blive et andet menneske. Allerede der begyndte mine tanker, jeg vil ikke give slip på den her pige, og jeg elsker den her familie de giver opmærksomhed og jeg fik lov til at flytte ind, jeg boede hos dem altså i fire år. så du ved sådan noget, altså da jeg så blev de der 19 år 20 år, så begyndte jeg at tænke, der havde jeg jo været inde og sidde tre gange, og den her familie havde besøgt mig i fængslet hver måned, den tid jeg sad inde jo. Der kunne jeg godt mærke til sidst, at det går ikke det her, jeg gider ikke det her mere, og jeg synes også det er flovt, fordi jeg kommer ud så lover jeg dem, at det er sidste gang jeg er inde og sidde, og jeg fik arbejde på deres firma og sådan noget, men jeg ødelagde det jo hver gang så da jeg blev 20 så tænkte jeg nu gider jeg ikke mere (...) Så det var sådan, jeg kunne ikke bare trække mig, jeg måtte sidde og vente på den krig [bandekrigen] var slut og sådan noget, og da jeg så røg ind som 24 årig, så var det, jeg sad for mig selv og så tænkte jeg bare, nu gider jeg ikke mere og jeg ved godt jeg har sagt det mange gange, men nu har jeg har også fået en søn og sådan noget. Jeg kunne forestille mig, at min søn skulle hele mit liv igennem. Det var den tanke jeg havde, han skulle, alt det jeg havde været igennem, det skulle han igennem nu”
(Latif:10f).

I citatet ser vi, hvordan Latif, efter at have siddet i fængslet og haft nogle indre samtaler med sig selv, har oplevet, at denne interaktion fører til et endeligt ønske om at forlade bandemiljøet for at beskytte sin søn og sørge for, at han ikke skal igennem det samme livsforløb som han selv har været igennem. Samtidig oplever Latif at få opbakning uden for bandemiljøet. Tidligere har vi beskrevet, hvordan hans mor kom til at repræsentere de forventninger, som han ikke følte, at han kunne leve op til, og at han derfor søgte mod

bandemiljøet, da alle her havde de samme problemer og dermed en forståelse for hinandens situation. Latifs svigermor udtrykker bekymring over, at hendes datter skal være sammen med et bandemedlem, men i stedet for at skubbe ham væk, forsøger de at inkludere ham og hjælpe ham på rette vej. Modsat fortællingen om Latifs mor støtter svigerforældrene ham ved at tilbyde ham et arbejde i deres firma og vise ham tillid. Selvom han ender med at ryge i fængsel, giver de stadig ikke op, og de kommer bl.a. og besøger ham i fængslet. Han kan dermed finde opbakning et andet sted end bandemiljøet. Dette viser ligesom med Bilal, at de signifikante andre kan nå ind til individet og ændre dennes selvopfattelse, idet vi vurderer, at det er disse, der er medvirkende til at give informanterne dårlig samvittighed i forbindelse med deres kriminelle handlinger. Ligesom med Bilal er det ikke deres handlingers konsekvenser for samfundet, der går dem på, men derimod er det konsekvenserne for deres nærmeste. Samtidig kan vi se, at Latif tillægger det stor betydning, at hans søn ikke skal igennem det samme liv som ham selv, og at hans søn bliver udslagsgivende for, at han tager den endelige beslutning om at vende bandemiljøet ryggen.

Første gang, Ali fortæller om, at han forsøger at forlade miljøet, er, da han forlader den gruppering, som han har opbygget med nogle af sine venner. Denne har han startet efter, at hans ekskæreste gik fra ham, hvilket medførte, at han blev det, han selv betegner som fuldtidskriminell. Han begynder på dette tidspunkt i sit liv at ryge alt for meget hash og åbner også sin egen rygerklub. Ali forklarer os, hvordan han mister kontrollen, hvilket ødelægger hans relation til omgivelserne:

“Så sidder jeg den ene dag udenfor så tænkte jeg på hvad er det, hash har givet mig ik’? altså så jeg har noget at gå med, så tænkte jeg på det fra kl. 10 om aftenen til kl 5-6 om morgenen, den havde ikke givet mig noget som helst eller, men nummer to dag så sad jeg udenfor og tænkte hvad har den taget fra mig ik’? Der var jeg blevet uvenner med min ekskæreste, jeg var

uvenner med min familie, mine barndomsvenner kunne jeg ikke enes med, jeg havde ikke nogen, jeg havde mistet mange ting og det var pga. altså en pige og sådan noget ik'? nu er det mange år siden, jeg var meget forelsket i hende dengang, og så begyndte jeg at tænke, altså hvis jeg fortsætter stadigvæk med at ryge, og lave alt det der hash, så er det mig der har tabt kampen ik'? og hvis jeg gør det bedre, så er det mig der har vundet så slukkede jeg, og jeg røg 27 joints om dagen. Jeg havde 20 kilo hash og jeg røg meget og det var alt for meget og så stoppede jeg, så slukkede jeg min 27. joint, og så røg jeg ikke mere. Så var jeg i praktik i [Butik], så arbejde jeg gratis to-tre måneder, og så fik jeg arbejde. Så flyttede jeg fra... og så havde jeg en kommunebolig jeg boede i, og da jeg flyttede, altså jeg tog ikke noget dårlige minder om fortiden med, da jeg flyttede ind i min nye lejlighed så plejede jeg altid at sige, det er nyt arbejde, nyt hjem og ny dame og nyt liv. Jeg tog ikke noget med, ikke engang en gryde fra min gamle lejlighed. Så fik jeg arbejde i [Butik] og så stoppede jeg med både at ryge og drikke, alt i halvandet år" (Ali:5f).

Det er Alis ønske at kunne starte forfra og opbygge et nyt liv, hvor han er i kontrol, og hvor det ikke er hans nuværende livsstil med hashmisbrug, som er dominerende. Det lykkes ikke Ali at bryde endeligt med sit gamle mønster, da dette er en episode i hans fortælling. Senere vender han tilbage til bandemiljøet. Ali beskriver, hvordan han i seks år lever et andet liv, hvor han får ren straffeattest og betaler sin gæld af, og afviser vennernes ønske om, at han skal starte med dem i en ny bande. Dette foregår, inden han finder ud af, at hans bror er kommet i problemer, og Ali føler sig derfor nødsaget til at starte igen pga. sin bror. Ali forklarer, at han stopper i banden igen få måneder efter, at hans bror bliver smidt ud (Ali:6). Ligesom de andre informanter lægger Ali også stor vægt på, hvad hans handlinger har af konsekvenser for de signifikante andre i hans liv. Når han tænker om sig selv, at han er en taber, tolker vi det som udtryk for, at hans familie og ekskæreste, som han er uvenner

med, ikke accepterer hans livsstil, og at han tager deres syn på ham til sig. Ligesom de øvrige informanter nævner Ali ikke de konsekvenser, som hans involvering i bandemiljøet har haft for samfundet, men fremhæver i stedet, at det er ødelæggende for hans personlige relationer.

Fælles for informanterne er, som ovenforstående afsnit eksemplificerer, at de ved at undlade at reflektere over deres handlingers konsekvenser for det omgivende samfund viser, at de ikke tillægger relationen til samfundet betydning. Derimod er deres fokus på de signifikante andre i deres liv, og den betydning deres handlinger har haft for dem og dem selv. Som det blev beskrevet ved præsentationen af den symbolske interaktionistiske teoriretning, så skabes mening gennem en fortolkningsproces af bestemte objekter gennem social samhandling. På samme måde vil individet gøre sig selv til objekt, hvor det ser på sig selv på afstand. Dette gøres ved at påtage sig rollen som udenforstående, hvad enten der er tale om enkeltpersoner, grupper eller samfundet i en større sammenhæng (Mead 2005:313f). Mennesket bruger andres syn på dem til at spejle sig i, også kendt som Charles H. Cooleys betegnelse '*spejlselvet*' (the looking glass self), og individets selvfølelse er derfor afhængig af, hvordan det tolker det billede, der ses (Levin & Trost 2015:108). Burke og Stets ser dette forhold, hvor individet sætter sig i den andens sted, som en af de fire kilder, som de hævder kan ændre identitetsstandarder. Her kan vi se, at informanterne forholder sig til deres nære relationer, som bliver afgørende for, hvordan de vælger at se på sig selv, men de forholder sig ikke til samfundet i en generel forstand. Det er de signifikante andre, der får dem til at revurdere deres livsstil. De steder i deres fortælling, hvor de forholder sig til deres plads i samfundet, kommer det i høj grad til at handle om den oplevede racisme og diskrimination eller enkelte fagpersoners betydning, hvilket vi vil udfolde senere.

En vigtig pointe, som illustrerer, hvordan mennesker aktivt forholder sig reflektivt til deres selv, er, at vores interaktion fungerer gennem

kommunikation, hvor vi adresserer os selv, som hvis vi talte med en anden person. Dette kan komme til udtryk, når vi fx bliver sure på os selv, eller hvis vi ligefrem taler med os selv om, hvordan vi skal handle (Mead 2005:314). Måden, vi forholder os til os selv, er altså med til at indikere over for os selv, hvordan vi ønsker at være og bliver på den måde et pejlemærke for, hvordan vi skal vælge at handle. Denne form for kommunikation om vores eget selv kommer til udtryk i fortællingerne de steder, hvor informanterne gør sig tanker om, hvordan de ser sig selv i deres nuværende situation, og hvordan de finder frem til, at deres livsstil er mere ødelæggende ift. at få det liv, som de på dette tidspunkt oplever at have brug for. Ali beskriver fx dette tydeligt, også over for sig selv, ved at forklare, at han er en taber, hvis han fortsætter med sit hashmisbrug, men at han kan genvinde kontrollen og i stedet blive en vinder, hvis han lægger den rigtige plan for et nyt liv, og lægger alt det dårlige bag sig.

Som vi viste i andet kapitel af analysen "Livet i en bande" med Burke og Stets, så opstår der på et tidspunkt i informanternes fortællinger en konflikt mellem forskellige identiteter, forstået som rollen som bandemedlem over for rollen som familiemedlem. Informanterne forsøger at adskille de to verdener gennem deres tid i miljøet, og de forsøger samtidig at tilpasse sig de modsatrettede forventninger. De erfarer, at dette ikke er muligt, og i stedet for at tilpasse sig, må de vælge imellem de to identiteter, som vi forstår som gensidigt udelukkende. Dette vurderer vi, fx kan ses ved, at flere af informanterne undlader at have kontakt til deres familier i lange perioder.

Burke og Stets skriver om identitetskonflikter, at ændringen af flere identitetsstandarder er afhængig af tre forskellige forhold: hvor dedikeret individet er til en bestemt identitet, samt hvor meget netop denne identitet fylder, og endelig, at ændringen er afhængig af, hvor mange andre identiteter, som denne er forbundet med (Burke & Stets 2009:184). At rollen som bandemedlem er i konflikt med flere identiteter, såsom søn, forælder, kæreste,

ven, gør det svært at tilpasse den rolleidentitet, der knytter sig til at være med i en bande. Identiteten som bandemedlem har for nogle af informanterne fyldt meget i deres liv, men som vi har vist tidligere, så oplever informanterne, at økonomien kommer til at spille en større rolle end fx fællesskabet, jo mere etablerede og organiserede de bander er, som de bliver en del af. At deres ønsker og drømme på dette tidspunkt i deres liv ikke er forenelige med et liv i et kriminelt miljø, men i stedet har konsekvenser for familien, får betydning for, hvor dedikeret de er til rollen som bandemedlem. Alle informanterne fortæller, hvordan bandemiljøet ændrer sig, og ligeledes hvordan deres egne opfattelser af miljøet ændrer sig. Det bliver sværere for dem at se sig selv som en del af miljøet. Bilal nævner den nye generation, som er mere hård, og som han ikke ønsker at være en del af. Latif bliver mere opmærksom på, at medlemskabet eksisterer i kraft af det kontingent, der betales, og ikke som tidligere i hans fortælling gennem en ubetinget fællesskabsfølelse. Kamil fortæller, hvordan hans selvstændige position som samarbejdspartner ikke længere er mulig, da miljøet presser ham til at skulle blive medlem, og det bliver derfor sværere at være sin egen, hvilket er vigtigt for Kamil. Ali beskriver også, hvordan miljøet har ændret sig, bl.a. er der kommet flere bander til på kort tid, og miljøet er blevet hårdere. For ham er det dog følelsen af at miste kontrollen over sit liv, hvilket er ødelæggende for hans nære relationer, som gør, at han ønsker et andet liv uden for bandemiljøet.

I og med, at de alle beskriver disse ændringer, tolker vi det sådan, at i takt med, at de oplever at forventningerne til ingroup-medlemmer i bandemiljøet ændrer sig, så ændres den sociale identitet, der knytter sig til at være en del af bandemiljøet. Dette betyder for informanterne, at det bliver sværere for dem at identificere sig med den sociale identitet, og at de derfor ikke oplever at blive verificeret i bandemiljøet. Burke og Stets skriver om prototypen, at denne er med til at differentiere mellem forskellige typer af gruppemedlemmer, afhængig af hvor mange karaktertræk man deler med dem, der er forbundet med prototypen. Informanterne beskriver, hvordan det, der karakteriserer

bandemedlemmerne i dag, adskiller sig fra tidligere, på den måde, at bandemedlemmer er mere konsekvente, og at skyderier er blevet mere almindelige. Deres beskrivelse ligger tættere på den type af bandemedlem, som de tidligere i fortællingerne beskrev som psykopater, og som de distancerede sig fra ved at beskrive sig selv som de kloge medlemmer, der lavede mange penge. Vi vurderer, at denne udvikling har været afgørende for, hvor dedikeret informanterne er til identiteten som bandemedlem.

5.3.3 Mentoren - *“Jeg begyndte at bruge mennesker som jeg vidste kunne give mig noget”*

Flere af informanterne fokuserer i deres fortællinger på personer, der har en positiv betydning for deres vej ud af bandemiljøet ved at hjælpe dem til at få en anden selvforståelse. Som vi har forsøgt at vise med det foregående afsnit, har familie og kærester en afgørende betydning for, at de tager beslutningen om at stoppe i bandemiljøet, men de signifikante andre kan vi også forstå som professionelle, som informanterne har opbygget en tillidsfuld relation til. De professionelle, som informanterne fremhæver, spiller en rolle for informanterne i tiden efter, at de har besluttet at forlade banden, ved at støtte dem i deres vej tilbage til samfundet:

“Jeg begyndte at bruge mennesker som jeg vidste kunne give mig noget. I stedet for at få en mentor, så begyndte jeg bare at bruge andre personer som min mentor. Jeg brugte en højskolelærer, jeg brugte en sagsbehandler i kriminalforsorgen, jeg brugte dem til at spare med og hele tiden snakke om mine følelser, og hvordan jeg oplevede ting, og hvordan jeg skulle forholde mig til det, og det gav mig rigtig meget, og det gav mig troen på, at jeg godt kunne gennemføre det” (Bilal:18)

Bilal beskriver her, hvordan han bruger de personer, som han allerede har mødt og opbygget en tillidsfuld relation til, på sin vej ud af miljøet, som mentorer. Adspurgt, om det er samtalerne, der er vigtige, svarer han:

“Ja, rigtig meget samtaler med min sagsbehandler fra kriminalforsorgen, selvom jeg var ude af hendes hænder og ude af hendes tilsyn, så holdte jeg kontakten med hende i mange år. Og det er først, da jeg selv blev socialrådgiver, jeg begyndte at tænke over det, og jeg ved godt, at hun sikkert vil sige noget andet, men jeg begyndte at tænke over det. Jeg havde fandeme været i hendes liv i fem-seks år. Selvom hun har et billede hængende af mig på hendes kontor osv., så tænkte jeg også bare, måske er det på tide at give slip for hendes skyld også” (Bilal:18).

Som citaterne ovenfor indikerer, har det været vigtigt for Bilal at have personer, som han har kunnet sparre med på sin vej ud af miljøet. Både højskolelæreren og sagsbehandleren får dermed biroller i hans fortælling om vejen ud af bandemiljøet, hvor de bistår Bilal, så han kan lykkes med at ændre sin adfærd, hvor han er opmærksom på, at han ikke skal lade sine følelser være styrende for sine handlinger.

Bilals fortælling er ikke den eneste, hvor enkeltpersoner har en støttende rolle ift., at informanterne kan finde vej ud af bandemiljøet. Kamil fortæller også, at det har været vigtigt at have den fagpersonen, som hjalp os med at komme i kontakt med Kamil, som en støtte på vejen ud. Han ved, at han altid kan ringe til ham, hvis han har behov for det, og det er også pga. den tillidsfulde relation, de har til hinanden, at vi har fået mulighed for at tale med Kamil, som ellers ikke ville have brugt 5 minutter på os, som han sagde, da vi mødte ham.

Som nedenstående citat viser, så er det ikke kun på vejen ud, at enkeltpersoner har haft en betydning for, at informanterne lærer at se sig selv på en ny måde:

“Peter [SSP-medarbejder] fortalte mig hver dag: “Latif, du skal ikke tænke over, hvad du skal være, fordi du ved godt, hvad du skal være. Du skal have noget unge mennesker at gøre”, sagde han, “Du er rigtig god til at snakke med mennesker, og du er god til at forklare, hvordan du har det og sådan noget”. Lige siden har jeg bygget op fra det der, det er det, jeg skal arbejde med unge mennesker og sådan noget, og det er kun fordi den her mand sagde det til mig. Det er derfor den dag i dag, jeg kan sidde her og sige, jeg er ved at uddanne mig som exit-koordinator, det var kun pga. ham her” (Latif: 9).

Udenforstående kan altså tillægges en positiv betydning, og det gælder især de signifikante andre, idet deres specifikke opfattelse af informanterne har været afgørende for, hvordan de kommer til at betragte sig selv på en ny måde. Det interessante ved deres fortællinger er dog, at det er informanterne selv, der tager valget om at forlade miljøet, og det er dem selv, der skaber deres vej ud. Bilal fortæller eksplicit om, hvordan han selv har skabt sin vej ud. Han nævner det fx tre gange indenfor kort tid, som det ses i dette citat:

“Jeg tror jeg har skabt min vej ud selv, jeg har ikke været en del af et officielt exit-program, jeg har ikke været en del af en eller anden handleplan, jeg har selv skabt min vej, altså hvor jeg har set, at der var noget hjælp fra kriminalforsorgen, der var noget hjælp fra en højskole, der var noget hjælp det tredje sted, det fjerde sted osv. Jeg har selv skabt min vej” (Bilal:21).

Kamil beskriver sig selv som entreprenøren, både da han er i det kriminelle miljø, og da han skal forlade det igen. Han forklarer, at det var let nok at tage afstand fra miljøet, fordi han stod i en mellemposition som samarbejdspartner og derfor ikke var ligeså forpligtet som medlemmerne.

Ali forklarer, hvordan han har været smart, da han har fået opbygget et betydeligt netværk af personer, som har økonomisk betydning for hans gamle klub.

“Du skal tænke på, at alt handler også om penge ik’? hvis jeg kender fx ti, hvor der er ti fra [Banden] der laver i gennemsnit måske en million om måneden på dem, der vil de nok ikke fucke det op” (Ali:10).

Ali fortæller, hvordan det har været tilfældet med ham, og han har dermed placeret sig i en position, hvor det ikke kan betale sig at gå efter ham, da det vil have konsekvenser for banden i form af tab af indtægtskilder.

Da Latif trækker sig ud af bandemiljøet, bliver han blacklistet i to-tre år og ender med at komme i bad standing. Han forklarer os, hvordan han selv sørger for at komme ud af denne bad standing, bl.a ved at forsvare sig med, at han på dette tidspunkt i sit liv bare gerne vil være far for sin søn:

“Jeg har jo bare valgt at trække mig tilbage, jeg skylder ikke nogle penge til miljøet, jeg har ikke noget udestående med nogen fra miljøet, og jeg har ikke stukket nogen fra miljøet. Hvad er der galt i at jeg trækker mig? Så klubben kan jo, altså jeg lavede jo bare strategisk teknisk altså, jeg tænkte bare med det samme: “Lad mig giv dem en dårlig samvittighed hvis de skulle overfalde mig”, fordi så ville folk, hvis de så kom ud og siger nu har vi overfaldet ham, jamen hvorfor har i det han har jo ikke gjort noget så begynder de jo at få fjender imod sig jo, hvorfor gjorde i det? Det var da dumt gjort, jeg kan slet ikke se det seje i det i har gjort, men hvis man går ud siger vi fanger ham stikkeren så ville folk sige sejt gjort mand, selv stikkere ved, at de skal ikke stikke familien ik’? (Latif:24).

I Latifs fortælling er det i høj grad ham selv, der formår at komme ud af den situation, som han er endt i. Måden, hvorpå han positionerer sig overfor banden ved at forsøge at give dem dårlig samvittighed, gør ifølge Latif, at de

med tiden accepterer det valg, som han har truffet. Dette er et ud af flere eksempler på, hvordan Latif siger, at han selv har skabt sin vej ud. Latif er den eneste af speciallets informanter, der har været i et exitforløb. Han beskriver, hvordan exit-koordinatorerne ikke vidste, hvordan de skulle hjælpe ham, da exit-programmer i Danmark var forholdsvis nyt fænomen, og at han selv måtte lære dem, hvordan de bedst kunne hjælpe ham videre.

Citaterne illustrerer, hvad vi har oplevet med alle informanterne i deres beskrivelser af beslutningen om at forlade miljøet, hvor de fremstiller sig selv med en vis autonomi og som selvbestemmende individer, der træffer egne valg vedrørende deres fremtid. Vi har i de to første afsnit af analysen vist, hvordan informanterne fremstiller sig selv, først i rollen som offer og derefter som den kloge og unikke, når de er i miljøet. I fortællinger om deres vej ud af banden fremstiller de alle sig selv som dem, der skaber deres egen vej ud, og de ser alle sig selv som den vigtigste og afgørende faktor for, at de kommer ud. De kommer dermed i denne del af deres fortællinger til at fremstå i en helterolle, hvor de har indflydelse på eget liv og selv skaber deres fremtid.

5.3.4 Kun en halvverden - "de andre gider jo ikke være sammen med indvandrerne"

Som vi beskrev tidligere, oplever informanterne at være stigmatiserede på baggrund af deres etnicitet. Dette bliver også fremhævet af nogle af informanterne som en barriere ift. ikke at vende tilbage til bandemiljøet. Goffman forklarer omkring grupper af stigmatiserede, at de grundet deres erfaring med at være bærere af samme stigma ved, hvordan det føles, og derfor er i stand til at sætte sig i den andens sted og udvise accept. De kan ligeledes vejlede i, hvordan man kan klare sig som bærer af samme stigma, og det bliver således et sted, hvor den enkelte, som Goffman skriver *"kan beklage sig, hos hvem han kan søge tilflugt, når han trænger til moralsk støtte og et trygt, afslappet miljø, hvor han vil blive accepteret som en, der i virkeligheden er lige så*

normal som alle andre” (Goffman 1975:34). Goffman forklarer, hvordan den stigmatiserede kan organisere sit liv blandt sine egne, men at det samtidig betyder, at vedkommende må acceptere at leve i en slags *halvverden* for at kunne gøre dette (ibid.:35). Dette kommer også til udtryk, når informanterne beskriver, hvordan de oplever at blive mødt af omgivelserne i konkrete hverdagssituationer:

“Prøv at snakke med jeg ved ikke hvor mange indvandrere her, de kan ikke komme ind [på diskoteket], så er det da klart, at når de kommer på skolen så er de en klike altså (...) vi er jo ikke sammen med dem, de andre gider jo ikke være sammen med indvandrerne, fordi de tager jo aldrig med dem i byen, hvorfor tager de ikke med i byen? de kan ikke komme ind. Hvorfor skal jeg stå derude og flirte med en pige og så tage i byen med hende, og så kan jeg ikke komme ind, og så stjæler Mikkel hende alligevel inde på diskoteket når hun er stiv, det gider jeg slet ikke bruge min tid på”
(Latif:24).

Latif beskriver, hvordan han er opmærksom på forskelsbehandlingen, som udelukkende baserer sig på hans etniske minoritetsbaggrund. Dette er med til at gøre, at dem med indvandrerbaggrund ender med at gå i klike, da det på den ene side ikke er attraktivt for de etniske danskere at indgå i sociale sammenhænge med dem, og at det på den anden side opleves som et nederlag for dem med minoritetsbaggrund, hvis de som i tilfældet her udelukkes fra diskoteket. Latif vælger derfor aldrig at tage med videre i byen, nu hvor han ikke er i bandemiljøet, for at undgå ydmygelsen.

Nedenfor gives et andet konkret eksempel på oplevelsen af at blive forskelsbehandlet:

“Jeg tror jeg sendte 70 ansøgninger til at leje lejlighed eller værelse hos mennesker, jeg fik ikke nogen svar. Så sagde jeg til min exit-koordinator: “Nu skal du se noget sjovt, nu laver jeg mit navn om fra Latif til Kristian”.

Så lavede jeg det om til Kristian, og jeg fik 12 svar inden for en dag: "Ja du kan komme ud og kigge på vores lejlighed". Og det var de samme mennesker, dem sendte vi til igen. 12 af dem svarede tilbage med det samme, og der sad han også bare og var helt sådan, han kunne slet ikke forstå. Og så sagde jeg til ham: "Det kan godt være du ikke ser den racisme, men jeg ser den hver dag, og den racisme er også med til, at man vender tilbage til miljøet, fordi der føler vi, der kan folk godt lide os". Det kan godt være, jeg går ud af miljøet og betaler min SKAT og får et arbejde og er tilfreds med mit liv, men det nytter jo ikke noget. Jeg kommer tilbage hver dag efter arbejde og tænder for mit fjernsyn eller går på Facebook, og så ser jeg racisme hele tiden, fordi så føler jeg jo heller ikke, at jeg er en del af samfundet" (Latif:10).

Latif peger på, at den oplevede racisme er med til at gøre det mere attraktivt at vende tilbage til det kriminelle miljø, da man der kan finde accept af at være den, man er, som det øvrige samfund ikke er i stand til, idet racisme fylder for meget i synet på, og i retorikken omkring, indvandrere.

Den oplevede racisme påvirker til stadighed flere af informanterne i dag, hvor de har brudt med det kriminelle miljø, men i mange sammenhænge stadig føler, at de bliver kategoriseret på baggrund af stereotype forestillinger:

"Jeg får private beskeder af Fru Jensen (...): "din fucking abe" og "fucking perker" og jeg går ind og siger direkte: "lad være at høre på de her mennesker de har intet, de repræsenterer ikke mig", så skal jeg bare holde min kæft, fordi at jeg prøver at være integreret ik'? Sådan nogle ting, sidder jeg også og tænker, så har jeg bare lyst til at gå ud og så bare sige: "nu har jeg prøvet mit og I har ikke givet mig et velkommen, jamen så får I da bare på den måde I ser mig på, så er jeg radikaliseret jamen så går jeg hen og bliver radikaliseret, fordi det er jo der jeg er godkendt, jeg er ikke godkendt hos jeres øjne fordi jeg går i skole og har et arbejde og betaler min skat, betaler min husleje og stjæler ingenting, men hvis jeg

bliver radikaliseret da jeg velkommen et sted: "Her er du velkommen, du er en af os, vi allesammen lige her" Hvis jeg ikke er radikaliseret, så er jeg ikke velkommen, så er jeg ikke en del af samfundet i nogle folks øjne"
(Latif:11).

Citatet fra interviewet med Latif viser, hvordan han i dag, hvor han forsøger at blive en integreret del af samfundet, stadig oplever racisme og at blive diskrimineret ved at blive kategoriseret på baggrund af sit religiøse tilhørsforhold. Der er altså tale om en stigmatisering på baggrund af tribale kendetegn, men samtidig med henvisning til de karaktermæssige fejl, jf. Goffmans stigma-begreb.

De tre citater herover stammer alle fra interviewet med Latif, men det er fælles for informanterne, at de har oplevelser af ikke at høre til, og at fællesskabet i banderne opfattes som et naturligt tilflugtssted, som det blev fortolket med Goffman. Efter informanternes exit fra bandemiljøet og den nogen gange stadigvæk oplevede racisme, ser Latif de mere ekstreme, radikaliserede miljøer som muligheder for nye fællesskaber og tilhørssteder:

"Der er jo også historien med, vi har ikke valgt at være her, det er vores forældre der kom hertil. Vi er ikke immigreret nogle steder hen, så vi har ligeså meget ret til at være her, som alle andre og størstedelen af os var jo født i Danmark, men senere begyndte der at komme alle mulige begrænsninger, så kunne man ikke få dansk pas lige pludselig og man skulle gå op og søge det ene og det andet og det tredje, så tror jeg bare at man røg lidt væk fra den identitet om at være dansker samtidig med, at du heller ikke er der hvor dine forældre kommer fra, så man bliver sådan en mellemting, som der ikke hører til nogle steder og så bliver gruppen ligesom det der bliver det sted, hvor man hører til" (Bilal:15).

Som det fremgår af citatet herover, påvirker det informanternes identitetsfølelse, at de føler, at de står mellem to kulturer, hvor de hverken kan

identificere sig med deres oprindelsesland eller det danske samfund. En følelse af at være en del af et fællesskab finder informanterne ifølge sig selv derfor i de grupper, de har indgået i.

5.3.5 Ligeværdige medborgere? - *“Jeg fik lov til at være med”*

Som det fremgår af de citater, vi har valgt i dette afsnit, så siger informanterne, især Latif og Bilal, at der ikke er nogen gulerod ved at vende bandemiljøet ryggen, da det er svært at blive accepteret på lige fod med andre borgere. Dog er der steder i deres fortællinger, hvor de oplever at blive behandlet på lige fod med etniske danskere i konkrete situationer fra hverdagslivet, og hvor deres forståelse af omverdenen derfor ændrer sig:

“Og da jeg var stoppet med det andet kognitive program så fik jeg så en e-mail pga. den der blog dér, der var en højskolelærer der sagde "jeg har læst din blog og jeg synes at du skriver rigtig flot, har du ikke lyst at gå på højskole?" og på det her tidspunkt er jeg 27 år tror jeg, ja jeg er 27. Jeg spørger så min daværende kærestes familie "hvad er det der højskole?", der er ikke nogle i min familie som ved, hvad højskole er og så siger hendes svigerinde: "jamen det er rigtig fedt det der højskole og det er sådan noget, hvor man laver teater og man spiller guitar og man er i en osteklokke" jeg tænker: "fuck noget hippiepis" det lød i hvert fald lidt for voldsomt til mig, men jeg ender med at sige ja tak til tilbuddet om at komme på højskole, for jeg vidste ikke, hvad jeg skulle ellers” (Bilal:10).

Bilal har på dette tidspunkt gennemgået kognitiv terapi for at lære at styre sine tanker, så det ikke er impulser og følelser, der styrer hans adfærd. Han ved ikke, hvad han skal bagefter, men har i mellemtiden oprettet en blog, hvor han kan komme ud med de tanker, som han går med. På bloggen skriver Bilal om, hvordan en hverdag præget af racisme, som man som dansker med minoritetsbaggrund bliver konfronteret med, opleves. Det bliver afgørende for hans fremtid, da han, som citatet viser, får en henvendelse fra en højskolelærer. Højskoleopholdet viser sig at have en positiv betydning for Bilals afstandtagen til det kriminelle miljø og det sociale fællesskab, som han var en del af der. Han siger, at han stak af til højskolen fra det kriminelle miljø og det lokalmiljø som

kriminaliteten var forankret i. Højskolen var placeret andetsteds i landet. Her får han, som han selv beskriver det, lov til at indgå i nye positive fællesskaber:

“Der var et fællesskab på højskolen, fordi at jeg var alligevel lidt ældre end de andre, men jeg havde sådan en rolle på højskolen, hvor at jeg fik lov til at indgå i de der sociale sammenhænge, og jeg fik lov til at være med”
(Bilal:13).

Bilal omtaler også andre uddannelsesmæssige sammenhænge, hvor han oplever at blive mødt af andre på den “rigtige” måde, som han kalder det. Dette sker bl.a. på den videregående uddannelse, som han gennemfører efter at have forladt miljøet. At Bilal oplever at indgå i positive fællesskaber med etniske danskere, kommer derfor til at markere overgangen fra det, der lå før, til den nye retning, Bilal vælger at følge. Hans forståelse af, hvordan omverdenens syn på borgere med etnisk minoritetsbaggrund er, ændrer sig, som det ses af det følgende:

“Det er så lidt en sidehistorie, men det kunne have været rigtig sundt, hvis der havde været nogen, som havde italesat det der og fortalt os, at det altså er sådan det hænger sammen, der er nogle politiske partier der mener nogle forskellige ting, og der er nogle medier som prøver at sælge nogle aviser ik’? Det tænkte vi jo ikke over dengang, der følte vi bare, at det her, det er danskerne, det er samfundet der ikke vil os. Så vi vil heller ikke dem” (Bilal:15).

Bilal fortæller om, hvordan han er blevet mere bevidst om, at den oplevede racisme ofte er forestillet og beror på misforståelser, og at der derfor ikke altid reelt er tale om racisme:

“Jeg tror også, at jeg har lært, at mange af de fordomme, som jeg tror, jeg møder, de nødvendigvis ikke er der. Der er også mange spørgsmål. (...) Jeg havde fået et stenslag på min bil, og var ude med en af mine borgere og sagde til ham: "kan vi ikke lige køre forbi her, jeg skal lige ind og booke en tid til at få lavet ruden" og så går jeg ind og jeg er vant til, at de møder mig rigtig flinke og glade i den bilforhandler, og så kunne jeg godt se, at der var noget galt, men så kom jeg til at tænke på, at min etnisk danske borger, som jeg havde med, som havde tatoveringer op ad halsen og på hænderne, og så meget, meget farlig ud – at det faktisk var ham og ikke mig, som de havde fordomme mod. De var vant til at se mig” (Bilal:24).

Citatet viser, hvordan Bilal er meget opmærksom på, hvad der udspiller sig i situationen. Citatet bliver derfor et eksempel på en mere nuanceret fremstilling af Bilals forhold til verden omkring ham, hvor han selv er mere opmærksom på, at fejlfortolkninger kan påvirke relationen og dermed bidrage til en forkert forståelse af, hvad der egentlig sker i en interaktion.

Ali siger, at der er sket en generel udvikling i det danske samfund, hvor det er blevet mere accepteret at være dansker med etnisk minoritetsbaggrund, end da han kom til Danmark som 14-årig:

“Jeg var knap 14 og så har man så, jeg var så lidt heldig, at da jeg kom til Danmark der boede jeg i [bynavn] og der boede der stort set kun to-tre familier af indvandrere, det er ikke ligesom nu, hvor der begynder at flytte mange mennesker og de familier, der boede der, det var så hverken kurdere eller tyrkere, så man var nødt til at snakke dansk så lærte man det sådan rigtigt hurtigt og efterhånden så hængte man lidt ud, så var man ikke accepteret i forskellige danske samfund i sin tid dengang, det var ikke ligesom nu jo, nu har alle accepteret det stort set” (Ali:2).

At der ifølge Ali er sket en udvikling, hvor det er blevet mere accepteret at have minoritetsbaggrund, kunne også fornemmes i interviewsituationen, hvor han ikke fokuserede så meget på emnet senere i sin fortælling, som det var tilfældet med de andre informanter.

Latif beskriver, hvordan han i dag gennem sit virke i en frivillig organisation indgår i fællesskaber, som består af mennesker med vidt forskellige baggrunde:

“Jamen, så er der jo en kæmpe fest om lørdagen om aftenen, kæmpe fest der bliver betalt af [organisationen], med DJ og ham kokken, Gorm, kommer også og sådan noget, altså nogle af de fedeste fester jeg nogensinde har været til. Så fuck de der rockerfester med kokain, det er vildt at se, hvordan du som kriminel, og så sidder der Lisbeth ved siden af dig, som er fra Hellerup, og hendes far er direktør i en eller anden bank (...) vi er allesammen fælles, så sidder der Martin, som er hjemløs og sådan noget, som også er en del af [organisationen], prøv at forestil jer vi er bare så mange, der bare er så gode sammen, så finder du jo også ud af, at du behøves ikke at finde en på din egen måde for at have det godt, du kan godt have det sjovt med de her” (Latif:33f).

Som det ses af citatet, så var det nærmest utænkeligt for Latif, inden hans tid i organisationen, at forestille sig at indgå i et fællesskab med andre mennesker, der ikke lignede ham selv. Hans forståelse ændrer sig til, at han bliver bevidst om, at han ikke er nødt til at ligne dem, som han er sammen med for at kunne more sig. Han beskriver for os, hvordan han er glad for de nye fællesskaber, som han er blevet en del af, som fungerer på en anden måde, end det han tidligere har kendt til. Her behøver han ikke at være sammen med vennerne hele tiden, som det var tilfældet i bandemiljøet, men han kan i stedet opsøge fællesskabet i det omfang, han selv ønsker.

Ud fra det teoretiske perspektiv, som vi har valgt at behandle empirien ud fra, kan vi gennem symbolsk interaktionisme forstå, at vores fortolkning af verden sker i en løbende, aktiv proces livet igennem. Den skabelse af mening, som finder sted i den sociale samhandling, bliver modificeret gennem en tolkningsproces. Dette sker gennem individets samhandling med sig selv, hvor den aktuelle forestillingsverden kan forandres og formes, og resultatet af denne tolkning bliver afgørende for, hvordan vi forstår og refererer til et givent objekt (Levin & Trost 2015:122). Det er, som beskrevet med Mead, en teoretisk forståelse, hvor vi befinder os i nuet, og det, der er erfaret tidligere, og tanker om fremtiden, bliver derfor fortolket i nuet. Den måde, som særligt Latif og Bilal tidligere har tolket omverdenen på, baseret på en skelnen mellem et "os" og et "dem", bliver derfor udfordret, hvilket gør, at de må tilpasse deres oprindelige forståelse af "dem" og "os". Bilal er blevet mere bevidst om, at hans egen tolkning af hverdagssituationer er afgørende for, hvad det er for et billede, han får af omverdenen. Når han retrospektivt skal forholde sig til, hvad der er sket i hans liv, opfatter han det derfor anderledes i dag, hvor han er klar over, at der har været spøgelse, som han kalder det, og at han i nogle situationer, kan have fejlfortolket meningen. Dog skal det fremhæves, at dette ikke betyder, at Bilal ændrer ved det, vi forstår som plottet i fortællingen, da racismen ifølge ham er reel, og noget som han stadig oplever at blive konfronteret med i dag:

"Ja, eller dengang så holdt jeg følelserne inde i mig selv, og så kom de til udtryk lige pludselig, så kan jeg godt ligesom komme af med dem verbalt eller også preller det bare af på mig nogle gange, hvor jeg ikke behøver at tage det ind. Men at sige, at jeg ikke oplever racisme og negativitet mod muslimer og indvandrere osv. den dag i dag, det ville ikke passe, for det gør jeg" (Bilal:24).

Vi har tidligere beskrevet, hvordan Ekstra Bladet og Pia Kjærsgaard for Bilal entydigt repræsenterede det danske samfunds syn på indvandrere. Bilal får på nuværende tidspunkt et mere nuanceret blik på samfundets aktører og de holdninger, som de repræsenterer. Derudover begynder han at forholde sig til sin egen rolle i denne tolkningsproces, hvor han bliver opmærksom på, at der kan være forskellige måder at fortolke hverdagssituationer på. Samtidig er han blevet bedre til at forholde sig konstruktivt til de følelser, som han går med, så han verbalt kan udtrykke sig, i stedet for at følelserne er styrende for hans handlinger, hvilket tidligere i hans liv kom til udtryk i form af vold. Bilal har ved at arbejde med sig selv formået at takle de udfordringer, som han møder i sit liv i dag. Bilals fortælling slutter derfor med, at han har genvundet kontrollen over sit liv, og jf. plottets tredelte struktur er det denne udvikling, som genskaber stabiliteten.

Latif beskriver, hvordan der kan skelnes mellem dem, der har et snæversynet billede af indvandrere og efterkommere og dem, hvis opfattelse er mere nuanceret:

“Altså, nogen gange har jeg bare lyst til at jage nogle af de mennesker, der sidder og skriver lort, gamle mennesker, der sidder bag deres skærm og “fucking perker”, så kom dog ud og mød en perker altså, lad dog være at snakke sådan der, lad være at sidde og forestil dig, at en eller anden sigøjner med magiske kræfter med ild ud af øjnene, det er sådan nogle tanker de har jo, kom dog ud mød mennesker (...) Læg mærke til københavnere er ikke sådan der, det er ude i forstæderne, det er helt slemt jo, fordi i København møder man jo hinanden” (Latif:23).

Det er, som vi skal se i det følgende, også det sociale aspekt af livet uden for det kriminelle miljø, som er afgørende for, at deres selvopfattelser ændrer sig, og at de vælger at lægge afstand til miljøet.

5.3.6 Stærke bånd - *“sandhedsvidner på ens liv”*

Tiden i kriminelle miljøer over mange år har en betydning for informanternes biografi og sociale identitet, som derfor kommer til at fremstå som betydningsfulde i nuet for informanterne, da de stadigvæk har kontaktflader til deres gamle miljøer:

“På en eller anden måde, ikke at jeg har bevaret mit kriminelle netværk, men jeg har bevaret ligesom min kontakt til dem. Det er jo folk jeg er vokset op med og kendt hele mit liv næsten, og jeg kunne ikke bare skære dem væk, jeg skar dem jo af, da jeg var på højskole. Der var jeg væk meget, men efterhånden, altså jeg skal også leve og bo i [bynavn], så jeg bliver nødt til at have en relation til de mennesker. Og så har jeg også stadig en eller anden, hvad man kan kalde det, altså et gammel tankemønster, med at jeg skulle have min ryg dækket og samtidig med at ja, jeg lavede det jeg gjorde. Det er lidt svært at sætte ord på ... men ja, nok fordi jeg fandt ud af hvad det vil sige, hvis folk vidste at jeg stod alene, så jeg ville gerne have at folk vidste, at han trods alt har en eller anden form for tilknytning”
(Bilal:12).

Da vi spørger, om han så stadigvæk omgås med sine venner fra dengang, svarer han:

“Det er skiftet lidt undervejs, selvfølgelig er det det. Men jeg har da en stor håndfuld, som jeg ses med, og som jeg betragter som mine venner og brødre. Det er folk, som jeg har kendt i 25 år - deromkring. “

Casper: *“Vil det sige, at det også er en af grundene, fordi man jo netop har den historie sammen, at det så også lige er dem, man også holder fast ved?”*

Bilal: *“Jo, og så også det når man har haft så lange relationer, så bliver man også ligesom sandhedsvidner på ens liv altså, vi ved hvad vi er kommet fra”*
(Bilal:14).

Flere af informanterne giver udtryk for, at de altid vil have en vis tilknytning til det sociale aspekt af bandemiljøet, her Ali:

Casper: *"Men ift. at du nu, hvor du ligesom har forladt det, du siger det var ... (Ali afbryder).*

Ali: *"Man forlader det aldrig".*

Casper: *"Nej, man vil altid være en del af?"*

Pernille: *"Hvad mener du, når du siger det?"*

Ali: *"Når man siger forlader det aldrig, altså lad mig sige det sådan, hvis jeg slet ikke skulle snakke med nogle af dem ik', jeg kan ikke, en som dig [kigger på Casper] ville jeg ikke acceptere at sidde sammen med, og jeg har prøvet det. Det der med, at man så sidder og så jamen på den måde du fester på, på den måde du tager i byen... det er slet ikke den samme måde, som jeg gør fx."*

Casper: *"Nej".*

Ali: *"Altså en der går i skole, en fin person, en eller anden fornuftig som man siger, der passer sin skole, drikker sådan til skoleturen (...) og det er ligesom alle betaler hver for sig og alt det der, hos os der er det bare (...) så tager man i byen med tre venner, så åbner vi bare flasker efter hinanden (...) Man kan... det er jo også op til en selv jo, ligesom jeg fester ikke mere. Jeg fester ikke med nogen, jeg snakker med folk og man har altid brug for hinandens hjælp" (Ali:28f).*

Når Ali fortæller, at han ikke kan feste med "nogen som os", fordi vi er sådan nogle "fine", "fornuftige" personer, der går i skole, og betaler hver for sig, så tolker vi det, baseret på Burke og Stets, sådan, at det er vigtigt ift. Alis sociale identitet at kunne omgås de venner, han har kendt igennem miljøet over mange år. Han holder dermed fast i en skelnen mellem "os" og "dem", hvor han stadig identificerer sig med det særlige bånd, der eksisterer inden for

vennegruppen, og hvor han positionerer sig i opposition til "fornuftige, fine" personer.

Hvor Alis forklaring indebærer en "os" og "dem"-retorik, går Bilals mere på, at han har brug for kontakten for at være i sikkerhed. Ali tilføjer endvidere, at man har brug for hinandens hjælp og hentyder også til den sikkerhed, som en fortsat kontakt kan give.

Citaterne herover viser, at der i bandemiljøet eksisterer tætte bånd, som det er svært at bryde, selvom man går ud af miljøet, og som det heller ikke nødvendigvis er alle, der har lyst til at bryde. Det er ikke alle informanterne, der fortæller, at de stadig har kontakt til bandemedlemmer. Latif beskrev, hvordan banden cuttede hånden af ham, da han fortalte dem, at han ville forlade miljøet, og at han endte med at komme i bad standing. Han er efterfølgende begyndt at holde foredrag om sit livsforløb og fortæller om en episode, hvor bandemedlemmerne var deltagere:

"Til sidst sad der medlemmer fra den gamle gruppering og lyttede med (...) og der kan jeg huske mit hjerte banker, jeg tænker: "hvad fanden laver de her?", og der kom de over efter mit foredrag og gav mig hånden og sagde: "Det er fedt det der Latif (...) vi er stolte af dig" og sådan noget. Så jeg har jo lært der er, altså det kan godt være, at vi var fjender engang, men vi vil jo altid være familie, og jeg snakker ikke med dem mere, jeg har ikke noget kontakt med dem overhovedet!" (Latif:25).

Derudover fortæller Latif, at på trods af, at vejen ud har været hård, så fortryder han ikke sit medlemskab:

"Så tænker man også bare, det har jo ikke været forgæves. Folk siger altid til mig: "hvis du kunne gøre det om havde du gjort det?" - Nej det vil jeg

ikke, jeg er den person jeg er i dag, fordi jeg har været i det miljø, jeg har lært at være sådan her, der er mange mennesker der, bliver født med en guldske i munden” (Latif:17).

Citaterne herover viser, hvor stærke bånd der eksisterer i bandemiljøet. Latif, der bryder fuldstændig med sin bande, omtaler stadig de andre medlemmer med udtrykket “brødre” og “familie”. Bilal og Ali beskriver, hvordan de ikke kan bryde fuldstændig med miljøet, da de af forskellige årsager har brug for dem i deres liv.

De holder fast i, at tiden i miljøet altid vil være en del af ens liv, og at det har gjort dem til de personer de er i dag. Samtidig er der ikke nogen af informanterne, der på noget tidspunkt giver udtryk for, at de fortryder tiden i banden. Forløbet betragtes af dem som en del af deres udvikling, hvor deres tidligere erfaringer fremstår som betydningsfulde i deres nuværende livssituation. Dette tolker vi sådan, at denne del af deres liv spiller en afgørende rolle for deres biografi. Efter at de forlader miljøet, giver både Latif og Bilal udtryk for, at de gerne vil arbejde med personer i lignende livssituationer, som de selv har været igennem. Et eksempel er Bilal, der gennem sin blog beskriver sine erfaringer med at blive kategoriseret som perker. Denne blog bliver starten på hans nye vej i livet, hvor han brænder for at kunne hjælpe andre unge, som er i risiko for at blive involveret i kriminalitet.

Som et tidligere citat med Latif illustrerede, fortryder han ikke sin tilknytning til bandemiljøet. Latif fortæller endvidere, hvordan han i dag får gode karakterer på sit studie, og at det er pga. hans tid i bandemiljøet, hvor medlemmerne bl.a. var optaget af politik og derfor fulgte med i den offentlige debat. Det er noget der hjælper ham i fx samfundsfag. Han fortæller os også, hvordan det at have lavet mange penge giver ham en fordel på studiet (Latif:17). Bilal gør også brug af sine erfaringer fra et liv som kriminel. Han holder, ligesom Latif foredrag om sin fortid og laver socialt arbejde med unge,

som er i en kriminel løbebane (Bilal:10). Latif og Bilal beskriver derfor deres tid i bandemiljøet som en form for ressource, de kan trække på i dag.

Som vi belyste i afsnittet *At være unik*, så beskriver informanterne, hvordan de kunne ses som de kloge eller smarte i bandemiljøet. De forstod sig på den verden, de var en del af og har derfor succesfuldt kunne begå sig i miljøet. I den forbindelse distancerer de sig samtidig fra andre medlemmer og kom på den måde til at fremstå som unikke individer i et miljø, som ellers er kendetegnet ved, at medlemmerne i høj grad ligner hinanden i kraft af at stå over for samme problemstillinger mht. at kunne begå sig i samfundet. At flere af informanterne mener, at de besidder en særlig viden og erfaring, gør, at de føler at kunne hjælpe andre unge med at forlade miljøet. Gennem deres fortællinger peger de på, hvordan arbejdet med unge, som er i samme situation, som de selv har været i, skal gribes an. Vi kan med udgangspunkt i personidentiteten forstå, at de holder fast i en identitet som det kloge medlem, hvor det er dem der har idéerne. Det er derfor naturligt for dem at indtage en ekspertrolle, når de forlader miljøet. På denne måde kommer deres tid i miljøet også til at udgøre en betydningsfuld periode af deres liv, som til stadighed er med til at vidne om, hvem de er som individer. Det er særligt Bilal og Latif, der ved at kombinere deres erfaringer med uddannelse påtager sig identiteten som fagperson. Ali og Kamil påtager sig ikke på samme måde denne identitet.

5.4 Diskussion ved udfordring af plots

Dette afsnit skal illustrere, hvordan nogle af informanterne måtte uddybe forhold ved deres fortælling, da vi forsøgte at udfordre de grundlæggende plots og særligt offer-delen af fortællingerne, ved at spørge ind til, hvordan de ville forklare, at deres søskende ikke var endt i kriminalitet.

Latif var den eneste informant, som berørte et familiemedlems kriminelle løbebane, uden at vi havde stillet spørgsmål til dette. Han beskrev, hvordan hans bror, ligesom ham selv, havde været en aktiv del af bandemiljøet i deres barndoms kvarter. Da mange af informanterne, udover racisme og eksklusion fra det omgivende samfund, brugte familie- og opvækstforhold som forklaringer på, hvordan de endte i kriminalitet, fandt vi det interessant at spørge ind til, hvorfor deres søskende ikke var endt på samme livsbane som dem selv. Kamil startede med at fortælle, at han måtte tage sig af sine yngre søskende. Han følte sig derfor nødsaget til at påtage sig rollen som forsørger og skabe sikkerhed for familien, som blev udsat for racisme i lokalområdet. Han påpeger videre, at hans fætre i dag ikke på samme måde er nødt til at overleve, da de har muligheder på lige fod med andre unge. Bilal derimod fortalte, at ingen af hans fem ældre søskende endte i bandemiljøet eller kriminalitet:

Pernille: "Men dine søskende har jo ikke været ude på samme vej som dig vel?"

Bilal: "Nej, men der er heller ikke rigtig nogle af mine søskende, som der har en videregående uddannelse" (Bilal:29).

Bilal starter med at hentyde til, at selvom hans søskende ikke blev kriminelle, er han alligevel den, der har klaret sig bedst, da han er den eneste, der er endt med at få en videregående uddannelse.

Selvom Bilal tidligere er kommet med forklaringer på, hvordan omgivelserne havde betydning for, at han endte i et kriminelt miljø, så er der alligevel ingen af hans fem ældre søskende, der er endt i kriminalitet, på trods af at de er opvokset samme sted. Da vi spørger ind til, om de ikke har haft de samme forudsætninger, kommer samtalen til at handle om hans far:

“De har prøvet at have en far på en anden måde end jeg har, og de har nogle minder om min far, og det har jeg ikke. Jeg tror, at det har været noget, og så har det været noget med, at de ikke er gået i grupper på samme måde, som jeg har” (Bilal:34).

Det interessante her er, at han tidligere, inden vi begyndte at sammenligne hans situation med hans søskendes, fortalte om, at han havde haft en god barndom, og at han jo aldrig havde prøvet at have en far, og derfor heller ikke oplevede at mangle en far. Manglen på en faderfigur bliver dermed ikke brugt som en undskyldning, før vi stiller spørgsmålstegn ved dette. Bilal bruger den manglende faderfigur som en undskyldning og bruger eksemplet som medvirkende årsag til, at han har handlet, som han gjorde.

Ligesom Bilal er Ali opvokset i en familie, hvor det kun er ham og hans lillebror, som har været i berøring med kriminalitet. Ali starter interviewet med at fortælle, at hans familie består af hans mor og to storebrødre, og at de alle har legitimt arbejde, klarer sig godt og ikke accepterer kriminalitet:

“Ja, jeg var mellem 14-16 og så var det, at min familie accepterede så slet ikke kriminalitet, fordi min mor hun er jo politiker og min storebror han er kok og uddannet i Det Kongelige Teater ik’? og har fået sin sølvmedalje fra Dronningen og den anden, han er også uddannet kok hos italienerne, han har arbejdet der i 16 år” (Ali:3).

Ligesom i interviewet med Bilal vælger vi at spørge Ali, hvordan det kan være, at hans to ældre brødre ikke er havnet i kriminalitet, hvis de har oplevet den samme form for racisme:

Stine: "Jeg kom til at tænke på noget ift. til det du sagde, at det startede med, det der med så blev du holdt lidt udenfor, og der var rigtig mange racister her i [bynavn] og sådan nogle ting. Så kom jeg til at tænke på, at dine brødre jo, ikke har været ude i kriminalitet?"

Ali: "Mine to storebrødre?"

Stine: "Oplevede de ikke det samme? (...)"

Ali: "Fordi mine to storebrødre de gik på sprogskole (...) Og sprogskole, det er ikke ligesom, at du går i en normal folkeskole (...) (Ali:27).

Ali fortæller, at på sprogskolen møder man ikke etniske danskere, og derfor er man ikke udsat på samme måde, som det er tilfældet i en almindelig folkeskole. Vi finder det interessant med denne skelnen og stiller spørgsmål om det:

Pernille: "Men dine brødre gik vel også på gaden? Altså de oplevede vel også, at folk sagde noget til dem ligesom du gjorde, tænker jeg... I boede vel samme sted eller hvordan?"

Ali: "Nej, men det er fordi, jeg havde jo... Ja, vi boede samme sted, men mine brødre de kendte ikke sådan der, ligesom hvor at fx, da jeg var 14 år, der kendte jeg noget til [navn på] ungdomsskolen, der kunne man godt tage derind, det gjorde mine storebrødre ikke, og sådan der kendte du jo så nogle andre danskere, og så var der sådan hele tiden problemer ik?, med hinanden. Mine storebrødre de kendte sådan, de gik i skole, det er kl. 8:00. Kl. 8:00 om morgenen, du sidder ikke og møder nogle racister ude på gaden altså, altså folk har enten travlt med at gå i skole eller arbejde (...) Så begyndte de at arbejde 12 timer, og det var sådan i 12-13 timer var de

enten i skole eller på arbejde, så de mødte ikke nogen mennesker jo”
(Ali:27).

Ali fastholder, at borgerne i byen har haft en betydning for hans tilknytning til kriminelle grupperinger, men at dette ikke har været aktuelt for hans ældre brødre, da de ikke har mødt etniske danskere i det daglige på grund af deres arbejds- og skoletider.

Hvorvidt informanternes beskrivelser kan forklare, hvorfor deres søskende ikke er endt i kriminalitet, er ikke det interessante ud fra specialets analytiske tilgang, men det er i højere grad den måde, hvorpå de positionerer sig ift. deres søskende. Vi stiller disse spørgsmål, efter at informanterne har brugt fortællingen om racisme og det at blive stigmatiseret som en forklaring på, hvorfor de er ofre, og at de bliver presset ud i en kriminel løbebane. Når de bliver udfordret på denne fortælling, oplever vi, at de ikke helt kan holde fast i fortællingen. Bilal bygger videre på fortællingen om, hvor godt han har klaret sig nu ift. sine søskende. Han kommer med nogle forklaringer om, at han har klaret det bedre end sine søskende, men dette forklarer ikke hans tidligere positionering som offer og hans brug af denne offerrolle som begrundelse for, at han er blevet kriminel. Når Ali henviser til, at hans storebrødre er blevet forskånet for den udsatte position, som hans selv og hans lillebror har været i, forstår vi, at de forsøger at give en acceptabel forklaring. Dog har Ali tidligere i interviewet svaret, at det ikke havde den store betydning for ham, at han oplevede racismen under sin opvækst. Alligevel bliver racismen her anvendt til at forklare, hvorfor hans storebrødre ikke endte i kriminalitet. Når vi fremhæver disse steder i deres fortællinger, hvor vi oplevede en usikkerhed i fortællingens sammenhæng, så er det ikke for at afvise informanternes forklaringer, men blot for at fremhæve, at der forhold som de ikke selv kan forklare, når fortællingens fokus skifter fra dem selv og over på andre.

6. Konklusion og perspektivering

6.1 Konklusion

Vi har på baggrund af specialets interviews og den udvalgte teori besvaret følgende problemformulering:

Hvilke identitetskonstruktioner kan identificeres i narrativer fra tidligere bandemedlemmer med etnisk minoritetsbaggrund om vejen ind i, tiden indenfor og vejen ud af bandemiljøet?

Da vi i specialet ønskede at behandle de tre faser af informanternes liv, som omhandler tilknytningen til bandemiljøer, og fordi narrativernes kronologi fulgte en tredelt struktur, har vi i analysen behandlet fortællingerne efter denne opdeling. De resultater, som vi er kommet frem til, vil derfor blive præsenteret i konklusionen efter samme tredelte struktur.

6.1.1 At blive afviger

Vi har med specialet været interesseret i at forstå overgangen fra ungdom til et voksenliv hos personer med erfaringer fra bandemiljøet, og hvordan de i denne proces positionerer sig i forhold til det konventionelle samfund med særligt fokus på de identiteter, de konstruerer i deres livsfortællinger.

Vi kan på baggrund af første del af analysen *At blive afviger* konkludere, at samtlige informanter fralægger sig ansvaret ved deres handlinger og på den måde fremstiller sig selv som ofre, ved at gøre brug af forklaringstyper, som kaldes for neutraliseringsteknikker. Informanterne giver i høj grad de samme forklaringer med nogle undtagelser, som knytter sig til mere individuelle forhold omkring opvækst og familiestruktur. Vi kan ud fra analysen

konkludere, at informanterne peger på ydre forhold og tilfældigheder som årsager til, at de begyndte bevægelsen ind i bandemiljøet. Informanterne flytter ofte fokus væk fra dem selv ved at nævne andre personer, der var mere kriminelle og afvigende end dem selv. Informanterne forklarede i høj grad deres vej ind i kriminelle grupperinger med henvisning til rollen som "ofre", hvilket var den karakter, som de tillagde sig selv i deres fortællinger. Denne del af deres livsforløb blev derfor præsenteret som præget af tilfældige begivenheder, hvor ydre faktorer har haft negativ betydning for deres videre livsforløb, og deres egen rolle i denne del af fortællingen bliver derfor nedtonet. Et af de tydeligste eksempler på, at informanterne placerer sig i en offerrolle, er den betydning, informanterne tillægger deres etniske minoritetsbaggrund. De fortæller, at de fra de tidlige teenageår har oplevet modstand, eksklusion samt en følelse af racisme fra det omgivende samfund. Dette har medført, at informanterne i en tidlig alder naturligt har søgt et fællesskab i grupper bestående af andre unge med etnisk minoritetsbaggrund, som de oplevede lignede dem selv, og som de derfor kunne identificere sig med. Denne fortælling om at stå udenfor og blive stemplet var det mest gennemgående tema i informanternes fortællinger, også i deres beskrivelser af livet efter bandemiljøet.

Nogle af informanternes selvfrestillinger, og de grundlæggende plots i fortællingen, blev udfordret ved, at deres søskende ikke har været involveret i kriminalitet. Her kom informanterne med forklaringer på, hvorfor deres søskende ikke var endt i kriminalitet, men informanterne fastholdt dog plottet om racismens og andre ydre faktorerers betydning for, at de endte i bandemiljøet.

Informanternes fortællinger går på manglende skolegang pga. udelukkelse fra skolen, hvor de igen nedtoner deres eget ansvar. De blev som følge af dette udelukket fra at komme i fritidsklubber og fra andre pædagogiske rum, hvor der ikke blev opstillet et hensigtsmæssigt alternativ, hvilket ifølge

informanterne selv resulterede i, at de var henvist til at indgå i fællesskaber med ældre kriminelle på gaden, i ungdomsklubber styret af de unge kriminelle selv, eller på en institution udelukkende bestående af andre unge med afvigende adfærd. I alle tilfælde ser vi et miljø, hvori de indlærer en afvigende adfærd. Dette konkluderer vi med udgangspunkt i begrebet *den generaliserede anden*, som kan forstås ved, at de fra en ung alder har manglet mulighederne for at blive socialiseret i institutionelle-/samfundsmæssige sammenhænge og udvikle en social ansvarlighed. Den identitetsopfattelse, som informanterne beskriver, når de omtaler deres tidlige ungdomsår, er derfor en identitet, som baserer sig på deres position som forskellige fra majoriteten. De bliver allerede i folkeskolen opmærksomme på, hvordan retorikken omkring indvandrere og efterkommere ofte er hård, og den oplevede stereotypisering får konsekvenser i form af følelsen af at være stigmatiseret. Vi konkluderer, med udgangspunkt i Beckers stemplingsteori, at informanterne internaliserer de negative forventninger og det syn, som det omgivende samfund har på dem som ballademagere, og påtager sig derfor denne identitet.

6.1.2 Livet i banden

Med udgangspunkt i anden del af analysen *Livet i banden* kan vi konkludere, at informanterne allerede i de tidlige fællesskaber, som de indgik i, stillede sig delvist i opposition til det etablerede samfund, da de skabte en distinktion mellem "dem" og "os", som i høj grad baserer sig på oplevelser af racisme og eksklusion fra forskellige sociale-/institutionelle sammenhænge. I takt med, at de bliver mere involveret i kriminelle miljøer, forsøger de at leve op til de forventninger, der er til et bandemedlem. Af informanternes beskrivelser af det fællesskab, de indgik i, da de var involveret i bandemiljøet, fremgik det, at der er tale om et særligt fællesskab, der bl.a. beskrives som en familie eller forening, mens de andre medlemmer omtales som brødre. De forsøger samtidig at skelne mellem deres biologiske familie og familien i banden. Flere

af informanterne beskrev, hvordan de ikke havde kontakt med deres biologiske familie i lange perioder, hvilket de forklarer med, at de ville holde de to verdener adskilt. Nogle informanter oplevede at få en særlig opbakning i bandemiljøet, hvor deres forældre i stedet kom til at repræsentere de konventionelle forventninger, som de ikke følte, at de kunne leve op til. Ingen af informanterne brød sig om begrebet bande. Dette skyldes dels de negative konnotationer, der knytter sig til ordet bande, som er resultatet af omverdenens negative syn på denne form for grupperinger, men det er samtidig et strategisk valg, som handler om at ville skabe så lidt opmærksomhed som muligt på deres kriminelle aktiviteter, da det er ødelæggende for forretningerne. Som vi beskrev med udgangspunkt i Beckers afvigerteori, bevæger informanterne sig derfor fra at være åbent afvigende til hemmeligt afvigende. Da informanterne er i bandemiljøet, får de kontakt til personer inden for mere organiserede miljøer, og det er herigennem, at de lærer forskellige former for økonomisk bedrageri, og de begynder at lave mange penge. Det er også i de mest etablerede bander, at pengene bliver det vigtigste ift. social status. De fleste af informanterne beskrev deres egne aktiviteter som ikke-voldelige, og at deres interesse i stedet lå i at lave penge. Samtidig forklarede nogle af informanterne, hvordan der eksisterer forskellige typer af bandemedlemmer. De differentierede mellem de kloge, der kan lave penge og som kommer længst i bandemiljøet og de andre, der er voldelige og oftest bare er en udgift for banden. Informanterne knyttede i høj grad deres egne aktiviteter samt deres rolle i miljøet til den førstnævnte, hvormed de i deres fremstilling af sig selv i fortællingen positionerede sig som værdifulde medlemmer i miljøet og samtidig fremstod på en mere legitim måde over for os som udenforstående. De af informanterne, der ikke beskrev en oplevelse af det, som vi med Burke og Stets, betegner som depersonalisering, kom også med fortællinger om, at de kunne få lov at være tilknyttet bandemiljøet, fordi de var gode til at lave forretninger og kunne tilbyde disse kompetencer til banderne, for på denne måde at skabe en sikkerhed for deres familie og sig selv. Vi kan

derfor konkludere, at selvom de oplever at blive bekræftet i deres sociale identitet som en del af en bande, holder de sideløbende fast i den personidentitet, der er knyttet til at være særlig gode til at lave penge, hvilket gør dem unikke og til et aktiv for banden.

6.1.3 Bruddet med banden

Specialets informanter fortæller alle om, hvordan signifikante andre har spillet en stor rolle for deres valg om at bryde med bandemiljøet. Vi kan ud fra tredje og sidste del af analysen *bruddet med banden* konkludere, at enkelte personer har haft stor betydning for informanternes vej ud af det kriminelle miljø. Om det er en SSP-medarbejder, en dedikeret sagsbehandler eller andre, så kan vi konkludere, at det er enkeltpersoner, der har haft en positiv betydning for informanternes selvopfattelse. Mødet med disse mentorer har været et vigtigt skridt mod at præsentere informanterne for en anden identitetsforståelse end den som bandemedlem. De har oplevet, at mentorer kan støtte dem i at håndtere de tanker og følelser, som de går rundt med, og dermed kan de komme frem til at se sig selv på en ny måde og i nye roller. Disse personer får derfor en vigtig birolle i fortællingerne ved at understøtte informanternes egen vej ud af miljøet.

Samtidig kan vi konkludere, at tanker vedrørende familie, kærester og børn har spillet en væsentlig rolle i beslutningen om at bryde med bandemiljøet. Informanterne bliver bevidste om de konsekvenser, det har for deres pårørende, at de er involveret i det kriminelle miljø, og de indser, at de to verdener ikke kan adskilles. Dette, sammen med deres egne perspektiver på fremtiden, får dem til at revidere deres livsstil. I forbindelse med, at de beretter om en skyldfølelse, så fremhæver de ikke samfundet i en generel forstand, eller de mennesker der har været udsat for deres kriminelle aktiviteter, men kun den skade deres valg har forvoldt dem selv og deres familie. De fastholder plottet om offerrollen, hvor det primært er skurke, der er fremhævet i starten af fortællingen, og at de derfor ikke kunne have handlet på anden måde. De

kommer selv til at indtage en helterolle i fortællingen, fordi de selv har skabt deres vej ud af bandemiljøet, hvor de, til trods for at de beskriver forskellige former for hjælp på vejen ud eksemplificeret med exitprogrammer, kognitiv terapi og samtaler, selv har skabt vejen ud. De har sørget for, at de stod i en position, hvor banden ikke kunne eller ville gå efter dem. Det bliver derfor fortællinger om en personlig sejr, hvor de som selvbestemmende individer formår at navigere ud af miljøet og uden om de konsekvenser, der for mange er forbundet med bruddet. Vi kan derfor konkludere, at informanterne selv bliver hovedpersonerne i deres narrativer omkring vejen ud af miljøet.

Det har dog haft konsekvenser for informanterne at bryde med bandemiljøet, da de i denne proces har mistet det tætte fællesskab, som de har haft i bandegrupperingerne, og som de, grundet deres oplevelser af at stå alene og samtidig være stigmatiseret, har haft behov for. Flere af informanterne beskriver, hvordan deres forståelse af deres rolle i samfundet har ændret sig, og hvordan opfattelsen af "os" og "dem" er blevet mere nuanceret, hvilket kom til udtryk i deres fortællinger om specifikke hverdagssituationer, hvor de i dag i flere sammenhænge oplever at blive betragtet som ligeværdige borgere. Særligt fortæller en informant om, at han har fået en større forståelse for, hvordan politik og medier virker i Danmark, og at retorikken omkring indvandrere ikke kan generaliseres til at repræsentere hele befolkningens meninger. Dog er det centralt for temaet omkring den oplevede racisme og medfølgende stigmatisering, at informanterne stadig oplever at blive konfronteret med fordomme i dag, hvor de har brudt med miljøet. Det er til stadighed med til at skabe en tvivl hos informanterne om, hvorvidt det var det rigtige valg de traf, da de brød med bandemiljøet.

6.2 Perspektivering

Som det blev præsenteret indledningsvist i specialet, så er tidlig forebyggelse allerede ifølge Det Kriminalpræventive Råd et vigtigt indsatsområde i arbejdet med at bekæmpe bandedannelser. Retorikken omkring indvandrere i Danmark har betydning for de unges selvopfattelser. Specialets empiriske fund viser, at negativ omtale af unge med etnisk minoritetsbaggrund, i høj grad opfattes som et personligt angreb, hvor de ikke er i stand til at skelne mellem forskellige politiske holdninger, og i stedet tolker på det der umiddelbart optræder for dem. Oplevet racisme kan være svært at forebygge, men oplevelsen opstår i flere tilfælde i form af spøgelse, som en informant kalder det, hvor egne fejltolkninger kan være årsag til misforståelser. Ud fra de årsagsforklaringer vi har identificeret i informanternes narrativer, bliver den oplevede racisme og medfølgende følelse af diskrimination samt kommunalt omsorgssvigt tillagt en stor betydning. At informanterne har søskende som ikke har været involveret i kriminalitet har vakt en interesse hos os. Hvad er de beskyttende faktorer, der kan forklare, hvorfor nogle unge takler de udfordringer de oplever ved at søge alternative fællesskaber i bandemiljøer, mens andre unge ikke gør?

Ud fra dette finder vi det interessant at lave en uddybende undersøgelse af dette. En sådan undersøgelse kunne tage udgangspunkt i narrativer fra drenge med etnisk minoritetsbaggrund der bliver bandemedlemmer for derefter at sammenligne dem med narrativer fra søskende eller andre, der er opvokset i samme by og under samme forhold. Dette ville give en bedre forståelse af deres omgivelser, og hvilke beskyttende faktorer der kan identificeres, hos den gruppe som ikke ender i afvigende kriminelle fællesskaber. Dette ville kunne bidrage yderligere i forbindelse med udarbejdelse af forebyggende tiltag for netop denne gruppe af unge.

Litteraturliste

- **Becker, Howard S.** (2005): *Outsidere - studier i afvigelsessociologi*. København. Hans Reitzels Forlag.
- **Blaikie, Norman** (2010): *Designing Social Research* 2nd edition. Cambridge CB2 1UR. Polity Press.
- **Bræmer, Michael** (2010): *Politikere og medier holder diskriminationen i kog*. Lokaliseret på: http://www.ugebreveta4.dk/politikere-og-medier-holder-diskriminationen-i-kog_19128.aspx d. 04.11.16.
- **Burke, Peter J. & Jan E. Stets** (2009): *Identity Theory*. New York. Oxford University Press.
- **Danmarks Statistik** (2015): *Indvandrere i Danmark*. Lokaliseret på: <http://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=20403> d. 04.11.16.
- **Det Kriminalpræventive Råd (1)**: *Bandekriminalitet*. Lokaliseret på: <http://www.dkr.dk/bandekriminalitet> d. 11.11.16.
- **Det Kriminalpræventive Råd (2)**: *Hvad er bander?*. Lokaliseret på: <http://www.dkr.dk/bandekriminalitet-0> d. 11.11.16.
- **Det Kriminalpræventive Råd** (2011): *Indsatser mod rekruttering til bander*. Lokaliseret på: <http://www.dkr.dk/sites/default/files/Banderapport.pdf> d. 04.11.16.
- **Goffman, Erving** (1972): *Interaction Ritual - Essays on Face-to-Face Behaviour*. Harmondsworth. Penguin Books.
- **Goffman, Erving** (1975): *Stigma*. København. Gyldendal.
- **Gubrium, Jaber F. & James A. Holstein** (2009): *Analyzing Narrative Reality*. Thousands Oaks. Sage.
- **Hutchinson, Gunn Strand & Siv Oltedal** (2006): *Modeller i socialt arbejde*. København. Hans Reitzels Forlag.

- **Jacobsen, Michael Hviid** (2012): *Skyggelandet – Ungdomskultur, kriminalitetskultur og bandekultur i dansk belysning*. Syddansk Universitetsforlag. Odense.
- **Järvinen, Margaretha** (2005): "Interview i en interaktionistisk begrebsramme" I: Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København. Hans Reitzels Forlag.
- **Jensen, Sune Qvotrup & Maria Libak Pedersen** (2012) "This is a gang - and I'm in it - om bandebegreber, definitioner, debatter og sociale kategorier" I: Jacobsen, Michael Hviid: *Skyggelandet – Ungdomskultur, kriminalitetskultur og bandekultur i dansk belysning*. Odense. Syddansk Universitetsforlag.
- **Justitsministeriet** (2014): *Forvaltningsloven*. lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411#Kap8> d. 14.06.16.
- **Kvale, Steinar & Svend Brinkmann** (2009): *Interview - Introduktion til et håndværk*. København. Hans Reitzels Forlag.
- **Launsø, Laila, Leif Olsen & Olaf Rieper** (2011): *Forskning om og med mennesker*. København. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- **Levin, Irene & Jan Trost** (2015): "Symbolsk interaktionisme - hverdagslivets samhandling" I: Jacobsen, Michael Hviid & Søren Kristiansen (red.): *Hverdagslivet - Sociologier om det upåagtede*. København: Hans Reitzels Forlag.
- **Løjberg, Ditte Brøgger & Tine Henriette Søberg** (2016): *Definition*. Lokaliseret på: <http://vidensportal.dk/temaer/bander/definition-1> d. 28.07.16.
- **Matza, David & Gresham Sykes** (1957): *Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency*. American Sociological Review 22.
- **Mead, George Herbert** (1964): *On social psychology Selected Papers*. (red.): Strauss. Chicago. University of Chicago press.
- **Mørck, Yvonne** (2005): "Etniske minoritetsunge i Danmark" I: Christoffersen, Mogens Nygaard, Yvonne Mørck & Kjeld Mazanti Sørensen: *Ungdomssociologi*. Columbus.

- **Pedersen, Maria Libak & Jonas Markus Lindstad** (2011): *Første led i fødekæden - En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Lokaliseret på: http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Foerste_led_i_foedekaeden.pdf d. 28.07.16.
- **Pedersen, Maria Libak & Malthe Øland Ribe** (2016): *Flowet i rocker/bandemiljøerne*. Justitsministeriets Forskningskontor. Lokaliseret på: <http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Flow%20rapport.pdf> d. 11.11.16
- **Petersen, Kirsten Elisa** (2015): *Stemmer fra bande - Unge bandemedlemmers egne fortællinger om opvækst, hverdagsliv og fremtid*. DPU, Aarhus Universitet. Lokaliseret på: http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Forskning/SILO/Ebog_-_Stemmer_fra_en_bande_-_2015.pdf d. 11.11.16
- **Rigspolitiet** (2014): *Rockere og bander 2014*. Lokaliseret på: <https://www.politi.dk/NR/rdonlyres/54AC93D2-95A6-401D-938B-FD479F76A30C/0/Rockereogbander2014.pdf> d. 07.09.16.
- **Røgilds, Flemming** (2006): *De udsatte - bander, kulturmøder, socialpædagogik*. Forlaget Politisk revy.
- **Skytte, Marianne** (2008): "Livshistorier som videnskilde i socialt arbejde" I: Michael Hviid & Jens Pringle (red): *At forstå det sociale – sociologi og socialt arbejde*. København. Akademisk forlag.
- **Soei, Aydin** (2011): *Vrede unge mænd - Optøjer og kampen for anerkendelse i et nyt Danmark*. Tiderne Skifter Forlag.
- **Staunæs, Dorthe & Dorte Marie Søndergaard** (2005): "Interview i en tangotid" I: Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København. Hans Reitzels Forlag.
- **Sørensen, Asbjørn Mølgaard & Anne Ringgaard** (2014): *Strengere straffe er ikke vejen: sådan får man bandemedlemmer ud af kriminalitet*. Lokaliseret på: <http://videnskab.dk/kultur-samfund/strengere-straaffe-er-ikke-vejen-sadan-far-man-bandemedlemmer-ud-af-kriminalitet> d. 22.09.16.

- **Thagaard, Tove** (2004): *Systematik og Indlevelse - En indføring i kvalitativ metode*. København. Akademisk Forlag.
- **Wæver, Ole** (2012): "Strukturalisme og poststrukturalisme" i Hviid Jacobsen, Michael, Kasper Lippert Rasmussen og Peter Nedergaard (red.): *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. København. Hans Reitzels Forlag.